

NJEMAČKA I USTAŠKO-DOMOBRANSKA
DOKUMENTA

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 1. OKTOBRA 1944. O BORBAMA OKO BANJE LUKE I TUZLE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 275/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

1. X.1944 god.

I. OBCI PREGLED:

2

Podhvat u području Banja Luke nastavlja se [u] izt. dielu Kozare pl.

II. PODRUČJA:

Banja Luka:

Nastavljaju se borbe za uništenje neprijatelja u području Banje Luke. Neprijatelj se djelomično povukao na padine Kozare pl.³ Pronađeno je još 120 poginulih partizana i zaplijenjeno još: 2 po. topa, 1 dvocijevna i 6 običnih strojnica.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 1/1, k. 43.

² Redakcija je izostavila dio teksta koji se nalazi u odgovarajućim dnevnim izvještajima objavljenim u 34. i 35. knjizi V toma, i taj izostavljeni tekst u ovom i sljedećim dokumentima koja potiču od oružanih snaga NDH, označila sa tri tačke.

* Krajem septembra 1944, poslije prodora jačih neprijateljevih snaga sa pravca Dervente (Borbena grupa »Rudno«) i Bosanske Gradiške (Borbena grupa »Panvic«) prema Banjoj Luci, jedinice 5. korpusa NOVJ (4. 39. i Srednjobosanska NOU divizija) pod borbom su napustile ovo mjesto

Neprijatelj je uništio i opljačkao grad.
Neoštećeno je povraćeno: zrakoplovno skladište kod Purke (7 km s. Klašnice), te još neka obrskrbna skladišta i skladišta strjeljiva.

Tuzla:

Odbijen je nepr. napadaj na jednu borbenu jedinicu u području 22 km s. z. Tuzle. Pojediniosti nisu poznate.⁴

Obćenito:

Naknadno je javljeno da je 25. IX. prigodom razviđanja kod Ostrožca kraj Konjica jedan izviđački odjel uništio partizansku »komandu mjesta« te pobio 7 part. »oficira« i 13 partizana.

Prigodom izviđanja i manjih djelatnosti kod s. Hrastovice južno Petrinje, s. Peščenica (19 km s. z. Siska) i kod Travnika palo je 10 partizana, i 1 je zarobljen. Zaplijenjena je 1 engleska strojopuška i više pušaka, dok su 1 zastavnik i 2 ustaše ranjeni.

ZA POGlavNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M. P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich⁵

(vidi knj. 29, dok. br. 80). Stab 5. korpusa NOVJ već početkom oktobra vrši pregrupisavanje svojih snaga za uništenje neprijatelja u Travniku i oslobođenje toga mjesta (vidi dok. br. 2).

⁴ Zapadno od Tuzle, prema Trebavi, krajem septembra i početkom oktobra su djelovale jedinice 38. NOU divizije (vidi dok. br. 5).

⁵ Dragutin

>

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 3. OKTOBRA 1944. O BORBAMA
NA SEKTORU BANJE LUKE I LJUBUŠKOG¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 277/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

3. X. 1944 god.

I. OBĆI PREGLED:

Nastavlja se čišćenje područja sjeverno i zapadno od
Banja Luke.

II. PODRUČJA:

Banja Luka:

U području Banje Luke očišćeno je područje između
r. Save — sela Podgradci — Turjak i ceste Bos. Gradi-
ška — Banja Luka od zaostalih nepr. dielova.

Jedna borbeno skupina uspješno napreduje cestom u
smjeru Jajca, gdje je neprijatelj odbačen s visova 4 km.
j.z. Banje Luke².

Neprijateljski gubitci: 15 poginulih pronađeno, dalj-
nih 30 poginulih ocijenjeno, 2 su zarobljena. Plien: 1 stro-
jopuška i više pušaka.

Ljubuški:

Nastavlja se podhvat u području Ljubuškog³. Slabije

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog
oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br.
3-1, k. 43.

² Vidi dok. br. 135.

³ Riječ je o poduhvatu »Irgarten« (»Irrgarten«), koji je otpočeo 29.
septembra 1944. Poduhvat je imao za cilj čišćenje doline Neretve od
Ljubuškog do ušća ove rijeke. U njemu su učestvovali Štab 750. puka
sa prištapskim dijelovima. 1. bataljon toga puka, 118. poljski dopunski
bataljon, jedna četa 370. puka, dijelovi 668. art. puka, ustaške i »Alarm«
jedinice iz Ljubuškog. Poduhvat je završen 5. oktobra 1944. Opširnije o
tome vidi dok. br. 138; Arhiv VII, izvještaje Štaba Neretvanskog NOP
odreda od 6. oktobra i 3. novembra 1944 (reg. br. 27-10 i 44-10, k.
1617), izvještaj Štaba Grupe južnodalmatinskih NOP odreda od 9. oktobra

nepr. snage odbačene su do postava 12 km j.z. i 16 km j. Ljubuškog.

Z A P O G L A V N I K A I Z A D O M S P R E M N I !

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich
MP.

1944. za septembar (reg. br. 27-12, k. 1603/A), ratni dnevnik br. 3 Operativnog odjeljenja Komande Grupe armija »F«, dio dnevnika za 29. septembar i 30. oktobar 1944 (mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-191, sn. br. 161-164 i 184-186), dnevne izvještaje Grupe armija »F« od 30. septembra (mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-193, sn. br. 1153-1158) i 1. 3. i 4. oktobra 1944 (mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-194, sn. br. 71-75, 172-176 i 189-194) i ratni dnevnik komandanta Jadrana od 1. do 15. oktobra 1944 - Kriegstagebuch des Kommandirenden Admiral Adria für die Zeit vom 1-15. 10. 1944, str. 26 (mikrofilm reg. br. London M-1); Todor Radošević, *Ofanziva za oslobodenje Dalmacije*, Beograd, 1965, str. 98; »Put 118. lovačke divizije.«

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 4. OKTOBRA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU BANJE LUKE, TRAVNIKA, IMOTSKOG I TREBINJA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 278/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

4. X. 1944 godine.

I. OBĆI PREGLED

Nastavlja se čišćenje područja oko Banje Luke.
Odbijen žestok napadaj na Travniik. Borbe još traju.

II. PODRUČJA:

Banja Luka:

Nastavlja se čišćenje zaostalog neprijatelja u području Banje Luke.

Jedna borbena skupina južno od Banje Luke uspješno napreduje, te je zaplenila 3 topa i 1 protukolski top.

Travnik:

Noću 30. IX/1. X. napao je neprijatelj jačim snagama Travnik s južne i zapadne strane². Napušteno je nekoliko iztaknutih uporišta. U toku je protunapadaj.

Iste noći odbijen je nepr. napadaj na Vitez (12 km j.i. Travnika).

Imotski:

Opaža se okupljanje jakih nepr. snaga u području Imotskog.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 4/1, k. 43.

² Opširnije o napadu na Travnik dijelova 10. NOU divizije u to vrijeme vidi dok. br. 37; Arhiv VII, reg. br. 44/12-10, k. 149/C: izvješće Župskog zapovjedništva 5. oružničke pukovnije u Travniku od 7. oktobra 1944. godine.

³ U to vrijeme su se jedinice 20. NOU divizije (10. brigada) i Mosorski NOP odred prikupljali na širem području Imotskog. Oni su, zatvaranjem pravaca koji izvide ka Livnu, sadejstvovali sa 9. divizijom, koja je 9/10. oktobra napala i oslobodila Livno (vidi tom V, knj. 34, dok. br. 123, objašnjenje 5).

S područja Trebinja neprijatelj je odbačen prema jugu. Visovi južno Trebinja još su posjednuti od neprijatelja⁴.

Događaji na želj. prugama:

30. IX. oko 20.00 sati naišao je na razrušenu prugu oklopni vlak kod ž. p. Vitez na pruzi Lašva – Travnik⁵. Izkočila su 2 kola.

28. IX na pruzi Sarajevo – Višegrad između ž. p. Sudići i Mesići odmetnici su oštetili most.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

⁴ Trebinje su 6. oktobra 1944. oslobodile jedinice Južnohercegovačke operativne grupe 29. NOU divizije i 2. proleterske (dalmatinske) brigade (vidi dok. br. 76 i Arhiv VII, reg. br. 12-3, k. 846: operacijski dnevnik 2. proleterske – dalmatinske – brigade).

⁵ Na tome sektoru je dejstvovala 9. krajiška NOU brigada »Simo Solaja«. U njenom izvještaju od 3. oktobra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 49-3, k. 854) kaže se da je toga dana u 15 sati oklopni voz vatrom potpomagao napad na njen 2. bataljon, pa je vjerovatno rušenja izvršila diverzantska grupa te brigade, mada se o tome u njenom izvještaju ništa ne govori. O tim rušenjima i o iskliznuću oklopnog voza govori se i u izvještaju Zapovjedništva 5. oružničke pukovnije od 11. i 26. oktobra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 44/12-3 i 21/3, k. 149/C). Po njima, to se odigralo 1. oktobra.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 5. OKTOBRA 1944. O BORBAMA
KOD BANJE LUKE, BIJELJINE I TRAVNIKA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 279/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

5. X 1944 godine

I OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavlja čišćenje područja oko Banje Luke.

Odbijeni napadaji na Travnik.
Neprijateljski zrakoplovi napali su Ljubuški, Mostar i putničke vlakove.

II PODRUČJA:

Banja Luka:

Nastavlja se čišćenje zaostalih nepr. skupina u području Banje Luke. Opaža se novo prikupljanje nepr. snaga u širem području Banje Luke².

Travnik:

Odbijeni su svi nepr. napadaji na Travnik. Protunapadajem ponovno su zaposjednuti prolazno napušteni iztaknuti postavi³.

Bijeljina:

Opaženo je prikupljanje jakih nepr. snaga u području Janje⁴ i Srebrenika⁵ (8 km j. Bijeljine i 20 km s.z. Tuzle) na Majevidici pl. U toku su izviđanja".

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 5-1, k. 43.

² Vidi dok. br. 2.

³ Vidi dok. br. 37.

⁴ Janju su 3. oktobra zauzele jedinice 28. NOU (vidi dok. br. 28).

⁵ Vidi dok. br. 52.

Nastavlja se čišćenje u području Trebinja uz slab otpor zaostalih neprijateljskih dijelova.

Ljubuški:

U nastavku podhvata u području Ljubuškog protjerana je jedna neprijateljska skupina kojoj su nanieti gubitci te je zaplijenjeno više pušaka i 2 strojopuške.

Djelat, nepr. zrakopl.:

2. X dva neprijateljska zrakoplova bombardirala su Ljubuški. Pojednosti nisu poznate.

4. X u 1020 sati 10 nepr. bombardera bombardirali su u 2 vala Mostar. Pogođene su zgrade org. Todt, željeznička ložiona i obskrbno skladište. Ima žrtava. Šteta je znatna.

4. X oko 1330 sati napali su nepr. zrakoplovi želj. postaje Okučani i Dragalić na glavnoj pruzi zajedno s 2 vlaka, koji su bili na postajama. Onesposobljeni su strojevi. Ima ranjenih.

Djelat, vlast, zrakopl.:

Naše je zrakoplovstvo 4. X izvršilo obskrbu strjeljivom postrojbi u Bos. Gradiški, Sarajevu i posade u Virovitici. Osim toga izvršilo je razviđanje okolice Virovitice. Zatim je izvršilo prienos tvoriva, novca, žurne pošte i vojničkih osoba.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

IZVJEŠTAJ OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA PRI ŠTABU NJEMAČKOG OPUNOMOĆENOG GENERALA U HRVATSKOJ OD 6. OKTOBRA 1944. O VJEŠANJU 21 RODOLJUBA IZ BOSANSKE I HRVATSKE DUBICE¹

Povjerljivo
Abver-oficir-¹ pri njemačkom
opunomoć. generalu u Hrvatskoj
Br. 1615/44. Pov. — III C

Prepis
Zagreb, 6. 10. 1944.

Sadržina: Pogubljenja u Bos. Dubici.

- 1) Njemačkom opunomoć. generalu u Hrvatskoj³
- 2) Opunomoćeniku Rajhsfirera SS⁴ za Hrvatsku Ajnzacgrupa Policije bezbjednosti i SD SS oberšturbambanfireru Hermanu⁵

Zagreb

Iz izvora koji važe kao pouzdani saopšteno je te se dostavlja s molbom na znanje:

20. septembra u 17.00 časova pred džamijom u Bos. Dubici I ustaška odbrambena brigada⁶ iz Jasenovca objesila je ovih 17 uglednih ličnosti iz Bos. Dubice:

¹Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu VII. mikrofilm London - 8, sn. br. 302602.

²Naziv za pripadnika njemačke vojne obavještajne službe. Šef ove službe je bio admiral Vilhelm Kanaris (Admiral Wilhelm Kanaris, der Chef des Amtes Ausland und Abwehr im OKW). Bliže o njemu vidi Erih Šmit-Rihberg, navedeno djelo, str. 13; Persi Ernst Sram, navedeno djelo, knj. IV², str. 1926.

³Njemački opunomoćeni general u Hrvatskoj do 25. septembra 1944. bio je dr Edmund fon Glajze-Horstenau (dr Edmund von Glaise-Horstenau, Bevollmächtigter General in Kroatien) kada je premješten u njemačku Vrhovnu komandu oružanih snaga, na njegovo je mjesto 7. decembra 1944. došao SS general Hans Pricman (SS-Obergruppenführer und General der Waffen - SS Hans Prützmann). Do dolaska generala Priemana, dužnost opunomoćenog generala u Hrvatskoj vrsio je Hans Jupe (Hans Juppe), inspektor oružanih snaga NDH. Bliže o njima vidi Arhiv VII, mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-195, sn. br. 1012: personalni pregled Jugoistoka; Persi Ernst Sram, navedeno djelo, knj. IV¹ str. 1928. i 1943; Volf Kajlig, Generalitet kopnene vojske.

⁴Čin u SS formacijama Trećeg Rajha. Odgovara činu general-feldmaršala njemačke kopnene vojske. Na tome položaju u to vrijeme bio je Hajnrih Himler, ratni zločinac (vidi dok. br. 21, objašnjenje 4).

⁵Bliže o Ajnzacgrupi »E«, čiji je rukovodilac u to vrijeme bio SS potpukovnik Herman Ginter, vidi knj. 29, dok. br. 146, objašnjenje 17.

⁶Ta je brigada u sastavu Borbene grupe »Panvic«, učestvovala u borbama za Banju Luku u septembru 1944 (vidi knj. 29, dok. br. 151).

1. Bogdan Gluvić, žandarmerijski narednik, 41 god.
2. Nevenka Šiljegović, trgovkinja, 37 god.
3. Berta Babić, mati lica pod 2, 80 god.
4. Bahrija Serić, 21 god., poštanska činovnica
5. Murica Hakić, 17 god.
6. Majda Pezić, studentkinja, 19 god.
7. Zehra Bejtović, 23 god.
8. Fuad, ustaša iz Bos. Gradiške
9. Stjepan Ornek, veleindustrijalac, 35 god.
10. Anka Ornek, 32 god.
11. Anđelka Ornek, studentkinja, ćerka lica pod 9.
12. Viktorija Ornek, 16 god. ćerka lica pod 9.
13. Koveljka Mataruga, 17 god.
14. Stjepan Kraos, ... 36 god.
15. Ivan Kraos, 70 god., otac lica pod 14.
16. Slavko Subarić, trgovac, 57 god. i njegova žena
17. Anka Subarić, 50 god.

Pogubljeni su većinom muslimanske i rimokatoličke vjeroispovesti.

U Hrv. Dubici noću 18/19. 9. 44. u tamošnjoj krečani zaklani su:

1. Gina Bakić, trgovac iz Bos. Dubice, 39 god.
2. Ljubica Borović, učiteljica, 63 god.
3. Duško Radivojević, domobr. kapetan, 38 god.
4. Majka domobr. kapet. pod 3, 70 god., i još oko 50 seljanki iz okoline Bos. Dubice. Svi pravoslavne vjere.

Zbog ovih pogubljenja raspoloženje u narodu je do krajnosti napeto. Iz Bos. Novog su zbog ovih događaja prebegla partizanima sledeća lica:

1. Ibrahim Muhamedagić, advokat
2. Asim Hodžić, sudija
3. Ferid beg Cerić, veleposjednik i poslanik
4. Ibrahim Muftić, predsjednik opštine
5. Salih Muftić, trgovac

Na dan 14. 9. 44. hrvat, županijska policija odvela je iz Dervente preko 20 građana, većinom muslimana, žena i djece. A 21. 9. 44. ponovo je uhapšena jedna veća grupa i odvedena u Brod na Savi. Raspoloženje u narodu je do krajnosti napeto.

Građani Dervente su velikom županu i vladi uputili detaljni apel i deputaciju.

2. ok. arm./I c i LIX arm. korp./I c imaju.

Za tačnost

. . .⁷

..⁸
kapet. i zastupn. rukovodioca

BR. 140

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 6. OKTOBRA 1944. O BORBAMA OKO BANJE LUKE, TRAVNIKA, TUZLE I BIJELJINE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 280/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 6. X. 1944 god.

I. OBĆI PREGLED:

Nastavlja se uspješno čišćenje područja oko Banje Luke.

Uporište Janja kod Bijeljine zauzeto protunapadajem. Neprijatelj je odbačen iz područja Ljubuškog.

II. PODRUČJA:

Banja Luka:

Nastavlja se čišćenje područja Banje Luke od zalog neprijatelja.

Travnik:

Neprijatelj i dalje vrši pritisak na Travnik i želj. prugu do Lašve. Junačka posada odbila je do sada sve nepr. napadaje².

⁷ i ⁸ Potpis je nečitak.

¹ Original (pisan na maš. i, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 6/1, k. 43.

² Vidi dok. br. 37.

Tuzla:

U toku je podhvat na Majevidi pl. u području Srebrnik – Gračanica (20 km s.z. Tuzle i 16 km. i. Doboja)³.

Neprijateljski gubitci: 13 poginulih izbrojeno, dok se čini da je broj poginulih i ranjenih partizana mnogo veći. Plien: 2 strojopuške i više pušaka.

Vlastiti gubitci: 19 poginulih, 69 ranjenih i stanoviti broj nestalih vojnika.

Dielovi jednog posadnog zdruga odbacili su neprijatelja u području Celić – Vražići (16 km j. Brčkog) nakon trodnevne borbe uz teške neprijateljske gubitke⁴.

Gračanica je protunapadajem naših postrojbi ponovno zauzeta nakon što je bila privremeno napuštena⁵.

Žestoke borbe vode se i kod Puračića (16 km. z. Tuzle).

Bijeljina:

Protunapadajem jedne borbene skupine ponovno je zauzeto uporište Janja (8 km. j. Bijeljine), koje je prolazno bilo napušteno⁶.

Ljubuški:

U nastavku podhvata neprijatelj je odbačen iz područja 13 km. j.z. Ljubuškog nakon što je slomljen ogorčen otpor.

Trebinje:

S područja jugozapadno i južno Trebinje protjerane su manje partizanske skupine⁷.

Djelat, vlast, zrakopl.:

5. X. naše je zrakoplovstvo izvršilo 'izviđanje Virovitice i okolice. U okolini Virovitice opažena je veća skupina ljudi koja se nije razbježala pri pojavi zrakoplova. Nadalje

³ Blize o tome vidi dok. br. 52.

⁴ Na sektoru prema Celiću nalazili su se dijelovi 28. NOU divizije (vidi dok. br. 28). Poslije odlaska ove divizije za Srbiju na taj sektor se 6. oktobra prebacuju 17. NOU majevička i 21. NOU istočnobosanska brigada (vidi dok. br. 52).

⁵ To mjesto su 23. septembra zauzele 18. hrvatska i 21. istočnobosanska NOU brigada, ali ga je neprijatelj 28. septembra ponovo zauzeo (vidi dok. br. 5).

⁶ Vidi dok. br. 18, 28 i 138.

⁷ Vidi dok. br. 137.

r

je izvršilo ohrsku strjeljivom posade u Travniku, Sarajevu te prienos tvoriva, pošte i vojničkih osoba.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P. Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

BR. 141

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 10. OKTOBRA 1944. O BORBAMA OKO KONJICA, GORAŽDA I PRACE«

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 284/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

10.X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Sarajevo:

Naša izviđačka sat protjerala je četnike kod Buloga (4 km i.j.i. Sarajeva) nakon kraće borbe. Poginula su 4 i ranjeno 6 četnika.

Konjic:

Uspješna izviđačka djelatnost u području Konjic – Rama.

Stolac:

Jedna borbena skupina napala je i protjerala jaču četničku skupinu u području s.z. Stolac, nanievši četnicima velike gubitke.

Tom prigodom oslobođeno je iz četničkog zarobljeničtva 11 njemačkih vojnika i 8 domobrana.

Goražde — Prača:

Na putu iz Ustikoline i Goražde u Praču napadnuta je od partizana jedna naša bojna. Bojna se probila u Praču pretrpivši gubitke od 11 poginulih i 30 ranjenih. Neprijateljski gubici nisu poznati.²

Djelat vlast zrakopl.:

9.X naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje javljenih nepr. uzletišta kod Blagaja, kraj Kupresa i kod Makljena, kraj Prozora. Kod Blagaja ima pogodno zemljište za slijetanje manjih zrakoplova, ali nije ništa sumnjivo opaženo. Kod Prozora nema pogodnog zemljišta za slijetanje. Nadalje je izvršilo obskrbu hranom posade u Kostajnici, zatim prijevoz žurne pošte, vojničkih osoba i bacanje promičbenih letaka nad Bjelašnicom pl.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožerskog ureda
Pročelnik operativnog odjela
M.P. glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

* U to vrijeme na tome sektoru je djelovala 3. sandžačka brigada 37. NOU divizije (vidi tom 1, knj. 13, dok. br. 89, 143, 190 i 191). U Goraždu se nalazila 5. bojna, a u Ustikolini 6. bojna 8. posadnog zdrugaa (vidi dok. br. 112; Arhiv VII, reg. br. 44/12-3, k. 149/C: izvješće Zapovjedništva 5. oružničke pukovnije od 11. oktobra 1944).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 11. OKTOBRA 1944. O BORBAMA OKO BRCKOG I GORAŽDA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 285/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
11. X 1944 GOD.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Brčko:

Jedna borbena skupina u svom napredovanju u smjeru juga dostigla je područje 26 km južno i 40 km j.i. Brčkog. Neprijatelj je uzmakao prema jugu.²

Goražde:

Jake part. snage ušle su u Goražde iztjeravši četnike, koji su ušli u mjesto, nakon što je naša posada napustila to mjesto po zapoviedi višeg podhvatnog zapovjedništva.³

Djelat, vlast, zrakopl.:

10.X naše je zrakoplovstvo izvršilo obiskrbu strjeljivom posade u Livnu⁴ te postrojbi u Sarajevu i Bos. Građiški. Nadalje je izvršilo prevoz tvoriva i vojničkih osoba.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 11/1, k. 43.

² Vidi dok. br. 52.

³ Prema izvješću Zapovjedništva 5. oružničke pukovnije od 26. oktobra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 21/13, k 149/C) Goražde je napušteno 6. oktobra. U njega je ušla 3. sandžačka brigada 37. NOU divizije. Nešto kasnije ona ga je napustila i prebacila na sektor Višegrada i zauzela Višegrad 9. oktobra 1944 (vidi tom I, knj. 13, dok. br. 89). Goražde je, 26. oktobra 1944. ponovo zauzela 16. muslimanska brigada 27. NOU divizije (vidi dok. br. 75 i 144).

⁴ To mjesto su 10. oktobra 1944. oslobodile jedinice 9. NOU divizije (vidi tom V, knj. 34, dok. br. 130, objašnjenje 7). U borbama je učestvovao i Livanjsko-duvanjski NOP odred (vidi dok. br. 144 i 145; Arhiv VII, reg. br. 29-2, k. 854; izvještaj Štaba Livanjsko-duvanjskog NOP odreda od 17. oktobra 1944). Prema dnevnom izvještaju Grupe armija »F« od 11. oktobra 1944, u Livnu se tada predalo 700 domobrana, a dijelovi

Osobitosti:

8.X zarobila je posada Livna 4 američka zrakoplovca, a druga jedna postrojba još 3 američka zrakoplovca, koji su vjerojatno izskočili padobranima iz oštećenih zrakoplova.

Z A P O G L A V N I K A I Z A D O M S P R E M N I !

Po nalogu
Glavara glavnostožerskog ureda
M.P. Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

njemačke 369. legionarske divizije i 1. bojne 6. ustaškog stajaćeg dje-
latnog zdruga su se povukli prema Duvnu (vidi Arhiv VII, mikrofilm
NAV-N-T-311, reg. br. F-194, sn. br. 365-369).

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 1. USTAŠKOG STAJAČEG DJELATNOG ZDRUGA OD 11. OKTOBRA 1944. O DEJSTVIMA U AVGUSTU NA SEKTORU VLASENICA – OLOVO – BUGOJNO – ROGATICA«

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTASKA VOJNICA
STOŽER
I. STAJAČEG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNIŠKUP

Broj 2343/taj sa priloga
U Sarajevu dne 11.X 1944.

Predmet: Bojna relacija za
mjesec kolovoz 1944. g.

Dio prvi

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (OPER. ODJEL)
ZAPOVJEDNIŠTVU III. ZBORNOG PODRUČJA (GLST.)

OBČA BOJNA RELACIJA

o poduhvatima postrojbi I. stajačeg sdruga u mjesecu kolovozu

1944. god.

A. – Raspored postrojbi, jačina i naoružanje u toku mjeseca kolovoza 1944. godine.

I. – Stožer sdruga u Sarajevu sa ukupno ljudstva 120, naoružanje: 15 pušaka, 30 samokresa. *Stožerna sat* sdruga u Sarajevu jačine 120, naoružanje: 33 puške i 12 samokresa. *Samovozna sat* u Sarajevu, jačine 88, naoružanje: 36 pušaka, 2 strojopuške i 3 strojosamokresa. *Topnička bitnica*, jačine 60, naoružanje: 45 pušaka. *Obkoparski vod* u Goraždi jačine 74, naoružanje: 61 puška, 2 strojosamokresa i 1 samokres.

II. Stožer II. bojne u Gromilama, jačine 37, naoružanje: 30 pušaka, 1 strojosamokres i 4 samokresa. *1 sat* na Romaniji, jačine: 127, naoružanje: 101 puška, 5 strojopušaka, 4 strojosamokresa i 2 samokresa. *2. sat* Gromile, jačine 140, naoružanje: 100 pušaka, 7 strojopušaka, 1 strojnica, 7 strojosamokresa i 5 samokresa. *4. sat* u Zepču, jačine 108, naoružanje: 84 puške, 3 strojosamokresa, 4 samokresa.

III. Stožer XXII bojne u Srebrenici, jačine 67, naoružanje 33 puške, 1 strojosamokres, 1 strojnica, 3 strojosamokresa i 4 samokresa. 1. sat u Srebrenici, jačine 161, naoružanje: 133 puške, 6 strojopuškara, 1 strojnica, 7 strojosamokresa, 10 samokresa i 1 bacač. 2. *sat* u Srebrenici, jačine 142, naoružanje: 112 puškara, 7 strojopuškara, 2 strojnice, 10 samokresa i 1 bacač 46 mm. 3. *sat* u Srebrenici, jačine 153, naoružanje: 118 puškara, 7 strojopuškara, 1 strojnica, 5 strojosamokresa, 9 samokresa i 1 bacač 46 mm. 4. sat u Srebrenici, jačine 108, naoružanje: 54 puške, 5 strojopuškara, 3 strojnice, 7 strojosamokresa, 8 samokresa i 1 bacač 46 mm.

Stožer XXIV. bojne u Rogatici, jačine 32, naoružanje: 10 puškara, 3 strojosamokresa i 7 samokresa. *Stožerna sat* u Rogatici, jačine 195, naoružanje 159 puškara, 7 strojopuškara, 11 strojosamokresa, 5 samokresa, 1 bacač 46 mm, 1 bacač 81 mm. 1. *sat u Rogatici*, jačine 152, naoružanje: 106 puškara, 8 strojopuškara, 1 strojnica, 7 strojosamokresa, 12 samokresa i 1 bacač 46 mm. 2. *sat* u Rogatici, jačina 167, naoružanje: 132 puške, 10 strojopuškara, 6 strojosamokresa, 14 samokresa i 1 bacač 46, 2 bacača 81 mm. 3. *sat* u Rogatici jačine 180, naoružanje: 123 puške i 1 strojosamokres. 4. *sat* u Rogatici, jačine 149, naoružanje: 95 puškara, 7 strojopuškara, 2 strojnice, 13 strojosamokresa i 10 samokresa.

Stožer IV. bojne u Hadžićima, jačine 11, naoružanje: 9 puškara. St. sat u Hadžićima, jačina 31, naoružanje: 27 puškara. 1. *sat* u Hadžićima, jačine 78, naoružanje: 78 puškara, 3 strojopuške i 2 samokresa. 2. *sat* u Lepenici, jačine 146, naoružanje: 140 puškara, 2 strojopuške i 1 strojosamokres. 3. *sat* u Kreševu, jačine 108, naoružanje: 120 puškara, 5 strojopuškara, 4. *sat* u Brnjacima, jačina 127, naoružanje: 100 puškara, 1 strojosamokres i 1 samokres.

Stožer XXIX. bojne u Bugojnu, jačina 8, *Stožerna sat* u Bugojnu, jačine 137, naoružanje: 77 puškara i 2. strojopuške. 1. *sat* u Bugojnu, jačine 116, naoružanje: 89 puškara, 4 strojopuške i 2 strojosamokresa. 2. *sat* u Bugojnu, jačine 106, naoružanje: 101 puška, 3 strojosamokresa, 1 samokres. 3. sat. u Bugojnu, jačine 51, naoružanje: 44 puške.

Stožer Kupreške bojne u Travniku, jačine 5, naoružanje: 1 strojosamokres, 2 *samokresa*. 1. *sat u Donjem Vakufu*, jačine 146, naoružanje: 130 puškara, 3 strojopuške i 3 samokresa. 2. *sat* u Travniku, jačine 132, naoružanje: 93 puške, 2 strojopuške i 4 samokresa. 3. *sat* u Travniku, jačine 104, naoružanje 70 puškara, 1 strojopuška i 3 samokresa. 4. *sat* u Travniku, jačine 114, naoružanje: 98 puškara, 1 strojopuška i 3 samokresa.

Stožer Doknadne bojne u Goraždu, jačine 23, naoružanje: 26 pušaka, 2 samokresa, 1 strojosamokres i 2 samokresa. *Stožerna sat* u Goraždu, jačine 22, naoružanje: 14 pušaka, 1 strojosamokres i 2 samokresa. *1 sat* u Goraždu, jačine 184, naoružanje: 98 pušaka, 8 samokresa i 1 bacač. *3. sat u Palama*, jačine 203, naoružanje: 190 pušaka. *4. sat* u Palama, jačine: 208, naoružanje 191 puška.

Stožer Posadne bojne u Sarajevu, jačine 25, naoružanje: 8 pušaka, 2 strojosamokresa i 2 samokresa. *Stožerna sat* u Sarajevu, jačine 44, naoružanje 30 pušaka, 1 strojosamokres i 2 samokresa. *1 sat u Sarajevu*, jačine 158, naoružanje: 133 puške, 4 strojopuške, 1 strojosamokres i 4 samokresa. *2. sat* u Sarajevu, jačine 55, naoružanje: 60 pušaka i 1 strojosamokres.

B. - PODHVATI:

4. kolovoz:

Kod Vrabaca² (10 km s. od Sokolca) naišla je obhodnja XXII. bojne u jačini od jednog voda na partizane koji su se odmarali. Partizani su bili u jačini od 500 ljudi od Ličke divizije,³ 27 divizije⁴ i 38. divizije.⁵

Kada je obhodnja zauzela povoljnije postave otvorila je vatru na neprijatelja, te je tom prilikom ubijen veći broj partizana. Po nalogu Njemaca obhodnja se vratila.

5. kolovoza:

XXII. bojna je u pokretu i zauzimanju postava na Crnome Vrh, Celopeku, Stoki® i Garežu.

6. kolovoz:

U iznenadnom sukobu obhodnje⁷ 1/XXII. bojne kod Kruševaca ubijen je 21 partizan i zarobljena 2 strojosamokresa.⁸

² Odnosi se na s. Vrapce, sjeverno od Sokolca.

³ Šesta proleTERSka divizija »Nikola Tesla«, se 4. avgusta 1944. nije nalazila na tom sektoru, već se toga dana nalazila u pokretu iz rejonu Vareša prema Olovu. To se vidi iz zapovjesti Štaba 3. proleTERSke (ličke) brigade (vidi knj. 28, dok. br. 19). O tome vidi i knj. 28, dok. br. 72, objašnjenje 3. U rejonu Sokolca su se početkom avgusta 1944. nalazili dijelovi 12. korpUSA NOVJ (vidi knj. 28, dok. br. 21).

⁴ O rasporedu 27. NOU divizije u to vrijeme vidi knj. 28, dok. br. 16.

⁵ Prema izvještaju Štaba 38. NOU divizije od 28. avgusta 1944. u to vrijeme su se Štab divizije, 17. majevička brigada, Srebrenički i Mačvanski NOP odred nalazili oko Kladnja, a 5. avgusta su izvršili pokret prema Birću (vidi knj. 28, dok. br. 104).

* To mjesto nije nađeno na karti 1:100.000. Vjerovatno se odnosi na predio Štake.

⁷ To jest: patrole (izviđačkih dijelova).

⁸ U to su se vrijeme istočno od Vareša na sektoru Kruševci - D. Babine - Vrapci - Knežine nalazili dijelovi 12. korpUSA (vidi knj. 28, dok. br. 36).

Prema izjavi četnika od bacača i topova poginulo je još oko 20. a ranjeno 100 partizana.

Skupina partizana jačine 200, naoružani sa teškim bacačem, 1 strojnicom i 3 strojopuške napali su u 23 sata na postavu 3/IV. bojne u selu Crnički Kamenik (6 km s.i. od Kreševa). Uz žilavi otpor naše posade, koja je bila jaka svega 50 ljudi, partizani su odbijeni.

7. kolovoz:

Jedan vod 3./IV. bojne izvršio je podhvat na partizansku skupinu na Inaču – Pomolju (4 km s.z. od Kreševa), koja je kao predhodnica jedne partizanske skupine imala napasti Kreševo." Ovu skupinu partizana naš vod je raspršio bez gubitaka. Neprijateljski gubitci: 2 mrtva i 6 ranjeno. Utrošeno naboja 7,9 mm 850.

8. kolovoz:

1/XXII. i 2 XXII. bojne presjekli su 2 partizanske brigade 38. divizije kod Sijeraka i Babić Kule.¹⁰

10. kolovoz:

Jedan vod 2. sati XXIX. bojne nalazio se u zasjedi kod sela Ljubnića i Brda kod Bugojna, na mjestu gdje su se prebacivali partizani. Partizani su otvorili vatru na našu zasjedu, te se je zasjeda morala povući radi nadmoćnosti neprijatelja u ljudstvu i naoružanju. Za vrijeme povlačenja utrošeno je 1000 naboja 7,9 mm. Vlastitih gubitaka u ljudstvu nije bilo. Neprijateljski: 3 mrtva.

17. kolovoza:

Izvršen je napad od strane partizana na Bratunac u jačini od 1200 ljudi sa 3 bacača, nekoliko strojopušaka i ostalim oružjem.¹¹ Neprijatelj je djelomično zauzeo neke bunkere, te je protuudarom izbačen i poražen, protjeran u pravcu Kasabe uz gubitke po neprijatelja: 1 častnika, 1 pol. komesara, te 6 partizana, a po izjavi pučanstva ranjeno je 18 partizana. Vlastiti gubitci: 2 ranjena. Plien: 1 strojosamokres i 1 puška.

XXII. bojna u Srebrenici napadnuta od partizana u jačini oko 800 ljudi napad je bio odbijen.¹² Neprijateljski gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen. Utrošeno 49.000 naboja 7,9 mm, 27 naboja za bacač, 73 ručne praske.

* Vjerovatno je riječ o dijelovima 10. NOU divizije, koja je u to vrijeme vodila borbe oko Fojnice, Kiseljaka i Kreševa. Bliže o tome vidi knj. 29, dok. br. 68.

¹⁰ Vidi knj. 28, dok. br. 104.

¹¹ Na ta mjesta je napadala 27. NOU divizija. Opširnije o tome vidi knj. 28, dok. br. 82; knj. 29, dok. br. 5 i 129.

¹² Vidi knj. 28, dok. br. 82 i knj. 29, dok. br. 5.

18. kolovoz:

Pri pružanju pomoći iz Bratunaca, napadnutoj posadi u Srebrenici uspjelo je razteretiti Srebrenicu, te sa zajedničkim snagama poraziti i otjerati neprijatelja. Vlastitih gubitaka nije bilo ni u ljudstvu niti u tvorivu. Neprijateljski: 3 mrtva. Zarobljeno 1 strojopuška i 4 puške.

20. kolovoza:

XXII. bojna stigla u Srebrenicu. U borbi sa partizanima na Kutezeru pobijeno 23 partizana, 15 ranjeno i 1 zarobljen.¹³ Utrošeno 27.700 naboja 7,9 mm, 34 mine za bacač, 390 naboja 9 mm.

Partizani su napali postave XXIX. bojne oko Bugojna.¹⁴ Vlastitih gubitaka u ljudstvu nije bilo. Utrošeno 300 naboja 7,9 mm i 100 naboja 9 mm.

21. kolovoza:

u 22 sata napadnuta od strane partizana postaja Blažuj. Utrošeno 57 naboja. Gubitaka u ljudstvu nije bilo.

U isto vrijeme napala je odmetnička banda na bunkere kod Blažuja.

Gubitaka u ljudstvu nije bilo. Utrošeno 720 naboja 7,9 mm.

U isto vrijeme napadnut je i Bunker »Zujevina« sa zapadne strane puščanom i strojopuščanom vatrom. Napad je odbijen bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski nepoznati. Utrošeno 300 naboja 7,9 mm.

2. sat XXIX. bojne u nasilnom razviđanju, radi protjera neprijatelja iz okolnih sela oko Bugojna došla je u dodir sa neprijateljem kod sela Ljubnića. Nakon jednosatne borbe partizani su bili prisiljeni da se povuku u pravcu Rastova. Vlastitih gubitaka u ljudstvu, kao i u tvorivu nije bilo. Neprijateljski: više ranjeno. Utrošeno 1200 naboja 7,9 mm, te 100 naboja 9 mm.

23. srpanj – 21 – kolovoza:

Izvršen je podhvat u cilju čišćenja Istočne Bosne od partizana u prostoru: Srebrenica – Koprivno – Pobude – Vlasenica – Han Pijesak – Sokolac – Šahbegovići – Kruševci – Vrabci – Zljebovi – Sijerci – Babić Kula – Ponor, Renovica – Komrani – Kacelj – Ruda brdo – Modro Polje – Trijeske – Crna Rieka –

¹³ Prema izvodu iz operacijskog dnevnika 27. NOU divizije od 1. septembra 1944, ta borba je 17. avgusta 1944, vodena protiv 19. birčanske NOU brigade. Tom prilikom je ova brigada imala 1 mrtvog i 5 ranjenih (vidi knj. 29, dok. br. 5).

¹⁴ Tu je dejstvovala 7. krajiška NOU brigada. Prema izvještaju njenog štaba od 31. avgusta 1944. njene jedinice nisu od 20. do 31. avgusta imale dodira sa neprijateljem (vidi knj. 28, dok. br. 123).

– Mazlina – Trnovo – Šaraj evo – Rogatica – Zepča – Pripečak – Srebrenica.

Svrha je bila da u vezi sa 7 SS i 13 SS divizijom spriječiti prolaz 6, 16, 36. partizanske divizije prema Srbiji i Crnoj Gori.¹⁵

Tok: U borbi kod sela Krušcoci,¹⁶ Vrabci, Sijerci i Komrani zajedno sa SS postrojbama nanieti su neprijatelju gubitci od 300–400 mrtvih.

U borbi kod Srebrenice sa 19. i 20. brigadom te 2 bataljonom 16. musli. brigade nanieti su neprijatelju gubitci od 23 mrtva.¹⁷ Plien: 2 engleska strojosamokresa. Vlastiti gubitci 4 poginula, 5 ranjeno. Utrošeno 28504 naboja 7,9 mm, 2450 naboja, mina za teški bacač 104, mina za mali bacač 19, praski 29.

23. kolovoz:

Partizani su izvršili napad na postave naše bojne u Bugojnu. Nakon kraće borbe neprijatelj je odbijen ne postigavši uspjeha. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati. Utrošeno 700 naboja 7,9 mm.

24. kolovoza:

Pri pokretu XXIV. bojne iz Bratunca u Rogaticu izvršen je napad od strane četnika kod sela Borike.¹⁸ Četnici su bili odmah razpršeni. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok se neprijateljski nisu mogli ustanoviti.

Partizani su ponovo napadali puščanom i strojopuščanom vatrom postave naše bojne u Bugojnu, ali su bili odbijeni, te su se povukli u nepoznatome pravcu. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: više ranjeno. Utrošeno 2885 naboja 7,9 mm.

25. kolovoza:

Partizani su pokušali napasti centralu – Vesela kod Bugojna, ali su bili odbijeni od dijelova naše bojne.

27. kolovoza:

Izvršen je napad od strane partizana na Zepu. Neprijatelju je uspjelo osvojiti pojedine bunkere, pošto su bili nadmoćni u ljudstvu i oružju, ali ipak protuudarom uspjelo ih je iztje-

¹⁵ Riječ je o dejstvima koja su prethodila izvođenju poduhvata »Ribečak« (»Rübezahl«). Opširnije o tome poduhvatu vidi knj. 29, dok. br. 21, 91 i 128.

¹⁶ To mjesto nije nađeno na karti 1:100.000. Odnosi se na s. Kruševci.

¹⁷ Prema izvodu iz operacijskog dnevnika 27. NOU divizije od 1. septembra 1944, ovoga dana borbe su vodili 2. i 4. bataljon 16. muslimanske i 1. i 3. bataljon 20. romanijske NOU brigade. Ove jedinice su tom prilikom imale 3 ranjena (vidi knj. 29, dok. br. 5).

¹⁸ Treba: s. Ergele Borike.

rati. Vlastitih gubitaka u ljudstvu nije bilo, dok se neprijateljski nisu mogli ustanoviti. Plien: 1 strojopuška i 4 puške.

28. kolovoza:

Između Međeđe i Ustiprača 7 sat. XXIV. bojne napala je četnike koji su pljačkali muslimansko selo Pokrivenik. Neprijatelj je bio u jačini 100 ljudi. Borba je trajala jedan sat, te je neprijatelj razpršen. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 1 mrtav. Plien: 1 puška.

C. - IZKUSTVA:

Opazilo se da ako je neprijatelj mnogo jači, te se ne može pojedini postav odbraniti, upustiti neprijatelja u pojedine bunkere, te poshje pribranom snagom protuudarom raspršiti. Bunkere držati samo sa težim oružjem. Isto tako baciti stanovitu jačinu izvan postava, te u danom času napasti izvan leđa i iznutra na prije izgubljene bunkere. Bunkere unaprijed odrediti koji će se napustiti, i to koji toliko neće utjecati na samu odbranu a lako su osvojivi. Tada se neprijatelj zbuni, jer biva napadan i sleđa i iznutra, te misli da je došla pomoć.

Izkustvo u borbi pokazalo je da se odmetnici moraju neumorno goniti a ne zaokruživati. Mnogo veći uspjeh dalo je gonjenje nego zaokruživanje.

D. - NEDOSTATCI I POGRIESKE:

Pri svakom i najmanjem napadu neprijatelja držati ljude spremne za pokret, to jeste da svaki vojničar drži svoju opremu kod sebe ili na onome mjestu, koje će biti najzadnje branjeno, a ne šatore držati razapete, kao i ostalu spremu držati pod šatorima, jer neprijatelj može da upadne privremeno u branjeno mjesto te uništi ili isto zaplijeni.

Nedostaci su napose u tehničkoj grani (bez brzoglasa i krugovala). Također veliki nedostatak je manjak naboja bez redovite popune.

Zapovjednik, dopukovnik
(Bogdanić)
Bogdanić

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA O-
RUŽANIH SNAGA NDH OD 12. OKTOBRA 1944. O BOR-
BAMA NA SEKTORU MAJEVICE, LIVNA I VIŠEGRADA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 286/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

12.X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u području Sunja – Kos-
tajnica, te u Majevidi pl. južno Brčkog.

Livno jako napadnuto.

II PODRUČJA:

Brčko:

Uspješno se nastavlja podhvat na Majevidi pl. južno
od Brčkog. Razpršen je 1 part. stožer.²

Livno:

Jake part. snage napale su Livno. Posada Livna vo-
dila je 9. i 10.X tešku borbu s neprijateljem. Pojedini-
nosti nisu poznate, jer je svaki spoj s posadom prekinut.³

Zapovjednik VI ust. stajaćeg zdruga odputovao je u
Livno.

Goražde – Višegrad:

Jake part. snage zauzele su Višegrad, Međedu, Usti-
praču, Goražde i Jabučko Sedlo nakon što su potjerali
četnike i zadali im teške gubitke.⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/1, k. 43.

² Vidi dok. br. 52 i 145.

Djelat, vlast, zrakopl.:

11.X naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjeljivom postrojbi u Bos. Gradiški, zatim prijevoz soli, oružja, žurne pošte, ranjenika i vojničkih osoba.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich
M.P.

BR. 145

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 13. OKTOBRA 1944. O SITUACIJI OKO BANJE LUKE I TRAVNIKA I O BORBAMA NA MAJEVICI I OKO LIVNA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 287/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
13.X 1944 g.

I O B Č I P R E G L E D :

Žestoke borbe u Podravini. Đurđevac i Novi Grad Podravski napušteni.²
Travnik ugrožen.
Uspješno se nastavlja podhvat u Majevidici pl.
Žestoke borbe u području Benkovca.
Livno palo.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13-1, k. 43.

² Blize o tome vidi tom V, knj. 34, dok. br. 132, objašnjenje 2. i 3.

II PODRUČJA:

Banja Luka:

U toku su manji podhvati za protjerivanje zaostalih manjih neprijateljskih skupina.³

Travnik:

Opaža se jače prikupljanje part. u području Travnika s vjerojatnom namjerom napadaja na to mjesto.⁴

Brčko:

U nastavku podhvata na Majevidi pl. naše podhvatane skupine napadaju neprijatelja u području Medvednik (30 km j. Brčkog). U toku su žestoke borbe.⁵

Livno:

Noću 9/10.X napali su part. premoćnim snagama Livno, koje su predhodnih dana bile napustile njemačke postrojbe.

10.X ušli su part. u grad i nakon žestokih uličnih borbi zauzeli ga. Pojedini dijelovi razpršene ustaške bojne probili su se u Tomislav Grad (22 km j.i. Livna), gdje se prikupljaju. Pojediniosti nisu javljene.⁶

Djelat, nepr. zrakopl.:

7.X četiri nepr. lovca napali su između ž.p. Lisičića i Konjica jedan vlak. Onesposobili su stroj i 2 kola oštetili, 2 osobe su poginule i 1 ranjena.

Obćenito:

9. X prigodom napadaja part. na našu samovoznu preselicu kod Livna poginuo je 1 i ranjeno 6 ustaša.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

³ U to vrijeme na širem području Banje Luke nalazile su se jedinice 39. NOU divizije (vidi dok. br. 81).

⁴ Vidi dok. br. 15, objašnjenje 5.

⁵ Vidi dok. br. 144.

⁶ Vidi dok. br. 142.

PREGLED IZVRŠENJA TAKTIČKIH ZADATAKA 2. BOJNE
9. GORSKE PUKOVNIJE OD 14. SEPTEMBRA DO 18. OK-
TOBRA 1944. GODINE¹

II. BOJNA
9. GORSKE PUKOVNIJE

Broj 1735

U *Bradina* dne 18.X. 1944.

ZAPOVJEDNICTVU 9. GORSKE PUKOVNIJE

Tarčin

Spojno usmenom nalogu Zapovjednika pukovnije, dostavlja se predleg izvršenja taktičkih zadataka za vrijeme od 13.IX. do 17.X. 1944. g.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK NADPORUCNIK
(RIJETKOVIĆ)
Rijetković²

*Pregled izvršenja taktičkih zadataka za vrijeme od
13.IX. do 17.X. 1944. godine.*

Svakog dana izdvajaju se taktički zadatci jedinicama ove bojne, bilo u svrhu razviđanja ili protjerivanja samog neprijatelja koji se kreće u blizini reona, kojeg drži ova bojna, a po vlastitom nahodanju i inicijativi zapovjednika II/9. g.p.³ ili pak po nalogu Zapovjedništva 2. G.Z.⁴

Prilikom razviđanja bilo je događaja od važnosti slijedećih datuma, i to:

14.IX. Obhodnja u jačini jednog voda pod vodstvom častnika razviđala u smjeru Bradina—Velika — Vra-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 22/5-1, k. 123.

² Vilim

³ To jest: 2. bojne 9. gorske pukovnije. Blize o njenim dejstvima u septembru vidi bojnu relaciju njenog zapovjedništva od 26. septembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 19/6, k. 123).

⁴ To jest: 2. gorskog zdruga.

- njača. Zadatak obhodnje je bio ispitati gdje se nalazi neprijatelj. Obhodnja se vratila bez dodira, s izvještajem da je neprijatelj zaposjeo Vranjaču i kotu 1387 (Brdo) sa jačinom od jednog voda i dvije strojnice na Vranjači.
- 15.IX. Razviđački odjel u jač. jednog voda upućen sa zadatkom da ispita da li se u selima Megara, Trebulje i u kojoj jačini se prebacio tokom noći između Ivan Sedla i Bradine. Obhodnja se vratila sa izvještajem da neprijatelja nema nego da se je prebacio u jačini od 100 ljudi, došavši od Zelenih Njiva i otišao za Repovce.
- 17.IX. Upućena obhodnja pod vodstvom častnika sa zadatkom razviđanja u pravcu Repovaca. Obhodnja nije došla u dodir sa neprijateljem, a od seljaka saznala je slijedeće: U prostoru Repovci – Trešnjevica – Gobelovina nalazi se 17. prozorska brigada³ od koje se po jedan bataljon nalazi u Repovcima, jedan u Trešnjevici, a jedan u Gobelovini. Njihova namjera je smetati promet prugom i cestom od Bradine do Konjica. Njihovo naoružanje je teški bacač, nekoliko strojnica, strojopuškica i dosta strojosamokresa. Vršer također mobilizaciju ljudi između 20–40 godina.
- 18.IX. Pod vodstvom zapovjednika 7. sati razviđala su danas dva voda u smjeru Podorašac – Bale – Bilkova kosa – Sniježnik – Hasanović – Podorašac. Zadatak obhodnje je bio protjerivanje neprijatelja u koliko bi se naišlo na njega na određenom putu. Obhodnja se vratila bez dodira.
- 20.IX. Razviđački odjel koji je razviđao smjerom Bradina – Voznik – Lisin – Repovci – Bradina, došao je u dodir dočekan od zasjede kod Voznika. Istu nije mogao razbiti, jer je napadnut također i sa boka od Vranjače, te se bez gubitaka povukao.
- 21.IX. Po vlastitoj inicijativi zap. bojne a u svrhu razbijanja neprijatelja koji se zadržava u prostoru Repovaca. Jačina podhvatnog odjela bila je jedna ojač. sat s odjeljenjem strojnice i bacača. Podhvatom je zapovjedao osobno zap. bojne. Podhvatni odijel bio je razdijeljen u dvije grupe, od kojih je jedna išla

³ Odnosi se na 17. krajišku brigadu 10. NOU divizije. Opširnije o njenom rasporedu i dejstvima u to vrijeme vidi izvještaj njenog štaba od 1. oktobra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 48-3, k. 854).

u pravcu Voznik – Lisin, a druga u pravcu Velika – Vranjača – Repovci.⁶ Desno krilo imalo se spustiti preko Lisina i zaobići Repovce. U dodir s neprijateljem došlo se je odmah kod Velike, odakle je neprijatelj protjeran prema Lisinu i Vranjači na desnom krilu. U daljem napadaju na desnom krilu zauzet je Lisin, a na lijevom krilu stigli su naši pod samu Vranjaču, gdje započinje dosta široki brisani prostor, kojega se moralo preći kako bi se zauzela Vranjača i Repovci. Kako je neprijatelj imao na samoj Vranjači 3 strojnice, a na susjednoj koti Brdo isto dvije, osim lakih strojnica i parabela i teš. bacača koji je bio u Repovcima, nije se mogla dalje probijati, bez gubitaka, te je morala bez teškog oružja odustati od daljnjeg napadaja. Vlastitih gubitaka u mrtvima nije bilo, nego svega samo jedan lakše ranjeni. Neprijateljskih gubitaka na Vranjači bilo je u mrtvima i ranjenima. Utrošak streljiva kod tog podhvata bio je kod nas mnogo manji nego kod neprijatelja. Neprijatelj je ispucao najmanje četiri puta toliko naboja koliko naši.

- 22.IX. Upućena obhodnja u pravcu Brđani – Zukići – Bikova Kosa, sa zadatkom da ispituju kojim pravcem i u kolikoj snazi je došao neprijatelj da minira most kod sela Zukića, koji je prošle noći opet miniran. Obhodnja se vratila sa izvještajem da je noćas pri miniranju mosta sudjelovalo oko 60 partizana koji su došli od Repovca i spustili se kod mosta preko sela Zukića.⁷
- 24.IX. Obhodnja koja je upućena tokom prijepodneva u pravcu Bradina – Zukići – Bikova Kosa – Velika – Bradina, došla je u dodir sa neprijateljem kod Brda, gdje je protjerala manju neprijateljsku grupu u pravcu Repovaca.
- 27.IX. Obhodnja upućena tokom prijepodneva u pravcu Podorašac – Bale – Križ – Koznik – Podorašac u jačini jednog voda, sa zadatkom razviđanja i pro-

⁶ Napad je izvršen iz pravca Bradine i Podorašca na 1. bataljon 17. krajiške NOU brigade na liniji Vranjača (k. 1310) – Brdo (k. 1387). Blize o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 48-3, k. 854.

⁷ Riječ je o akciji 1. bataljona 17. krajiške NOU brigade i brigadne diverzantske grupe. Tom prilikom je porušen betonski most u dužini od 12 m. Iste noći su 3. bataljon i diverzantska grupa porušili željezničku prugu u dužini od 350 m (vidi Arhiv VII, reg. br. 48-3, k. 854: izvještaj 17. krajiške NOU brigade od 1. oktobra 1944).

tjerivanja neprijatelja. Obhodnja je došla u dodir sa neprijateljem više Bala kod Sniježnika, gdje je protjerala jednu manju grupu partizana i nastojala da se probije dalje na Sniježnik i Križ, ali se nije mogla probiti, jer je neprijatelju stiglo pojačanje. Nato je po zapovjedi zap. bojne upućeno pojačanje sa teškom strojnicom. Prodor naprijed je tada uspio i naši su zauzeli Koznik. Borba je trajala četiri sata i podhvatni odjel je ispunio svoj zadatak.⁸

- 29.IX. Razviđački odjel u jačini jednog voda razviđao je u smjeru Bradina – Velika – Bikova Kosa – Zukići – Bradina. Obhodnja se vratila bez dodira.
- I.X. Obhodnja koja je razviđala u smjeru Podorašac – Bale – Bikova Kosa – Sniježnik. Između Bikove Kose i Sniježnika naišla je ophodnja na manju grupu partizana koju je protjerala u pravcu Hasanovića.
- 3.X. Obhodnja u jačini jednog voda krenula u razviđanje smjerom Bradina – Velika – Brdo – Bikova Kosa – Zukići – Bradina, sa zadatkom razviđanja i prikupljanja podataka o neprijatelju. Obhodnja se vratila bez dodira, sa izvještajem da je Vranjača, Brdo i Lisin zaposjednuti od neprijatelja.
- 7.X. Po nalogu Zap. zdruga upućena je obhodnja u jačini jedne sati u smjeru Bradina – Repovci – Tuhobići – Zagrebčane – Gobelovina – Bulatović – Zukići – Bradina, sa zadatkom razviđanja i protjerivanja neprijatelja, koji se kreće u ovom prostoru. Vođa obhodnje je por. Ibrahimbegović Ćamil. U dodir s neprijateljem došlo se je kod sela Tuhobića, gdje je bila partizanska zasjeda u jačini od 50 ljudi. Obhodnja je odmah primila borbu i nakon kraćeg vremena protjerala neprijatelja i gonila ga sve do Gobelovine, gdje se je neprijatelj raspršen dao u bijeg. Gubitaka neprijatelja bilo je tom prilikom u mrtvima i ranjenima. Naša obhodnja nije imala gubitaka. Prostor Bradina – Gobelovina očišćen od neprijatelja.
- 10.X. Razviđački odjel u jačini jednog voda sa zadatkom razviđanja Bradina – Gobelovina. Obhodnja je došla u dodir sa neprijateljem odmah kod Velike, dočekana

⁸ Taj napad je izvršen na dijelove 3. bataljona 17. krajiške NOU brigade (vidi Arhiv VII, reg. br. 48-3, k. 854: izvještaj Staba 17. krajiške NOU brigade od 1. oktobra 1944).

od partizanske zasede. Obhodnja je primila borbu i protjerala neprijatelja do Vranjače i Repovaca, gdje je bila zaustavljena zbog djelovanja neprijateljskog teškog oružja (3 strojnice na Vranjači i t. bacač u Repovcima). Radi se opet o jednom bataljonu, koji pripada 17. Ramskoj brigadi,⁹ a došao od pravca Gobelovina. Prilikom ovog okršaja s neprijateljem došlo je do borbe iz bliza i upotrebljene ručne bombe. Tom prilikom imao je neprijatelj 2 mrtva i 3 ranjena, dok je naša obhodnja prošla bez gubitaka.

- 12.X. Upućena obhodnja u jač. jednog voda sa zadatkom razviđanja u smjeru Bradina – Repovci. Obhodnja nije došla u dodir sa neprijateljem, pošto je imala zadatak da se ne upušta u borbu, nego da samo izvidi gdje je neprijatelj. Neprijatelj je zaposjeo kote oko Repovaca, Brdo, Vranjaču, k. 1192, a koje sve drži sa jednim bataljonom. Na noć od 11/12. približio se neprijatelj k mostu Zukići u svrhu miniranja, ali je spriječen od naše zasede i protjeran.
- 13.X. Upućene obhodnje iz Bradine u pravcu Repovaca, i iz Podorašca u pravcu Hasanovića, sa zadatkom razviđanja. U dodir sa neprijateljem nije došla ni jedna obhodnja. Neprijatelj se i nadalje zadržaje u prostoru Repovaca i po njemu su zaposjednute sve okolne kote.
- 14.X. Razviđački odjel upućen u razviđanje u pravcu Repovaca, sa zadatkom razviđanja ali po mogućnosti bez dodira sa neprijateljem. Obhodnja se je vratila bez dodira sa izvještajem da su sve kote okolo Repovaca zaposjednute i da ih neprijatelj drži kao i prije.
- 15.X. Spojno nalogu Zap. 2. G.Z. Op. br. 1408/taj. određen je podhvat radi uništenja neprijatelja koji se u jačini oko 1500 ljudi kreće u prostoru Bradina – Konjic, a namjera im je stalno ometanje prometa, cestom i prugom. Čitav taj podhvat dijeli se u tri grupe i to: Zapadna grupa, istočna grupa, i južna grupa. Zapadna grupa polazi iz Lisičića pravac Trešnjevica. Istočna pod zap. zap. II. bojne, pravac Bradina – Tuhobići, i Južna pravac Konjic – Koz-

⁹ Odnosi se na 17. krajišku NOU brigadu (neprijatelj je naziva: prozorska ili ramska). Ona je toga dana bila u pokretu. Opsirnije o tome vidi izvještaj njenog štaba od 2. novembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 56-3, k. 854).

nik — Križ. Zapadna grupa mora uhvatiti vezu sa istoč. grupom između Trešnjevica i Gobelovine. Čitav podhvat podpomaže topništvo iz Konjica i jedna haubica iz Bradine. Podhvat za južnu i istočnu grupu traje jedan dan, a za zapadnu dan i noć. Podržavanje veze preko teklića i krugovala.

Raspored i zadatak istočne grupe iz Bradine bio je sljedeći:

Zap. čitavog podhvata istočne grupe je Zap. II. bojne osobno:

Zapovjednik 5. sati, por. Ibrahimbegović Camil, je zap. desne istočne grupe, koji napada u pravcu Bradina — Voznik — Lisin — Repovci — Tuhobići, sa zadatkom zauzimanja Lisina, spuštanje u pravcu Repovaca i zaokruženje tih neprijatelj, dijelova.

Zapovjednik 7. sati, por. Bator Nikola, zap. lijeve istočne grupe, sa pravcem i zadatkom nadiranja Bradina — Velika — Vranjača — Repovci, s tim da održava vezu sa grupom por. Čamila Ibrahimbegovića, vodom 6. sati iz Podorašca s lijeve strane, da se probije do kote 1192, od kuda se zajedno probija sa desnom grupom u pravcu Tuhobića. Svako od ovih dviju grupa pridodato je po 35 ljudi od 8. sati.

6. sat iz Podorašca daje jedan vod pod vodstvom narednika Krište Ivana, sa zadatkom da s lijeve strane zatvori prilaz između Bikove Kose i Sniježnika neprijatelju, našima iza leđa, te da hvata u desnu stranu vezu sa 7. sati, a u lijevu stranu da nastoji uhvatiti vezu sa južnom grupom.

Borbena grupa iz Bradine krenula je točno a 05.30 sati iz Bradine u jačini od 200 ljudi sa 15 strojopuškama, 10 strojosaamokresa, jednom strojnicom i teškim bacačem u napred navedenim pravcima.

U dodir sa neprijateljem došla je desna grupa kod Voznika, a lijeva odmah kod Velike. Desna grupa započela je odmah borbu sa neprijateljem i uz pomoć teškog bacača, na juriš zauzela Lisin. Lijeve grupa protjerala je neprijatelja od Velike i nastupala prema Vranjači. U 9.30 sati zauzet je Lisin, a u 10.45 sati, a uz pomoć desne grupe sa Lisina zauzeta je Vranjača i spuštanje u Repovce. Najteži okršaj bio je kod Vranjače, koji je zajedničkim nastupom jedne i druge grupe brzo savladan.

Desna grupa (5. sat) nastupa dalje i goni neprijatelja u trku preko Lisina – Tople Jabuke¹⁰ – Privlake – Stojkovića – Križa – Tuhobića – Bulatovića.

Lijeva grupa (7. sat) zauzela Vranjaču, ušla u Repovce, stupila u vezu s vodom iz Podorašca i kreće dalje preko kote 1192, preko Bulatovića za Trešnjevica, gdje je morala da stupi u vezu sa grupom iz Lisičića, koja međutim nije stigla na određeno mjesto.

Lijeva i desna grupa sastala se kod Gobelovine i sačekala ne bi li uspostavila vezu sa grupom iz Lisičića.

Pošto je vrijeme već podmaklo počela se cijela naša grupa povlačiti preko Trešnjevica – Bulatovića – Tuhobića – Snježnika za Podorašac.

Za cijelo vrijeme podhvata obavještavan je Zap. zdruga o napredovanju, pošto je Bradina bila u vezi sa podhvatnim dijelovima preko krugovala.

Podhvat je u svakom pogledu uspio, a i gubitci neprijatelja koliko se je moglo pronaći jest pet mrtvih, dok je broj ranjenih puno veći.¹¹

Razviđanja tokom 16, 17. i 18. listopada ustanovila su da se neprijatelj nije pojavio više u ovom prostoru kako je protjeran.

Z A P O V J E D N I K N A D P O R U C N I K

(R I J E T K O V I C)

Rijetković

¹⁰ To mjesto nije nađeno na karti 1:100.000. Vjerovatno se odnosi na predio Tople bukve.

¹¹ Prema izvještaju Štaba 17. krajiške NOU brigade od 2. novembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 56-3, k. 854), dvije čete njenog 2. bataljona nalazile su se na liniji Lisin (trig. 1744) – Vranjača (k. 1310) – Brdo (k. 1387), odakle su se, uslijed nadmoćnosti neprijatelja, povukle prema s. Gobelovini. Neprijatelj je na tome sektoru imao 5 mrtvih, a bataljon jednog poginulo. U isto vrijeme 3. bataljon se nalazio na liniji Lovno (k. 855) – Koznik (k. 1244) – Snježnik. Napad neprijatelja na tome sektoru je počeo u 8 i trajao do 14 časova, kada se bataljon, preko s. Trešnjevica povukao prema Razvaru. Tom prilikom su poginula 2 neprijateljska vojnika, dok je bataljon imao 2 ranjena. Prvi bataljon se takode, pod jačim pritiskom, povukao sa Mravinjaka (trig. 1243).

Prema naređenju Zapovjedništva 2. gorskog zdruga od 14. oktobra 1944. u poduhvatu su učestvovali dijelovi 5. bojne 9. ustaškog stajalećeg djelatnog zdruga, 9. topničkog sklopa (art. divizion), njemačkog 2. nastavnog bataljona i 2. bojne 9. gorske pukovnije, o kojoj je u ovome

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 19. OKTOBRA 1944. O BORBAMA NA SEKTORU LIVNA, KALINOVIKA, GORAZDA I GRADACCA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 293/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
19. X. 1944 godine.

I O B Ć I P R E G L E D :

Odbijeni napadaji na Tomislav Grad,² te uporišta Aržano i Grabovica u području Livna. Jabučko Sedlo kod Goražda napušteno.

II P O D R U Č J A :

Livno:

Odbijeni su nepr. napadaji na uporišta Aržano i Grabovica (24 km j. i 19 km j.j.i. Livna).³ U toku je manji podhvata u području Aržana.

Kalinovik:

Dijelovi jedne ustaške bojne nanieli su partizanima u području Kalinovika gubitke od 4 poginula i veći broj ranjenih.

dokumentu i riječ. Poduhvat je izvoden pod šifrom »Repovci II« (vidi Arhiv VII, reg. br. 37/3-1, k. 123).

Bliže o toj borbi vidi detaljan izvještaj Štaba 17. krajiške NOU brigade od 17. oktobra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 28-2, k. 854) i bojnu relaciju 9. gorske pukovnije od 1. novembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 42L/4-6, k. 123).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 19-1, k. 43.

² Napad na Tomislav-Grad (sada: Duvno) izvršile su jedinice 9. divizije i Livanjsko-duvanjskog NOP odreda. Bliže o tome vidi tom V, knj. 34, dok. br. 140, objašnjenje 5; Arhiv VII, izvještaje Štaba Livanjsko-duvanjskog NOP odreda od 18. i 30. oktobra 1944 (reg. br. 30-2 i 53-3, k. 854) i izvještaje Grupe armija »F« od 15. do 18. oktobra 1944 (mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-194, sn. br. 463^166, 510-513, 530-533 i 545-548).

³ Opširnije o borbama 10. dalmatinske brigade i Mosorskog NOP odreda za ta mjesta vidi tom V, knj. 34, dok. br. 140, objašnjenje 6.

Četnici vode borbu s partizanima za Kalinovik, koji je poslednjih dana 3 puta prelazio iz ruke u ruku.⁴

Goražde:

Premoćne part. snage koje su došle preko Goražda ponovno su zauzele Jabučko Sedlo (7 km s. Goražda).⁵ Slaba posada morala se povući pretrpivši gubitke od 5 poginulih, 12 ranjenih i 24 nestala pripadnika Orsa. Neprijateljski gubici nisu ustanovljeni.

Djelat, nepr. zrakopl.:

12.X nepr. zrakoplovi napali su Ljubuški strojničkom vatrom. Pojediniosti nisu javljene.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi bombama i strojničkom vatrom jednu njemačku preselicu na cesti Mostar – Buna. Zapaljena su 4 samovoza i 2 vojničara ranjena. Tom prilikom srušen je 1 nepr. zrakoplov. Pilot je poginuo.

17.X devet nepr. zrakoplova bombardiralo je želj. postaju Metković. Ima žrtava, a šteta je neznatna.

Istog dana pet nepr. lovaca napalo je bombama tvornicu pragova u Vitezu kraj Travnika. Pojediniosti nisu javljene.

Broj poginulih prigodom bombardovanja izt. diela Zagreba povećao se na 46.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

⁴ U to vrijeme borbe su vodene protiv 11. hercegovačke NOU brigade, Kalinovičkog i Konjičkog NOP odreda (vidi dok. br. 65).

⁵ Na tom sektoru u to vrijeme nalazila se 3. sandžačka brigada 37. NOU divizije (vidi dok. br. 83).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 23. OKTOBRA 1944. O BORBAMA
NA SEKTORU TRAVNIKA«

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 297/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

23.X 1944 god.

I O B Ć I P R E G L E D :

Hrabra posada Travnika odbila je sve napadaje pre-
moćnog neprijatelja. Upućena je pomoć.

II P O D R U Č J A :

Travnik:

Borbe oko Travnika traju nesmanjenom žestinom. Hrabra posada odbija sve nepr. napadaje.² Do sada su uništena 1 nepr. oklopna kola.³ Zaplijenjeno: 1 oklopna kola, 1 top i 1 strojopuška. Neprijatelj trpi velike gubitke. Ima gubitaka kod posade i pučanstva.

Vlastito zrakoplovstvo pomaže branitelje napadajući neprijatelja bombama i strojničkom vatrom, te vrši ob-
skrbu branitelja strjeljivom.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju na-
rodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII,
reg. br. 23-1, k. 43.

* Travnik su 22. oktobra zauzele jedinice 5. korpusa NOVJ (vidi
dok. br. 43).

Iz Sarajeva upućena je 1 ust. bojna⁴ za odterećenje Travnika.

Z A P O G L A V N I K A I Z A D O M S P R E M N I !

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

M.P.

BR. 149

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 24. OKTOBRA 1944. O BORBAMA
NA SEKTORU TRAVNIK – ZENICA – ROGATICA –
SARAJEVO¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 298/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

24. X 1944 g.

I O B Ć I P R E G L E D :

Žestoke borbe u Travniku. Prema neizpitanom izvje-
šću Travnik je pao.

II P O D R U Č J A :

Travnik:

22. X neprijatelj je uspio prodrijeti u Travnik i zau-
zeti istočni dio grada. Posada istočnog diela morala je

⁴ Prema bojnoj relaciji 1. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga od 23. decembra 1944, prema Travniku su bile upućene 2. i 3. bojna (vidi Arhiv VII, reg. br. 10/2, k. 57). Bliže o tome vidi i dok. br. 66.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom), nalazi se u Muzeju na-
rodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg.
br. 24/1, k. 43.

napustiti svoje postave zbog pomanjkanja strjeljiva, te se probila u Zenicu. Neprijatelj je pretrpio velike gubitke, koji se cijene na oko 400 poginulih i 600 ranjenih. Zaplijenjena su 2 oklopna kola, 2 topa, 8 strojnica i drugo ručno vatreno oružje.

U toku su protumjere za odterećenje Travnika s pravca Zenice.

Prema naknadno primljenom izvješću izbjegli častnici iz Travnika javljaju da je grad pao². Sudbina pukovnika Bone Bunića i podpukovnika Klobučarića nepoznata je, dok je podpukovnik Sulejmanpašić umro od rana pri povlačenju³.

Zenica:

Noću 20/21. X napao je neprijatelj želj. postaju Zenica bacačkom vatrom⁴. 2 njemačka častnika, 1 ustaša, 1 domobran i 1 grad. osoba poginuli.

Sarajevo:

Opaža se okupljanje jakih part. snaga u području Kiseljaka (30 km z.s.z. Sarajeva) s namjerom napadaja na to mjesto⁵.

Rogatica:

Jedna njemačka borbena skupina u svom napredovanju prema iztoku dostigla je Rogaticu i nastavlja napredovanje prema Višegradu ojačana novim dielovima⁶.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
M.P. glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

¹ Vidi dok. br. 43, 66, 68, 111 i 148.

² U borbama za Travnik poginuli su zapovjednik garnizona Travnik pukovnik Eduard Bunić Bona, potpukovnik Josip Klobučarić i Ivan Dujmović (policijski satnik), dok je potpukovnik Muhamed Sulejmanpašić zarobljen (vidi dok. br. 111).

⁴ Te noći je demonstrativan napad na Zenicu izvršila jedna četa (s teškim bacačem) iz 8. krajiške brigade 4. NOU divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 3-2, k. 769/A: izvještaj Štaba 8. krajiške NOU brigade od 2. novembra 1944). O tome vidi i dok. br. 66; Arhiv VII, reg. br. 51/13, k. 149/C: izvješće Zapovjedništva 5. oružničke pukovnije od 26. novembra 1944.

⁵ Prema Kiseljaku se nalazila 9. krajiška brigada »Simo Solaja« 10. NOU divizije (vidi dok. br. 68).

⁶ Vidi dok. br. 68.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 26. OKTOBRA 1944. O BORBAMA
NA PODRUČJU TRAVNIKA I METKOVIĆA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 300/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

26. X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Travnik je poslie ogorčene borbe pao u nepr. ruke.
Pojačana nepr. djelatnost u obalnom i otočnom po-
dručju.

II PODRUČJA:

Travnik:

Poslie ogorčene borbe hrabra posada Travnika mo-
rala se povući pod pritiskom daleko nadmoćnijeg nepri-
jatelja u Zenicu. — Obostrani gubitci su osjetljivi.

Podhvatne snage za odterećenje Travnika morale su
se povratiti u Zenicu uslied odpora jako premoćnog nepri-
jatelja, te zbog ugroženosti Zenice².

Metković:

Nastavljaju se žestoke borbe s neprijateljem u po-
dručju Metković — Gabela.

Luka Ploče napuštena.

Borbene skupine u području Metkovića preustroja-
vaju se za daljnje borbe³.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju na-
rodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII,
reg. br. 26/1, k. 43.

² Vidi dok. br. 148.

³ Opširnije o borbama u kotlini Neretve vidi dok. br. 70 i 76.

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 13. LOVAČKE PUKOVNIJE OD 26. OKTOBRA 1944. O DEJSTVIMA NA PODRUČJU BOSANSKOG NOVOG¹

13. Lovačka pukovnija
Op. Broj: 428 tajno
u Bos. Novom dne 26/X 1944.

Predmet: Bojna relacija za
mjesec rujan 1944. g.

ZAPOVJEDNIČTVU 4- LOVAČKOG ZDRUGA.—

U spoju spisa zapovjedništva III. Zbornog područja Glt. Br. Op. 266 od 9. II. 1944. g., i spisa naslova Op. br. 1953/tajno od 19. IX 1944., dostavlja se bojna relacija za mjesec rujan 1944. g.

Pukovnija se nalazi u prostoru Bos. Novoga, a sa svojim jedinicama na pruži u Blagaju, Rudicama, Ravnicama i Dobrljinu sa zadatkom osiguranja pomenutih mjesta d osiguranje željezničke pruge od Bos. Novog do Dobrljina zaključeno sa 24-kilometrom, prema jugu zaključeno sa Rudicama i istoku zaključno sa Blagajom.

Ovakav raspored i osiguranje bio je do 12. rujna t.g.

U Bos. Novom nalazi se stožer pukovnije sa 14,15, 2 i 7 sati. U Blagaju nalazi se 5 sat, u Rudicama 6 sat, u Ravnicama stožer I. bojne sa 3 i 4 sati, u Dobrljinu 1 sat.

Od 12. rujna do 22. rujna t.g. pukovnija se nalazi na novom odsjeku sa novim rasporedom i drugim zadatkom osiguranja. Novi raspored u ovom razdoblju je slijedeći:

Stožer pukovnije se preselio u selo Divušu sa 14, 15 i 2 sati. U selu Unčanima raspoređena je 5 i 8 sat sa povozima 6 i 7 sati. U Dobrljinu nalazi se i dalje 1 sat sa odeljenjem teških bacača. Jedno odeljenje bacača iz 8 sati predato je Boračkoj školi u Dvor n/U².

Ovaj raspored izvršen je nametnutom situacijom te je uporište Blagaj po padu Prijedora napušteno³ a uporište Rudice predato jedinici 373. divizije a kasnije Ustaškoj sati.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/13-2, k. 117.

² Dvor na Uni

³ Blagaj su 8. septembra zauzeli dijelovi 8. krajiške brigade 4. NOU divizije, a Prijedor je oslobođen 7. septembra 1944 (vidi dok. br. 26).

Od 22. rujna 1944. godine prema novostvorenim prilikama izvršen je novi raspored pukovnije te je stožer pukovnije zajedno sa 14, 15, 2 i 4 sati ponovno vraćen u Bos. Novi sa zadatkom osiguranja mjesta Bos. Novi i željezničke pruge Rudice – Dobrljin zajedno sa Ustaškom bojnom⁴.

Novi raspored pukovnije je sljedeći: Stožer pukovnije je u Bos. Novom, 15 sat sa koturašima u pričuvi a ostali dijelovi sati raspoređeni su na unutarnje službe, 14 sat na osiguranju drvenog mosta na Uni, 2 i 4 sat raspoređen na položaju "Kula" više željezničke postaje Bos. Novi, dok se 5 sat nalazi u pričuvi⁵.

Stožer II. bojne sa 8. sati i 2. sati 7. Lovačke puk.⁶ raspoređeni su u selu Divušama. 6. i 7. sat II. bojne na položaju u Ravnicama, dok je povoz 6. i 7. sati i jedan vod od 6. sati u Unčanima.

Stožer I. bojne i 1. sat I. bojne u Dobrljinu. Zadatak pukovnije zajedno sa Ustaškom bojnom jest osiguranje mjesta Bos. Novi i osiguranje pruge prema jugu zaključno sa Rudicama i prema sjeveru osiguranje pruge, a prvenstveno od ceste do Dobrljina zaključno sa 24-tim kilometrom.

OPERACIJE. –

1. rujna 1944. godine

Odmetnici su u noći izvršili napadaje na položaje samozaštitnog odreda „Suhača”,⁷ napad je izvršen sa jačim snagama. U samom prostoru osiguranja Bos. Novog bacili su odmetnici⁸ 3 bacačke granate. Odmetnički napad je odbijen.

Vlastitih gubitaka nije bilo. Odmetnički gubitci nisu poznati.

2. rujna 1944. godine.

U toku noći za vrijeme velike tmine odmetnici su razorili prugu na svim stranama. Na položaju samozaštitnog odreda

⁴ Riječ je o 4. bojni 8. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga. U Bosanskom Novom su se nalazili i dijelovi 6. »Sana« bojne ovoga zdruga. Bliže o tome vidi knj. 29, dok. br. 182; Arhiv VII, reg. br. 6-3, k. 460: obavještajni izvještaj Štaba Kozarske grupe NOP odreda od 1. oktobra 1944. godine.

⁵ To jest: na straži (obezbjedenju).

• Sedma i 13. lovačka pukovnija sačinjavale su 4. lovački zdrug. Sedma lovačka pukovnija je desetkovana u borbama za Prijedor, pa je 10. septembra, po završenom preformiranju, u toj pukovniji ostala samo 1. bojna (vidi knj. 29, dok. br. 182).

⁷ To jest: Suhačkog milicionerskog odreda.

⁸ Oko Bosanskog Novog su djelovali dijelovi Kozarske grupe NOP odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 33-4, k. 1625: izvještaj Štaba Kozarskog NOP odreda), a početkom septembra i dijelovi 4. NOU divizije (vidi dok. br. 26 i knj. 29, dok. br. 158).

"Suhača" ponovno je izvršen napad jačim odmetničkim snagama, pod čijim pritiskom pripadnici odreda su se povukli ka Bos. Novom. Situacija razčišćena uz samo svitanje dobačenim pojačanjem u jačini od jednoga voda domobrana iz Bos. Novog. Odmetnici su odbačeni. Sastav i raspored odmetničkih snaga nisu se mogli otkriti radi noći. Vlastitih gubitaka nije bilo.

3. rujna 1944. godine.

U toku noći odmetnici su izvršili prepad na uporište Rudice. Odmetnici su napadali strojnicama, bacačima i granatama iz protuoklopnog topa. Prepad je odbijen usredotočenom vatrom kao i granatama iz haubica, posadne bitnice.

Prikupljene partizanske brigade u jugoistočnom prostoru Bos. Novog povlače se prema jugu i istoku⁹.

4 engleska zrakoplova lovca izvršili su napad na željeznički most na Sani na pruži prema Bihaću izbacivši 4 bombe. 1 bomba pogodila je sam most od koje je načinjena znatna šteta. Druge bombe su pale na otvoren prostor na same položaje.

Teško ranjen je jedan domobran, od kojih je rana sutradan umro.

Vlastiti gubici od zrakoplovne bombe, jedan domobran. Neprijateljskih gubitaka nije bilo.

4. rujna 1944. godine.

U toku noći i dana na položajima se nije ništa osobito dogodilo.

5. rujna 1944. godine.

U toku dana izvršena je izmjena 7 sati na uporištu Blagaj sa 5 sati iz Bos. Novog, gdje je bila u pričuvi. Izmjena sati izvršena je bez smetnje.

Inače osobito nije se ništa dogodilo.

6. rujna 1944. godine.

U toku prije podneva zapovjednik pukovnije podpukovnik Kolaković¹⁰ uputio se po nalogu zapovjednika zdruga za zapovjednika posade Priedor. Primopredaja izvršena je u toku dana. Posadu Bos. Novi i privremeno zapovjedništvo pukovnije preuzeo je podpukovnik Stipetić¹¹, inače osobitoga ništa.

7. rujna 1944. godine.

U toku noći na položajima i posadi nije se ništa osobito dogodilo. Pojačane su mjere opreze te je uveden II. stupanj

⁹ Riječ je o koncentraciji 4. NOU divizije radi napada na Priedor (vidi dok. br. 26 i knj. 29, dok. br. 58).

¹⁰ j 28 Aleksandar Kolaković Kolpakov

¹¹ Dragutin

pripravnosti radi događaja u Priedoru. Rano u jutro, proširile su se vesti o padu Priedora u odmetničke ruke u vezi čega je nastalo obće uzbuđenje u gradu i vojsci.

Opći pokret odmetnika po zauzeću Priedora nisu se mogli primietiti niti otkriti nego je zavedena najveća mjera opreza i borbene gotovosti.

Kroz grad kružile su razne glasine, koje su vješto ubacivali odmetnički agenti o skorom svršetku rata i razne druge slične glasine koje su zadirale među pripadnike domobranstva.

U vezi obćih mjera oko organiziranja odbrane zapovijeđeno je povlačenje 5. sati iz Blagaja i 6 sati iz Rudica. Položaj Blagaj je napušten pod pritiskom jaćih snaga odmetnika usled čega je mnoštvo tvoriva propalo dok je uporište Rudice preuzeto od ojaćanog voda iz 373. divizije¹².

Preko cijelog dana u gradu i među vojskom vladala je obća psihoza nesigurnosti a osobito razna uzbuđenja i malodušnosti koja su se svaki čas pojaćavala ubacivanjem raznih vesti o strahotama koje su odmetnici činili u Priedoru. Ove vesti ubacivale 9U brojne izbjeglice ćiji broj se pojaćavao svaki čas.

Ovakove okolnosti kao i ovi događaji bacili su u dvojbu mnoge ćastnike, od kojih se grupa od 7 udaljila iz sastava pukovnije i prešli odmetnicima. Ovaj pokret ćastnika izvršen je prikriveno i neprimjetno a u prvom redu naglo. Uz ove ćastnike pošlo je nekoliko doćastnika i momaka. Organizator grupe bio je porućnik Benac, kojemu je uzpjelo iskoristiti prilike i psihozu koja je vladala među vojskom i graćanstvom.

Ovaj postupak ćastnika kao i osuđtvo zapovjednika pukovnije izazvalo je među domobranima nesigurnosti koja je u sebi sadržavala kolebanje i neodlućnost.

Ovakvo stanje vladalo je cijelog dana kako u gradu tako među vojskom i sa istim se ulazi u noć. Preduzete su sve mjere napora oko uklanjanja obćeg haosa.

Vlastiti gubitci pokazati su u priklopljenim iskazima (odbjeglo ljudstvo).

8. rujna 1944. godine

U toku noći na položajima pukovnije kao i u samom mjestu Bos. Novi nije se ništa osobito dogodilo. U rano jutro zapovjednik I. bojne u Ravnicama satnik Brnetić¹³ zaveo je ljudstvo 3 i 4 sati zajedno sa ćasticima i doćasticima i poveo ga

¹² Odnosi se, vjerovatno, na dijelove 1. bataljona 383. puka njemaćke 373. legionarske divizije »Tigar« (vidi knj. 29, dok. br. 31, objašnj enje 24).

¹³ Vjerovatno: Niko Brnetić.

u šumu i predao odmetnicima¹⁴. Za ovaj korak izvršio je pripremu uvjeravajući svoje podčinjene da je celi zdrug u pokretu i da se ima prikupiti na cesti prema Dobrljinu, jer Njemci i četnici razoružavaju domobranstvo. Ovo je izvršeno sporazumno sa grupom častnika, koja je dne 7. rujna prišla odmetnicima. Ovo je sve vršeno u obćem haosu i psihozi koja je vladala u mjestu i među domobranstvom nakon pada Priedora.

Vlastiti gubitci (odvedeno ljudstvo, odnešeno tvorivo i pričuva u hrani, streljivu i odjeći) su veliki i pokazati su u priklopljenim izkazima.

U toku dana stigle su vesti o glavnini vojske iz Priedora i Ljubije koja se probija ka Novom i manji dielovi već su pristizali i prihvaćani od isturenih jedinica koje su poslate u susret¹⁵.

U vezi ove glavnine koja se probija izvršen je poduhvat sa zadatkom rasterećenja velikog pritiska odmetnika koji je vršen sa visova sjeverno od ceste i pruge na glavninu vojske koja se probijala ka Novom. Pored razterećenja ove poduhvatne grupe imale su zadatak i prikupljati dielove ove glavnine.

Poduhvat je izvršen cestom i visovima sjeverno od ceste od Bos. Novog do Svodne.

U poduhvatu su sudjelovali motorizirane sat "Brandenburg", zatim 5, 6 i 7 sat II. bojne 13. lovačke pukovnije¹⁶.

Jačina odmetnika nije se mogla procieniti ali su držali sa jaćim grupama celo sjeverno područje od Priedora do Bos. Novog i na mnogim odsjecima sa vršili mnoge juriše.

Poduhvatnim snagama uspjelo je odbaciti nakon žestokih okršaja odmetnike u pravcu sjevera, što je omogućilo uz manje gubitke probijati se glavnini.

Pravac kretanja 5 sati bio je sjeverno od ceste od rudnika gipsa preko Krive glave i kote 360 u pravcu sjeverno od Daščica, dok su ostale poduhvatne snage brzo prodirale cestom.

Žestoke borbe poduhvatne snage imale su kod Blagaja, dok glavnina vojske koja se probijala osvajala je jurišom Martin Brdo i druga uporišta koja su bila ranije napuštena¹⁷.

Vlastitih gubitaka kod poduhvatnih snaga iz Bos. Novog nije bilo. Gubitci jedinica glavnine vojske su jako veliki i isti

¹⁴ Oni su se predali Kozarskom NOP odredu (vidi knj. 29, dok. br. 182).

¹⁵ Rijeć je o probijanju dijelova Bobene grupe »Arent« (vidi knj. 29, dok. br. 58, objašnjenje 20).

¹⁶ Rijeć je o Bobenoj grupi »Banja Luka« (vidi dok. br. 26; knj. 29, dok. br. 182).

¹⁷ Opširnije o borbama kod Blagaja vidi dok. br. 26 i knj. 29, dok. br. 58.

se uobće nisu mogli ustanoviti. Odmetnički gubitci su dosta veliki ali isti se također nisu mogli ustanoviti.

Proživljavajući ovakvu situaciju odbjeglo je sa položaja iz Bos. Novog nekoliko dočastnika i domobrana koji nisu mogli izdržati napetost radi svoje malodušnosti. Izkaz ovih nalazi se u priklopu.

9. rujna 1944. godine.

U toku noći na položajima pukovnije i u Bos. Novome nije se ništa naročito dogodilo. Prilike u gradu kao i na ostalim položajima su u sređenju i zadovoljavajuće.

Pod utjecajem ovih događaja odbjegao je izvjestan broj uglednih građana među kojima hrvatski narodni zastupnik, te gradski načelnik, gradski odvjetnik i drugi.

Posadu Bos. Novi posjetio je njemački general zapovjednik 373. divizije¹⁸ koji je cjelokupnom ljudstvu prikupljenom na poljani ispred vojne bolnice održao prigodan govor.

Unutar pukovnije otkrivena je zavjera zapovjednika II. bojne nadsatnika Knihe¹⁹ sa svim svojim časticima o predaji posade Bosanski Novi odmetnicima, radi čega su uhićeni i predati ratnom sudu²⁰.

10. rujna 1944. godine

U posadi se prikupila glavnina vojske koja se je probila iz Priedora iz koje su se sredile dvije bojne. 1. bojna ustaša i druga bojna legionara 373. divizije. Radi ovakovo stvorene povoljne situacije pukovnija je dobila nalog da sve položaje koje je držala u Bos. Novom preda ustaškim i legionarskim postrojbama. U toku poslijepodneva izvršena je primo-predaja položaja na Kuli, Jablanici i preko Une;

Po izvršenoj primo-predaji 2, 8, 4 i 14 sat su se prikupile i napustile grad u pravcu novih položaja.

Ove sati su zakonačile u Dvoru na Uni.

U toku prijepodneva 6 i 7 sat upućen je u Ravnice da zaposjedne ponovno položaje koji su napušteni po I. bojni. Plovak 6 i 7 sati prebačen je u Unčane. Ovi pokreti izvršeni su bez smetnje i gubitaka.

11. rujna 1944. godine

U toku noći izvršen je napad od strane odmetnika na položaje u Dvoru na Uni, na koje položaje je bačena 2. sat ove

¹⁸ Komandant 373. legionarske divizije »Tigar« u to vrijeme je bio general-lajtnant Eduar Aldrian (vidi Franc Srami, navedeno djelo, str. 163).

¹⁹ Ime mu je, vjerovatno, Josip.

²⁰ Vidi knj. 29, dok. br. 182.

pukovnije. U borbi koja je trajala cijelu noć ubijena su zalu-
talim metkom dva konja 2. sati.

U toku ranoga jutra izvršen je pokret stožer pukovnije
sa 15 sati u pravcu novih položaja.

Stožer pukovnije, 14 i 15 sat, 2, 4, 5 i 8 sat krenule su
da zaposjednu nove položaje u selima Unčani i Divuše. U toku
dana zaposjednuti su određeni položaji sa sljedećim rasporedom:

Stožer pukovnije u selu Divušama sa 2, 4, 14 i 15 sati.

U selu Unčanima sa povozima 6 i 7 sati zaposjeo je polo-
žaje 5 sat i 8 sat.

U Ravnicama raspoređen je 6 i 7 sat.

U Dobrljinu raspoređen je ojačan 1. sat.

12. rujna 1944. godine.

Novo zaposjednuti položaji u Unčanima i Divušama se
utvrđuju, inače u Ravnicama i Dobrljinu ništa novo.

13. rujna 1944. godine.

U toku noći na položajima pukovnije ništa naročito se
nije dogodilo. Na položaju Ravnice kota 246 se utvrđuje
i minira. Za utvrđivanje ovoga položaja upućeno je osiguranje
u jačini od jednog voda 6. sati. Na ovaj položaj jače odmetničke
snage izvršile su napad sa jurišem sa kojega su se morale
povući vlastite snage. Premoć odmetnika pokazala se odmah
nakon borbe od jednog sata. Povlačenje je izvršeno bez vla-
stitih gubitaka.

Poslie podne izvršen je mali poduhvat sa jurišem na kotu
246 koja je vraćena a odmetnici protjerati. Za ovaj poduhvat
bile su dovoljne dvije sati.

Vlastitih gubitaka nije bilo. Odmetnički gubitci nisu
poznati.

14. rujna 1944. godine.

U toku noći nije se ništa osobito dogodilo. Vatrom iz hau-
bica tučeni su ciljevi istočno od Ravnica.

U rano jutro za vrieme tmine i jake magle odmetnici su
izvršili prepad na uporište Ravnice. Slabiji dielovi odmetnika
prodrli su čak i do same žice. U sam prostor žice bačene su
četiri bacačke granate. Ranjena su 4. domobrana.

Napad je odbijen. Prema izhodu borbe, odmetnici su ovaj
napad izvršili da bi razoružali željezničku prugu. Vlastiti gu-
bitci su 4 ranjena domobrana. Odmetnički gubitci nisu poznati.

15. rujna 1944. godine.

U toku noći i dana nije se ništa osobito dogodilo.

16. rujna 1944. godine.

U toku noći izvršen je prepad na uporište Ravnice i Dobrijin. Kroz jednosatnu borbu odmetnici su odbijeni. Na položaju prostora žice izbačeno je 40. bacačkih granata. Haubičkom vatrom odmetnici su tukli položaj u selu Divušama. Za vrijeme borbe u Ravnicama ranjena su tri domobrana. Svrha napada bila je, zadržavanje vlastitih snaga kako bi im bilo moguće nesmetano razaranje pruge.

Vlastiti gubitci su tri lakše ranjena domobrana. Odmetnički gubitci nisu poznati.

Od 17. rujna do 21. rujna 1944. g.

Na položajima pukovnije nije se ništa osobito dogodilo. Jedinice su razviđale i osiguravale željezničku prugu.

5 sat prebačena je u Bos. Novi kao pričuva.

22. rujna 1944. godine.

Na položajima pukovnije u toku noći nije se ništa osobito dogodilo. U toku dana izvršen je novi raspored pukovnije sa zadatkom kako je već na početku pokazano.

Prema nastaloj potrebi preselio se je iz Divuše u Bos. Novi stožer pukovnije sa 14, 15, 2 i 4 sati.

Ovaj razmještaj pukovnije izvršen je bez smetnje.

Od 23. do 26. rujna 1944. g.

U ovom razdoblju ništa se osobito nije dogodilo. Vršena su razviđanja i osiguranja pruge.

27. rujna 1944. godine.

U toku dana izvršena je akcija u sjeveroistočnom prostoru Bos. Novi sa zadatkom nasilnog razviđanja i protjerivanja odmetničkih skupina. U ovom poduhvatu učestvovala je kombinovana polubojna pod zapovjedništvom potpisatog. Kombinovana polubojna sastojala se je od dvie Ustaške sati, Boračke škole i 7. lovačke pukovnije.²¹

Kako u ovom poduhvatu nisu učestvovali dieleovi pukovnije te se iz tih razloga ne iznose detalji borbe kao i zaključak.

Od 28. do 30. rujna 1944. godine.

U ovom razdoblju nije se ništa osobito dogodilo.

ISKUSTVA:

Kako u toku mjeseca nije bilo naročitih susreta sa odmetničkim skupinama niti su jedinice učestvovala u poduhvatima iz kojih bi se moglo izvući bilo kakvo borbeno iskustvo te se uobće ne mogu iznieti stečena iskustva.

²¹ Opširnije o tome vidi knj. 29, dok. br. 182.

N E D O S T A T C I :

Kroz neprekidni niz mjeseci sve jedinice ove pukovnije pratili su mnogi i mnogi nedostaci, koji se nisu uopće mogli uklanjati nametnutim prilikama kao i zadacima koje su jedinice morale prije svega izvršavati.

Jedan od najvećih taktičkih grešaka obćenito kod postrojbi koje se nalaze na osiguranju željezničkih pruga jeste to, što je cjelokupno ljudstvo vezano za uski prostor uporišta ograđenim žicom. Ovakovim zadacima kojeg su morali izvršavati mnoga uporišta sa slabim snagama nisu dozvoljavali onu preduzumljivost, koja je zahtjevatna od prilika. Jasno je da su posljedice bile jako štetne jer ljudstvo nije moglo da gleda niti da vidi nego što mu je dozvoljavao ograđeni prostor. Zadaci su zahtjevali velike napore koji su neprekidno iscrpljivali ljudstvo. Dnevna razviđanja sa jačim snagama kao i dnevne zasjede pa zatim noćna razviđanja i brojne noćne zasjede nisu mogle stvarati od ljudstva onakove borbe, kakvi su trebali biti u nametnutim prilikama.

Borba protiv odmetnika u zadnjim mjesecima mogla je da otkrije jedno novo razdoblje u gerilskom ratovanju i u tom razdoblju moglo se je jasno vidjeti da odmetnici ne nastupaju obćenito kao bande,²² nego kao dobro organizirane i dobro naoružane borbene jedinice. Protiv ovakovih moglo se je samo ratovati.

Izvršenom popunom iz Siska u kojoj se je prikupilo ljudstvo iz raznih krajeva zemlje većinom prisilno ili racijama odmah je pokazivalo u sebi skoro na mnogim nepovjerenje i jednu obću nemir, koja ih nije mogla vezivati za jedinice. Ovi kolebljivi bili su povod čestom napuštanju položaja bilo u svrhu bježanja kući ili u šumu, a naročito za vrijeme kritičnih dana 7. i 8. rujna 1944. godine, kada su prvi prihvatili predloge zavedenih častnika pomoću kojih je i uspelo zavesti i ostale.

Neredovito izhranjivanje i nedovoljno sa potrebnim količinama siena i zobi svih konja povuklo je za sobom teške posljedice da su mnogi konji kondicionalno toliko oslabili da nisu bili upotrebljivi za vuču. Ovako oslabljeni konji u izvjesnom broju su i uginuli, što je skoro sve jedinice ove pukovnije izbacilo iz one borbene gotovosti, koja se je tražila nametnutim prilikama.

Zapovjednik ppukovnik
(Kolaković)
A.²¹ Kolaković

^x Neprijatelj je taj izraz upotrebljavao za pripadnike NOV i POJ. O tome vidi i mišljenje njemačkog vrhovnog komandanta Jugoistoka (knj. 29, dok. br. 146).

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 27. OKTOBRA 1944. O BORBAMA
NA SEKTORU TRAVNIKA I VIŠEGRADA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 301/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
27. X 1944 g.

I OBCI PREGLED:

Žestoke borbe u području Obrovca² te pri pokušaju
odterećenja Travnika.

Poslie žestoke borbe Rogatica i Prača napušteni.³

II PODRUČJA:

Doboj:

Noću 24/25. X premoćne part. snage napale su upo-
rišta Kotorsko i Foča (10 km s. i 14 km s. s. z. Doboja).
Nakon kratke borbe i pretrpivši gubitke od 11 poginulih,
2 ranjena i 10 nestalih, posade tih uporišta povukle su se
prema Doboju.

Travnik:

Ustaška borbena skupina pod vodstvom dopukovnika
Bogdanića⁴ uspjela se probiti u Travnik i pri tom naniela
neprijatelju gubitke od oko 200 poginulih i zaplieniła 70
pušaka i 7 strojopušaka, dok vlastiti gubitci iznose: 5
poginulih i 20 ranjenih.⁵

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog
oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br.
27/1, k. 43.

* Vidi tom V, knj. 34, dok. br. 149, objašnjenje 6. i 7.

* Vidi dok. br. 75.

² On je bio zapovjednik 1. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga
(vidi dok. br. 160).

* Odnosi se na borbu kod Gučje Gore, 24. oktobra 1944, koju su
2, 3. i 5. bojna 1. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga vodile protiv
jedinica 5. korpusa NOVJ. Neprijatelj se tada nije probio u Travnik
(vidi dok. br. 66).

Rogatica – Višegrad:

Jedna njemačka borbena skupina dostigla je Višegrad. Most na r. Drini u Višegradu nađen je podpuno porušen."

25. X premoćne part. snage zauzele su Rogaticu. Ustaška posada Rogatice nakon žestoke borbe povukla se dielom u smjeru Zepe (20 km s. i. Rogatice), te dielom u smjeru Stambulčica.

Jake nepr. snage napale su Praču (21 km z. j. z. Rogatice). Posada Prače povukla 6e na okolne visove odakle nastavlja borbu.

Djelat, nepr. zrakopl.:

Doznaje se da su 14. i 15. X sovjetski zrakoplovi uzorka »Rata« napadali strojničkom vatrom Rumu, Staru Pazovu, Indiju i Hrv. Karlovce te jedan samovozni povoz kod Indije.

16. X nepr. zrakoplovi (angloamerički) napali su i onesposobili 3 stroja na pruzi kod Karlovca.

18. X nepr. zrakoplovi (angloamerički, napali su radni vlak kod ž. p. Jastrebarsko i oštetili stroj.

Djelat, vlast, zrakopl.:

26. X naše je zrakoplovstvo izvršilo prijevoz tvoriva, alata, žurne pošte i vojničkih osoba.

ZA POG LAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M. P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

IZVJEŠTAJ NJEMAČKOG POSLANIKA U ZAGREBU OD
28. OKTOBRA 1944. MINISTRU SPOLJNIH POSLOVA TRE-
ĆEG RAJHA O STANJU U 13. SS DIVIZIJI »HANDŽAR«¹

Telegram

Zagreb, 28. oktobar 1944.

Prijem: 28. oktobar 1944. — 2,30 časa.

Br. 205 od 27. 10.

Povjerljivi državni predmet

Gospodinu ministru spoljnih poslova.¹

Pošto su krajem septembra iz 13 SS-»Handžar« divizije 2000 ljudi izvršili bekstvo,³ 17. oktobra je još 140 ljudi odbilo da se bori protiv Rusa, a 20. oktobra je u prostoru Zagreba pobjeglo preko 600 ljudi.⁴ Stoga je prema ovoj diviziji, koja više nije sposobna za akciju, k-dant Jugoistoka preduzeo naročite mjere.⁵ Ovo je politički, na žalost, dokaz za strahovanja koja su sa ovog mjesta izražena još pri formiranju divizije. Molim da se po svaku cijenu odustane od eksperimenata ove vrste. Dalje vrbovanje Hrvata smatram nepodnošljivim. U ovoj situaciji može se samo pokušati da se na osnovi ustaške državne misli održi za napore sposobna i za akciju spremna hrvatska

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu VII, mikrofilm London-1, sn. br. 297378.

² Ministar spoljnih poslova Trećeg Rajha u to vrijeme je bio Joakim fon Ribentrop (Joachim von Ribbentrop). Presudom savezničkog vojnog suda u Nirnbergu, kao ratni zločinac, osuđen je na smrt i obješen 1946 (vidi Nirnberšku presudu, Arhiv pravnih i društvenih nauka, Beograd, 1948, i časopis Arhiv za januar—jun 1946 i april—jun 1947).

³ Bliže o predaji 700 pripadnika te divizije 18. hrvatskoj brigadi 38. NOU divizije vidi dok. br. 86.

⁴ U to vrijeme u rejonu Zagreba su se nalazili pripadnici 27. puka te divizije. Bliže o tome i o prebjegavanju iz te divizije vidi dok. br. 82, objašnjenje 8.

⁵ Komanda Jugoistoka je tada predlagala da se 13. SS divizija »Handžar« upotrijebi za osiguranje komunikacije Zagreb — Celje, dok je dio jedinica te divizije i razoružan. Opširnije o tome vidi dok. br. 82, objašnjenje 8; Arhiv VII, mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-194, sn. br. 757 — 758 (obavještenje Grupe armija »F« od 31. oktobra 1944. o vraćanju naoružanja oduzetog za potrebe 1. brdske divizije), sn. br. 818 (izvještaj Grupe armija »F« od 4. novembra 1944. o razoružanju 2. bataljona 28. SS puka), sn. br. 863 (predlog Grupe armija »F« od 7. novembra 1944. Vrhovnoj komandi njemačkih oružanih snaga da se 13. SS »Handžar« divizija upotrijebi na komunikaciji Zagreb — Celje).

oružana sila. Svaki drugi eksperiment bi samo nanio štetu našem vođenju rata. Iz ovih razloga molim da se naredi ukidanje dopunske komande 13. SS-divizije za Hrvatsku, koja ni s obzirom na folksdojčere⁶ ovdje više nema nikakav zadatak, pošto će i oni uskoro da budu preseljeni.⁷

Kaše^M

BR. 154

NAREĐENJE ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA
OD 28. OKTOBRA 1944. ZA DEJSTVA OKLOPNIH VOZOVA
»NERETVA« I »LISAC« NA KOMUNIKACIJI KONJIC –
ALEKSIN HAN'

ZAPOVJEDNIŠTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
»VOJSKOVOĐE DOGLAVNIKA SLAVKA VITEZA KVATERNIKA«
ZAPOVJEDNI ODJEL

Ia Broj 5887/Tajno
U Konjicu dne 28. X 1944.

Predmet: Dionica osiguranja
oklopnih vlakova –
»Neretva« i »Lisac«

ZAPOVJEDNIŠTVO:
2. gor. pukovnije
9. gorske pukovnije

Zapovjedništvo III. zbornog područja Glst.² odjel sa Glst. br. 4841/tajno od 20. X. 1944. god. dostavlja:

»Po opravdanom prijedlogu zapovjedništva 2. gor. zdruga sa Ia 5433/tajno od 8. o. mj., a po dobivenoj suglasnosti Predersa kod HDZ³ Sarajevo sa Br. 793/tajno od 16. o. mj. obzirom da je najugroženiji dio pruge od Konjica do Mostara, na relaciji: Rama – Tarčin, te da prema tome i koncentracija oklopnih

⁶ Riječ je o pripadnicima njemačke nacionalne manjine.

⁷ Misli se na njihovo preseljavanje u Njemačku.

⁸ Zigfrid

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6 5-1, k. 123.

- Glavnostožerni

⁵ Hrvatske državne željeznice

vlakova treba da bude na ovom dielu pruge, mienjam toč. 1. i dio toč. 4. naloga o. z. Glst. Br. 4495/tajno od 2. X. 1944. god. odnosiće se na oklopne vlakove »Neretva« i »Lisac«, te mienjam njihove dionice osiguranja, i

Z a p o v j e d a m :

1.) Oklopni vlak »Neretva« ima da djeluje na dionici pruge Konjic (izklj.) – Aleksin Han (uklj.), sa sjedištem u Ostrožac. U pogledu uporabe podređen je 2. gor. zdругu.

U slučaju da se ukaže potreba intervencije ovog vlaka na dielu pruge: Aleksin Han – Mostar, te se isti može upotrebiti na tom dielu pruge, ako to stanje na dielu pruge: Konjic – Aleksin Han bude dozvolilo.

2.) Oklopni vlak »Lisac« imade dielove na dionici pruge Konjic (uklj.), sa sjedištem u Konjicu. U pogledu uporabe podređen je 2. gor. zdругu.

3) Prema prednjem izmijeniti toč. 1. i dio toč. 4. naloga o. z. Glst. Br. 4495/tajno od 2. X. 1944. god.

Prednje se dostavlja s tim da je oklopni vlak »Neretva« izravno podređen 2. gor. pukovnji, a preko ove ovome zapovjedničtvu, dok se oklopni vlak »Lisac« podređuje izravno ovome zapovjedničtvu.

Z A P O G L A V N I K A I Z A D O M S P R E M N I !

Z A P O V J E D N I K
Glst. pukovnik (Bajd)
Bajd⁴

NAREĐENJE ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA
OD 30. OKTOBRA 1944. ZAPOVJEDNIŠTVIMA 2. I 9. GORSKE
PUKOVNIJE O RASPOREDU I ZADACIMA NA KOMUNIKACIJI KONJIC – RAŠTELICA¹

ZAPOVJEDNICTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
» VOJSKOVOĐE DOGLAVNIKA SLAVKA VITEZA KVATERNIKA «
ZAPOVJEDNI ODJEL

Op. Ia Broj 1455__Maj.

U Konjicu dne 30. X. 1944.

ZAPOVJEDNICTVU:

2. gorske pukovnije
9. gorske pukovnije
Pročelnika pozadinskog odjela o. z.
Sastavak.

Savezno zapovjedi 369. (Hrv.) pješ. divizije² Ia broj 2601/tajno od 28. 10. 1944. god. naš zdrug prima odsjek osiguranja: zaključno Raštelica – zaključno Jablanica.

Sjeverno od Rašteliće prima osiguranje njemačka željeznička osiguravajuća bojna 1025, a južno od Jablanice italijanska legija »San Marco«.³

Dielovi njemačke 1025 bojne, koji su ojačavali osiguranje na dielu: Konjic – Raštelica, povlače se na osiguranje odsjeka sjeverno od Rašteliće.

Početak smjenjivanja 30. o. mj., s tim da se smjenjivanje izvrši po vodovima i tako da promet bude stalno osiguran.

Z a p o v j e d a m :

1.) Zadatak i raspored:

a) 2. *gor. pukovnija*:

Zadatak: Osiguranje željezničke pruge i puta Konjic (zaključno) – Jablanica (zaključno).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/5-3, k. 123. Redakcija je izostavila primjedbe dopisane na marginama originala.

² Odnosi se na njemačku 369. legionarsku diviziju.

³ Bliže o toj legiji vidi dok. br. 84.

RazporedL:

– U Konjicu: II. bojna 2. gor. pukovnije bez jedne sati, s tim da drži uporište Ljutu.

– U Lisičićima: jedna sat II. bojne 2. g. p., s tim da primi i uporište Krvavo Polje i Kotlari.

– U Čelebiću (6 km. SZ Konjic): III. bojna 2. gor. pukovnije kao pričuva, izravno podređena za taktičku uporabu ovome stožeru, u koliko se ne odnosi na izravnu obranu Čelebića. U slučaju potrebe podpomaže vatrom obranu postava oko Lisičića.

– U Ostrožcu: Stožer 2. gor. pukovnije sa 15. sati (bez koturaškog⁴ voda), s tim da zapovjednik pukovnije odgovara za odbranu posade u Ostrožcu.

Pod svoje zapovjedništvo prima V. ustašku bojnu s tim da taktičku uporabu, ako se ne odnosi na samu obranu Ostrožca određuje ovo zapovjedništvo. Pošto se posada ove bojne iz Krvavog Polja i Kotlara povuče u sastav bojne istu upotrebiti djelimično za obranu Ostrožca.

Dielovi II. bojne 2. gor. pukovnije iz Ostrožca imaju se povući u sastav bojne, kada se V. bojna IX. ustaškog zdruga prikupi u Ostrožcu.⁵

– U Rami: I. bojna 2. g. p. (bez 1. sati) sa vodom 1. bitnice IX. topničkog sklopa.

– Za posadu u Zuglicima koristiti koturaški vod 15. sati 2. g. p. –

– U Jablanici: 1. sat, 13. i 14. sat 2. g. p.

b) 9. gorska pukovnija:

Zadatak: Osiguranje željezničke pruge, ceste i postava: Raštelica (zaključno) – Konjic (isključivo).

Razpored:

– U Raštelici 1. sat. I. bojne 9. g. p.

– Na Ivan Sedlu: Stožer pukovnije, 14. i 15. sat, ostatak I. bojne i 1. bitnica IX. top. sklopa (bez 1 voda) i 1 haubica 100/0.16./19.⁶ sa zadatkom da pod svaku cienu održi Ivan Sedlo.

– U Bradini: 1 sat II. bojne 9. g. p.

– Na Lukač Mostu: 1 sat II. bojne.

– U Podorašcu: Stožer II. bojne, 1 streljačka i 1 strojnička sat.

⁴ biciklističkog

⁵ Bliže o 9. ustaškom stajaćem djelatnom zdrugu vidi knj. 29, dok. br. 157.

⁶ Riječ je o austrijskoj brdskoj haubici M. 16/19, kal. 100 mm, do meta 9.970 metara.

c) Povož IX. top. sklopa premješta se iz Pazarića u Raštelicu.

d) Ostali dielovi zdruga ostaju kao i do sada.

e) Podrobnije zapovjedi o rasporedu i zadatku podređenih postrojbi izdati će zapovjednici pukovnija, odnosno bojni, sklopa i sati.

f) Dok se ne postave barake (2) na Ivan Sedlo, koji je rad u toku, smještaj stožera 9. gor. pukovnije sa stožernim dielovima i dielova I. bojne 9. g. p. izvršiti po nahođenju zapovjednika pukovnije u prostoru: Raštelica – Ivan Sedlo – Bradina.

O ovome rasporedu odmah po izvršenju izvjestiti ovaj stožer.

2.) Kao privremeno pojačanje njemačko zapovjedništvo stavlja na raspolaganje, a pod izravno zapovjedništvo njemačke izob. bojne⁷ o. z., dvie njemačke sati vojnih poreznika,⁸ koji će imati sjedište jedna u Konjicu, a jedna u Rami.

Zapovjednici posada u Konjicu i Rami stupiti će u spoj sa zapovjednicima ovih sati radi suradnje, dok će načelni zadatak izdavati zapovjednik njemačke izobrazbene bojne.

3.) Zapovjednici posada i pojedinih odsjeka osiguranja poduzeti će sve mjere radi blagovremenog prikupljanja podataka o neprijatelju kao i stvoriti potrebne vatrene planove za obranu uporišta.

Sva potrebna sredstva za što bolje ojačanje uporišta (mine, žice i t. d.), kao i za što udobniji smještaj ljudstva tražiti izravno i što prije od ovog zapovjedništva.

4.) Upozoruju se zapovjednici na pravovremeno odašiljanje konačara u pojedina mjesta, kako bi što žurnije i što podpumje izvršio raspored i smještaj ljudstva. Konačar za III./2. g. p. da se javi prethodno glavaru stožera.⁹

5.) Pošto će ovim rasporedom III. bojna 2. gor. pukovnije, I. bojna 9. gor. pukovnije i V. bojna IX. ustaškog zdruga biti skoro ciele oslobođene izravnih zadataka na osiguranju željezničke pruge, to će zapovjednici pukovnija i bojni ovo vrieme izkoristiti na popuni, naoružanju i na izobrazbi podređenih im sati.

Načelno predvidjeti da će te bojne imati jedan dan slobodan za gornje poslove, a jedan dan za zadatke razviđanja.

6.) Način prebacivanja pojedinih dielova iz sadašnjih mjesta u nove izvršiti će zapovjednici pukovnija¹⁰ po svom nahođenju,

⁷ Odnosi se na 2. njemački nastavni bataljon.

⁸ Ta riječ je u originalu dopisana mastilom, latinicom.

• Rečenica je u originalu dopisana mastilom.

¹⁰ Riječ »pukovnija« je u originalu precrtana i iznad nje, olovkom, dopisana riječ »bojni«.

bilo to željeznicom, bilo pak pješke. Nastojati da se ljudstvo odmah po predaji zadatka novim dielovima što prie¹¹ prebaci u novo mjesto.

7.) Dojavna, zdravstvena i obskrbna služba kao i do sada.

8.) U dnevnim večernjim izvješćima iznositi podatke o novom rasporedu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK
Glst. pukovnik (Bajd),
Bajd

¹¹ Riječi »što prie« u originalu su podvučene mastilom.

NAREĐENJE ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA
OD 30. OKTOBRA 1944. ZAPOVJEDNIŠTVIMA 2. I 9. GORSKE
PUKOVNIJE O ODREĐIVANJU KOMANDANATA POJEDINI
H ODSJEKA OSIGURANJA NA KOMUNIKACIJI KONJIC –
RAŠTELICA¹

ZAPOVJEDNIČTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
»VOJSKOVOĐE DOGLAVNIKA SLAVKA
VITEZA KVATERNIKA«
ZAPOVJEDNI ODJEL
Op. Ia Broj 1458/tajno
U Konjicu dne 30. X 1944.

Predmet: Novi zapovjednici cesta²

ZAPOVJEDNICTVU

- 2. gorske pukovnije
- 9. gorske pukovnije
- I. bojne 2. g. p.
- II. bojne 2. g. p.
- III. bojne 2. a. p.
- I. bojne 9. g. p.
- II. bojne 9. g. p.

Sastavak.

Na traženje zapovjedništva 369. Hrv. pješ. divizije³

O d r e đ u j e m :

1. Za odsjek ceste: Jablanica (uklj.) – Zugličići (uklj.) – zapovjednika I. bojne 2. gor. pukovnije sa sjedištem u Rami.
2. Za odsjek ceste: Zugličići (izklj.) – Lisičići (izklj.) zapovjednika V. bojne IX. ustaškog zdruga, sa sjedištem u Ostružcu.
- 3.) Za odsjek ceste: Lisičići (uklj.) – Konjic (uklj.) zapovjednika III. bojne 2. gor. pukovnije sa sjedištem u s. Čelebić.
- 4.) Za odsjek ceste: Konjic (izklj.) – Bradina (uklj.) zapovjednika II. bojne 9. gor. pukovnije, sa sjedištem u Podorašcu.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 45-1, k. 123.

² Vidi dok. br. 155.

³ Odnosi se na njemačku 369. legionarsku diviziju.

5.) Za odsjek ceste: Bradina (izklj.) – Ivan Sedlo – Raštelica (uklj.) zapovjednika I. bojne 9. gor. pukovnije, sa sjedištem na Ivan Sedlu.

Zadaća: Napried određenih zapovjednika je:

Staraju se o neispravnosti i sigurnosti ceste na svom odsjeku, te su u ovom pogledu odgovorni i izravno podređeni ovome zdrugu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK
Glst. pukovnik (Bajd),
Bajd

BR. 157

BOJNA RELACIJA 4. LOVAČKOG ZDRUGA O BORBENIM DEJSTVIMA NA SEKTORU BOSANSKI NOVI – KOSTAJNICA – BOSANSKA DUBICA U OKTOBRU 1944. GODINE¹

I. DIO

O P E R A C I J E

A. RASPORED I ZADATAK ZDRUGA.

U mjesecu listopadu zdrug su sačinjavale sljedeće jedinice: stožer zdruga sa stožernim dielovima bez zdravstvene sati, 13. lovačka pukovnija sa 2 slabe bojne,² 1 bojna 7. lovačke pukovnije bez 4. sati i 1 bitnice XI. topničkog sklopa. Taktički zdrugu bile su podređene: IV. ustaška bojna VIII. ustaškog zdruga sa Sana bojnom i postrojbe milicionara »Šefko« kao i Suhački milicionarski odred koji je preustrojen u Suhačku posadnu sat.

Usljed smanjenog brojčanog stanja 4. lovačkog zdruga³ kao i zdrugu podređenih postrojbi, raspoređene na prostoriji: Rudice – Bos. Novi – Dobrljin sa zadatkom, osiguranje že-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10-1, k. 60.

² Vidi dok. br. 167; Arhiv VII, reg. br. 11/3, k. 460: informativni izvještaj Pomoćnog obavještajnog centra Podgrmeč od 2. novembra 1944. godine.

³ Taj zdrug je, poslije reorganizacije ustaško-domobranskih oružanih formacija, preimenovan u 7. lovački zdrug (vidi dok. br. 129).

ljezničke pruge kao i ceste: Bosanski Novi – Kozibrod zaključno. Osim toga dioovi zdruga sačinjavali su posadu Bosanski Novi i Dvor na Uni koji su povremeno bili ugroženi od strane odmetnika.

Usljed slabosti naših snaga, željeznička pruga nije mogla biti podpuno osigurana, naročito u drugoj polovici mjeseca listopada, kada su na desnoj obali rijeke Une prikupljene jače neprijateljske snage (XX i XXIII brigada⁴) koje su aktivno djelovale i takoreći svakodnevno minirale željezničku prugu na više mjesta, a naročito između sela Ravnice i Bosanskog Novog. Usljed toga odustalo se od daljnjeg popravka, koja je još uvijek u kvaru.

Rad jedinica sveo se je u glavnom na osiguranje prometa i čuvanje pojedinih uporišta. Vršeni su manji podhvati u cilju razviđanja, obskrbe drvetom i stočnom hranom. Veći podhvati u cilju čišćenja pojedinih prostorija nisu vršeni jer se za to nije imalo dovoljno snaga, a osim toga nedostatak teškog pješadijskog naoružanja, streljivo kao i topništva otežavao je uspješno izvršenje istih. S druge strane također u zadnje vrijeme na prostoriji zdruga prikupile su se jače neprijateljske snage dobro oboružane i za njihovo protjerivanje ili uništenje nije se imalo dovoljno snaga ni sredstava.

B. VAŽNIJI DOGAĐAJI PO DANIMA.

1) 13. *lovačka pukovnija.*

Dne 1–25 listopada 1944. Nije bilo važnijih događaja od operativne važnosti.

Dne 26 listopada 1944. U toku noći usliedio je napad na uporište Dobrljin čiju odbranu sačinjavala je jedna ojačana sat milicije/¹ Napad odbijen. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen milicionar.

* Prema Bosanskom Novom, Kostajnici, Bosanskoj Dubici i Bosanskoj Gradiški nalazila se 20. krajiška brigada 39. NOU divizije (vidi dok. br. 81; Arhiv VII, reg. br. 9-1, k. 1282: izvještaj štaba te brigade od 30. oktobra 1944), dok su se prema Bosanskoj Krupi nalazili dijelovi 13. krajiške NOU brigade iste divizije (vidi dok. br. 81). Na lijevoj obali rijeke Une dejstvovala je Unska operativna grupa – 1. i 2. muslimanska brigada – 4. korpusa NOVJ (vidi Arhiv VII, reg. br. 14-7, k. 1616: izvještaj Štaba Unske operativne grupe od 6. novembra 1944). Na komunikaciji Bosanska Gradiška – Rudice dejstvovao je Podgrmečki NOP odred (vidi dok. br. 81).

⁵ Napad je izvršila jedna četa 4. bataljona 20. krajiške NOU brigade (vidi Arhiv VII, reg. br. 9-1, k. 1282: izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 30. oktobra 1944). O tome vidi i dok. br. 81.

Dne 28. listopada 1944. Jedna bojna 13. lovačke pukovnije ojačana sa milicijom izvršila je poduhvat sa ciljem čišćenja prostorije na des. obali rieke Une između sela Ravnice i Dobrljina.⁶ Odpor neprijatelja bio je veoma jak sa utvrđenih položaja usljed čega jedinice nisu izbile na određenu crtu. Padom mraka jedinice su se povukle u svoja uporišta.

Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 8 ranjenih. Odmetnički gubitci: 40 mrtvih ocijenjeno i 3 zarobljena.

Dne 31 listopada 1944. Tokom noći izvršen je napad na uporište Ravnice. Napad odbijen. Vlastiti gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen. Odmetnički gubitci nepoznati.⁷

2.) 7. lovačka pukovnija

Dne 25 listopada 1944. Napadnuta je preselica 4. lovačkog zdruge između Dubice i Kostajnice. Tom prilikom nestala su 4 domobrana sa oružjem.⁸

Inače tokom mjeseca listopada nije bilo važnijih događaja.

3.) XI. topnički sklop (1. bitnica).

Tokom mjeseca listopada 1 bitnica bila je sa jednim vodom na postavima u Dvoru na Uni, a sa 1 vodom u Divuši i po potrebi djelovala je na razne ciljeve za vrieme razviđanja, podhvata kao i za vrieme napada odmetnika na pojedina uporišta.

4.) Stožerni diełovi.

Stožerni diełovi tokom mjeseca listopada vršili su razne službe u pojedinim posadama i kod njih nije bilo važnijih događaja od operativnog značaja.

C. IZKUSTVA.

1.) Odmetnici su dobro naoružani i svrstani u jedinice i pod dobrim vodstvom tako da njih ne treba više smatrati za bande nego kao regularne postrojbe. Njihovo vodstvo dobro je upoznato sa gerilskim ratovanjem te njihovi taktički potezi gotovo uvijek su pravilni.

2.) Pravoslavno stanovništvo po selima podpomaže partizane tako da su oni većinom dobro upućeni o stanju u dotičnoj

» Prema izvještaju Štaba 20. krajiške NOU brigade od 30. oktobra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 9-1, k. 1282) napad je izvršen na položaje 2. i 4. bataljona. Bliže o tome vidi i dok. br. 81.

⁷ Vidi dok. br. 129 i 167.

⁸ Vidi Arhiv VII, reg. br. 9-1, k. 1282: izvještaj Štaba 20. krajiške NOU brigade od 30. oktobra 1944. godine.

posadi i na temelju toga oni napadaju sa odgovarajućim nadmoćnijim snagama i posiedci su gotovo uvijek uspješni.

3.) Naše snage većinom su vezane uz prugu i ceste tako da se ne raspolaže s pokretnim jedinicama koje bi povremeno aktivno djelovale u pravcima gdje se prikupljaju odmetnici. Usljed toga često se napuštaju pojedine prostorije i hrvatski živalj prinuđen je da napusti svoje domove. Ovakve postupke – napuštanje sela i gradova s naše strane narod smatra kao slabost hrvatskih oružanih snaga a ponekad čak u njih gubi povjerenje.

4.) Podpuna nadmoć neprijateljskog zrakoplovstva u svim krajevima i čestog bombardiranja naših gradova, sela, mostova, vlakova pa čak i pojedinih pješačkih i samovoznih vojničkih kolona, negativno utiče na borbeni duh naših vojnika kao i na stanovništvo dotičnog kraja.

D. NEDOSTATCI.

1.) Brojčana slabost zdruge, nedostatak oprema i oružja, naročito teškog naoružanja, neredoviti dotur streljiva kao i slabost topništva (svega 1 bitnica) utiče negativno na borbeni sposobnost zdruge. Prema sadašnjem brojnom stanju i naoružanju zdrug čine 3 slabije bojne računajući ovdje i stožerne dielove zdruge.

Bilo bi potrebno da se zdrug popuni ljudstvom i da mu se dodieli nedostajuće naoružanje jer inače po sadašnjem zdrug postoji samo na papiru, a u zbilji predstavlja jednu pukovnicu.

2. Usljed velikog nedostatka starješina – naročito častnika oslabljeno je vodstvo pojedinih jedinica te pojedini neuspjese baš su posiedica toga. Na pr. obkoparsku sat koja broji preko 200 ljudi vodi 1 mladi neiskusni poručnik, a područni častnik je zastavnik koji [je] izašao tek iz škole. Dočastnici te sati – u koliko ih ima – također nisu u svojoj ulozi, pa onda nije ni čudo da se dešavaju bjegunstva, pojedinačna odkazivanja poslušnosti, nedovoljna stega i t.d.

Sličan je slučaj i kod drugih jedinica. Bilo je čak slučajeva da je satom zapovjedao narednik, pošto nema častnika.

3.) Ima veći broj častnika koji se nisu vratili sa raznih tečajeva, službenog putovanja pa čak i takovih koji su svojevoljno napustili zdrug, a kasnije se saznaje da su oni dobili druge – bolje – udjelbe. Međutim za te častnike zdrug nije dobio zamjenu a u koliko su određeni ti častnici uobće ne dolaze. Na pr. nadporučnik Hackel napustio je svojevoljno zdrug i po saznanju sada se nalazi sa službom u III. doknadnom zdrug u Sarajevu; od 12 dodieljenih novo promaknutih zastavnika

koji su častničku školu svršili u Stockerau" došlo je do sada u zdruh svega tri, dok se za ostale uobće ne zna.

4.) Nemanje prosvetnika i promičbenog tvoriva, ne provodi se duhovni odgoj vojnika a u koliko se nešto radi to je nedostatno.

Odgojni odjel trebao bi što prije" usposobiti potreban broj prosvjetara i uputiti ih u borbene postrojbe.

5.) Uslied čestog prekida željezničke pruge, obskrba je neredovita, te se dešava da vojnici izvjesno vrieme dobivaju nepodpunu količinu kruha, što veoma loše utiče na raspoloženje vojnika kad se zna da je kruh za našeg čovjeka najvažnija hrana.

ZA POGlavNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M. P.

ZASTUPA ZAPOVJEDNIKA
Glavar stožera
Glst. pukovnik (Janković)
Janković

" O tome mjestu, u blizini Beča, nalazila se škola za vojnu izobrazbu pripadnika ustaških i domobranskih jedinica. Bliže o tome centru za obuku vidi Arhiv VII, reg. br. 46-2, k. 257/A; Persi Ernst Sram, navedeno djelo, knj. IVi, str. 743; Franc Srami, navedeno djelo, str. 287.

BR. 158
IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 31. OKTOBRA 1944. O SITUACIJI U ISTOČNOJ BOSNI¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 305/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
31. X 1944 g.

II PODRUČJA-

Iztočni front:

Neprijatelj tuče topničkom vatrom cestu s. Zvornika s desne obale r. Drine.

Sarajevo:

Jedna ustaška bojna probila se u Sokolac nanievši neprijatelju kod Romanije (8 km s. i. Sarajeva) gubitke od 10 poginulih i 2 ranjena. Plien: 8 pušaka i 1 strojosamokres. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 3 ranjena.

Partizanske snage ponovno su ušle u Romaniju.²

30. X odbijen je napadaj partizana na Ivan Sedlo (južno Sarajeva) bez vlastitih gubitaka.³

Doboj:

Naknadno se doznaje da je uporište Foča (14 km s. s. z. Doboja), koje je noću 25/26. X bilo napušteno zbog pomanjkanja strjeljiva, ponovno povraćeno 26. X. Neprijateljski gubitci: 15 poginulih i veći broj ranjenih.

Događaji na željez. prugama:

Željeznička pruga Brod – Sarajevo razorena je na nekoliko mjesta između ž. p. Kakanj i Lašva.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

RAZASLATO:
Poglavnom županstvu,
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust. pukovnik (T.⁴ Sertić)

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 31/1, k. 43.

² Odnosi se na dejstva dijelova 27. NOU divizije (vidi dok. br. 75).

³ Riječ je o dejstvima 17. krajiške NOU brigade.

* Tomislav

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 1. NOVEMBRA 1944. O BORBAMA
NA SEKTORU DERVENTE I ROMANIJE¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 306/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

1. XI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Stanje na istočnoj i Jadranskoj fronti bez značajnijih promjena.

Uspješno je završen podhvata u području Bjelovar – Križevci – Koprivnica.

Veliki obranbeni uspjeh kod Rogatice 29. X, te kod Naromanije u području Sarajeva.

II PODRUČJA:

Istočna fronta:

Stanje na istočnoj fronti nepromijenjeno.

Zaposjednuta su uporišta na zapadnoj obali r. Drine od Zvornika do utoka r. Drine u Savu.

Derventa:

Noću 26/27. X odbijen je napadaj part. na uporište Brđani (11 km j. j. i. Dervente) bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci: 3 poginula i 4 ranjena.

31. X napao je neprijatelj želj. prugu južno Dervente. Pojediniosti nisu poznate.

Sarajevo:

Dielovi jednog ustaškog zdruza u borbama kod Naromanije (16 km s. i. Sarajeva) nanieli su part. teške gubitke od oko 100 mrtvih i velik broj ranjenih.¹

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 1/1, k. 44.

⁵ i * Opširnije o borbama 27. NOU divizije na sektoru Rogatice u drugoj polovini oktobra 1944. protiv jedinica 1. ustaškog stajaćeg dje-latnog zdruza vidi dok. br 75; Arhiv VII, izvješće Zapovjedništva 5. oružničke pukovnije od 26. oktobra 1944 (reg. br. 21/13, k. 149/C) i izvješća Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 2. i 4. novem-bra 1944 (reg. br. 2/1 i 4/1, k. 44).

Rogatica:

29. X odbijen je napadaj part. na Rogaticu. Tom prilikom posada Rogatice naniela je neprijatelju teške gubitke. Nađeno je 90 poginulih i ustanovljeno 32 ranjena patrizana (među njima 2 »viša« i 3 »niža oficira«). Daljnjih 100 poginulih je ocienjeno. Plien: 55 pušaka, 15 strojosamokresa, 5 strojopušaka, 1 protuoklopna puška, 2 bacača, 1 krugovalna postaja i 26 konja.³

Obćenito:

U području Kreševa ustaške su postrojbe zaplienile 17 pušaka i 1 strojopušku.

Djelat, nepr. zrakopl.:

28. i 30. X sovjetski zrakoplovi napali su želj. postaju **Sid** bombama i strojničkom vatrom. Poginuo je 1 vojnik, a 2 su ranjena.

31. X nepr. zrakoplovi napali su Vinkovce, **Sid**, Vukovar i s. Otok. Ima štete i žrtava.

Događaji na želj. prugama:

Noću 30/31. X minama je razorena glavna pruga Brod – Vinkovci između ž. p. Andrijevcu i Vrpolje, 31. X u 1630 sati pruga je popravljena i predana prometu.

Noću 30/31. X na pruzi Brod – Sarajevo porušena je pruga u dužini od 1.400 metara između ž. p. Donja Bišnja i Lupljanica.

31. X na glavnoj pruzi Novska – Brod između ž. p. Sibinj i Oriovac bio je obustavljen promet od 1700–2100 sati zbog jake pucnjave na tom dielu pruge.

31. X na pruzi Brod – Vinkovci između ž. p. Ivankovo i Vinkovci neprijateljski zrakoplovi onesposobili su 2 stroja.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara Glavnostožernog ureda
pročelnik Operativnog odjela
M. P. glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

**BOJNA RELACIJA STOŽERA 1. USTAŠKOG STAJAĆEG
DJELATNOG ZDRUGA OD 4. NOVEMBRA 1944. O DEJ-
STVIMA U SEPTEMBRU NA PODRUČJU IVAN-SEDLA,
TARCINA. TRAVNIKA I BUGOJNA¹**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTAŠKA VOJNICA
STOŽER**

I. STAJAĆEG DJELATNOG ZDRUGA

Zapovjedni skup

Broj 3638 /taj. sa . . . priloga

U Sarajevu dne 4. XI. 1944.

Predmet: bojna relacija za mjesec rujan 1944. –

DIO PRVI

– GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(OPER. ODJEL)

– ZAPOVJEDNICTVU III. ZBORNOG PODRUČJA (GLST.)

OBCA BOJNA RELACIJA

o podhvatima postrojbi I. stajaćeg djelatnog sdruga u mjesecu rujnu 1944. godine.

A. – Raspored postrojbi, jačina i naoružanje u toku mjeseca rujna 1944. godine.

I. Stožer sdruga u Sarajevu sa ukupno ljudstva 120, naoružanje: 15 pušaka, 30 samokresa. *Stožerna sat* zdruga u Sarajevu jačine 255, naoružanje: pušaka 106, samokresa 17. *Samovozna sat* u Sarajevu, jačine 88, naoružanje: 36 pušaka, 2 strojopuške i 3 strojosamokresa. *Topnička* bitnica u Sumbulovcu, jačine 60, naoružanje: 45 pušaka. *Obpkoparski vod* u Sumbuloveu jačine 74, naoružanje: 61 puška. *Oklopni vod* u Sarajevu: jačine 9, naoružanje: 3 tenka.

II. Stožer I. bojne u Gromilama, jačine 36, naoružanje: 30 pušaka, 1 bacač, 4 samokresa, 1 strojosamokres. *1. sat* Romanija, jačine 105, naoružanje: 101 puška, 5 strojopušaka, bacač 46 mm, samokresa 3, strojosamokresa 4. *2. sat* Podromanija, naoružanje: pušaka 95, strojopušaka 6, samokresa 5, strojnica 1, strojosamokresa 7, jačina 80 ljudi.

Stožer II. bojne u Rogatici, jačine 32, naoružanje: 10 pušaka, 3 strojosamokresa i 7 samokresa. Stožerni vod u Hadži-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/1-94, k. 58.

ćima, jačine 77, naoružanje: 33 puške, 2 strojopuške, 5 strojosamokresa ili samokresa. 1. *sat na Darivi*, jačine 162, naoružanje: 104 puške, strojopuška 6, strojnica 3, samokresa 9, strojosamokresa 7, bacača 46 mm 1. 2. *sat* u Rajlovcu, jačine 166, naoružanje: 132 puške, 11 strojopuška, 1 strojnica, 2 bacača 46 mm, 1 bacač 81 mm, samokresa 14, 5 strojosamokresa. 3. *sat* u Rogatici, jačine 212, naoružanje: 156 pušaka, 4 strojopuške, 1 bacač 46 mm. 4. *sat* u Rogatici, jačine 164 naoružanje: pušaka: 95, strojopuška 7, strojnica 1, samokresa 10, strojosamokresa 13. 5. *sat* u Zepi, jačine 220, naoružanje: 131 puška, 2 strojopuške, 3 samokresa i 1 strojosamokres. 6 *sat* u Podlugovima, jačine 165, naoružanje: 135, strojopuška 6, bacača 81 mm 1, samokresa 2, strojosamokresa 9. 7. *sat* u Rogatici, jačine 120, naoružanje: 117 pušaka, strojopuška 2 i 2 strojosamokresa.

Stožer III. bojne u Rogatici, jačine 67, naoružanje: 30 pušaka, 3 strojosamokresa i 3 strojnice. 1 *sat* u Rogatici, jačine 204, naoružanje: 136 pušaka, 13 strojopuška, 11 strojosamokresa, 10 samokresa, 1 bacač. 2. *sat* u Rogatici, jačine 177, naoružanje: 90 pušaka, 9 strojopuška, 1 bacač, 6 samokresa, 7 strojosamokresa. 3 *sat* u Rogatiai, jačine 178, naoružanje: 67 pušaka, 5 strojopuška, 1 bacač, 5 samokresa i 10 strojosamokresa. 4. *sat* u Rogatici, jačine 126, naoružanje: 68 pušaka, 7 strojopuška, 2 strojnice, 3 bacača, 7 samokresa i 8 strojosamokresa. 5. *sat* u Fakovićima, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka, 4 strojopuške. 6. *sat* u Klotijevcu, jačine 140, naoružanje: 130 pušaka, 3 strojopuške. 7. *sat* u Osmačama, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka i 2 strojopuške.

Stožer IV. bojne u Kiseljaku, jačine 7, naoružanje: 3 puške, 2 samokresa i 1 strojosamokres. 1. *sat* u Kiseljaku, jačine 83, naoružanje: 3 puške. 2. *sat* u Kiseljaku, jačine: 85, naoružanje: 30 pušaka.

Stožer V. bojne u Travniku, jačine: 8, Stožerna *sat* u Travniku, jačine 21, naoružanje: 4 puške. 1. *sat* u Travniku, jačine 134, naoružanje: 98 pušaka, 7 strojopuška, 1 samokres i 1 strojosamokres. 2. *sat* u Travniku, jačine 147, naoružanje: 128 pušaka, 2 strojopuške, 1 samokres i 3 strojosamokresa. 3. *sat* u Travniku, jačine 126, naoružanje: 104 puške, 2 strojopuške i 1 strojosamokres.

Stožer Posadne bojne u Sarajevu, jačine 11. Stožerna *sat* u Sarajevu, jačine 142, naoružanje: 50 pušaka, 2 samokresa i 3 strojosamokresa. 1. *sat* u Sarajevu, jačine 349, naoružanje: pušaka 191, 6 strojopuška, 1 strojnica, 1 samokres i 1 strojosamokres. 2. *sat* u Hadžićima, jačine 68, naoružanje: 61 puška, 2 strojopuške i 1 strojnica. 3. *sat* u Lepenici, jačine 150, naoružanje 140 pušaka i 3 strojopuške. 4. *sat* u Brnjacima, jačine

137, naoružanje: 98, pušaka. 5 sat u Kreševu, jačine 268, naoružanje: 240 pušaka, 6 strojopušaka i 2 strojnice.

Doknadna bojna, stožer u Sumbulovcu, jačine 22, naoružanje 26 pušaka. Stožerna sat u Sumbulovcu, jačine 26, naoružanje: 14 pušaka, 1 strojopuška, 2 samokresa, 1 strojosamokres. 1. sat u Sumbulovcu, jačine 182, naoružanje: 98 pušaka, 1 bacač, 8 samokresa i 1 strojosamokres. 2. sat na Palama, jačine 158, naoružanje: 133 puške. 3 sat na Palama, jačine: 135, naoružanje: 111 pušaka, 4. sat na Palama, jačine 149, naoružanje: 135 pušaka.

B. – PODHVATII

1. rujan:

Četnici su napali pripadnike Posadne bojne na putu između Hadžića i Lepenice, kod sela Drozgomette (4. km s. z. od Hadžića). Vlastiti gubitci: 1 mrtav.

Partizani su napali selo Kandiju kod Bugojna,² u kome su se nalazili dielovi V. bojne. Napad je odbijen bez gubitaka.

2. rujna:

U 24 sata izvršen je pokret jedinica II. bojne iz Sarajeva prema Tarčinu u samovozima do Hadžića, te u bojnom pohodu preko Pazarića za Tarčin, gdje se stiglo u 6 sati u jutro.³

3. rujan:

Na ulazu u Tarčin zapucali su partizani sa Vrancima brda, kota 904, te se brdo odmah zauzelo sa jednim vodom, te je tom prilikom poginuo 1 partizan.

Izvršena su izviđanja u pravcu sela Luke – Buterovići – Trnčići – Osenik 3 km s. z., 2 km s. z., 2 km, 3 km s. z. od Pazarića (bez dodira sa neprijateljem), dok u pravcu Rašteliće (4,5 km s. z. od Tarčina) neprijatelj je pružio slabiji otpor i ubrzo je bio svladan, te mu je oduzeta jedna strojnica tipa »breda«, 1500 naboja i 30 kaciga. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski: nepoznati. Partizani su izvršili napad na selo Kandiju (2,5 km j. od Bugojna) u kojem su se nalazili dielovi V. bojne. Napad je odbijen bez vlastitih gubitaka. Utrošeno 3000 naboja 7,9 mm. i 550 naboja 9 mm. Gubitci neprijatelja nepoznati.

² Na sektoru Bugojna dejstvovala je 7. krajiška brigada 10. NOU divizije (vidi dok. br. 27).

³ Krajem avgusta i početkom septembra glavnina 10. NOU divizije (9. i 17. krajiška brigada) napadala je neprijateljska uporišta Ivan-Sedlo, Bradinu, Rašteliću i Tarčin. Ta mjesta je branila 9. gorska pukovnija 2. gorskog zdruga, a dijelom i Nijemci iz 2. nastavnog bataljona. U pomoć opkoljenim neprijateljskim garnizonima upućena je i 2. bojna. Opširnije o borbama oko tih mjesta početkom septembra vidi dok. br. 27; knj. 29, dok. br. 36 i 55.

6. sat II. bojne sa jednom njemačkom jedinicom izvršila podhvat u pravcu Ivan Sedla (7 km. j. z. od Tarčina). Neprijatelj je u 22,30 sati izvršio napad na postave 2. sati u jačini od 150 partizana, ali je bio odbijen. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski 1 mrtav. Plien: 1 strojopuška i 10 skladišta za istu.

Isti dan upućene su dvije ophodnje i to: Jedan vod prema Pazariću, koji nije imao doticaja sa neprijateljem. Drugi vod upućen je u pravcu Raštelice gdje je zatekao partizane gdje miniraju želj. prugu.⁴ Nakon kratke borbe neprijatelj je pobjegao, te je ostavio na mjestu 15 kg. eksploziva. Utrošak streljiva: naboja 7,9 mm 6729, naboja 9 mm 2150, granata za bacač 81 mm 11, granata za mali bacač 30 komada.

5. rujan:

Dielovi II. Bojne u prostoru oko Tarčina izvršili izviđanja u dvije skupine: I. skupina (1. sat) u pravcu: Tarčin – Paratak – Previla – Hajdučke Luke – Raskršće – Orahovica – Rebra – Tarčin (2 km z., 5 km s.Z., 5,5 km s.Z., 5 km, 3,5 j. z. od Tarčina) a II. skupina (Stož.sat) pravcem Raštelica – Orahovica – Raskršće (4,5km j.z., 5 km j.z., 5 km z. od Tarčina), te nazad u Tarčin. Dodir sa patrizanima bio je na potezu Orahovica – Raskršće – Previla. Neprijatelj uz slabi otpor potisnut u pravcu Vresnice (4 km. j. z. od Kreševa). Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 3 mrtva i 12 ranjenih. Plien: 2 puške i nešto streljiva. Utrošeno 7,9 mm. naboja 780 kom., 9 mm. naboja 1360 i granata za bacač 81 mm 9 komada.

Opaženo je grupiranje partizana južno od Bugojna, koje su se razvijale za napad na postave Kandiju. Isti su nakon kraćeg vremena pomoću dielova V. bojne raspršeni, te su se morali povući.

6. rujan:

U području Tarčina II. bojna vršila nasilna izviđanja i to u pravcu: I. skupine Raštelica – Raskršće – Sleme, a II. skupina Ivan Sedlo – Vihor – Repovačka kosa. Došlo je do manjeg otpora neprijatelja, koji je bio odmah razpršen. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski: nepoznati. Plien 12 pušaka i 1 strojopuška.

IX. i VII. patrizanska brigada izvršile su napad na Kreševo, gdje se nalazila 5. sat Posadne bojne. Borba je počela u 5,30 sati, te je vođena do 19 sati istoga dana. Njemačke postrojbe

⁴ Prugu su minirali dijelovi 17. krajiške NOU brigade (vidi dok. br. 27).

poslale su u pomoć jedan vod i topove, te su se partizani, iako nadmoćni (1300 ljudi), morali povući.⁵

Opaženo je jače grupiranje partizana oko Bugojna sa namjerom da zauzmu Bugojno.⁶ Odmah su upućeni dijelovi V. bojne i nakon kratke borbe partizani su se povukli. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati. Utrošeno 4.600 naboja 7,9 mm.

7. rujna:

Po dobivenom zadatku u 7,30 sati krenule su dvije borbene skupine II. bojne u prostoru Tarčina sa ciljem nasilnog izviđanja. Izviđanje izvršeno u potpunosti. II. skupina došla u doticaj sa neprijateljem kod Preville (5 km s. z. od Tarčina) kojega je odbacila. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski 3 mrtva. Plien: 2 puške.

U podhvat u dielova o. s. od 3. do 7. rujna 1944. u prostoru Pazarić – Bradina bili su ukupni gubitci: vlasti[ti] nije bilo u ljudstvu niti u tvorivu, neprijateljski: 8 mrtvih i 12 ranjenih. Plien: 16 pušaka, 2 strojopuške, 1 strojnica i 30 kaciga. Utrošeno streljiva: naboja 7.9 mm 7059, 9 mm 3510, mina za bacač 81 mm 20 komada, mina za bacač 46 mm 30 kom.

Partizani napali postave Posadne bojne u Kreševu. U borbi naša 2 ranjena. Neprijateljski gubitci nepoznati.

Noću između 22 i 24 sata opažen je neprijatelj u blizini postava Bugojno. Brzim podhvatom i protuudarom odbijen⁷ u pravcu sela Gračanica. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati. Utrošeno 6.200 naboja 7,9 mm.

8. rujna:

Grupa partizana (jačine 500) napala postave kod Kreševa. Posada koja je držala postave morala se usljed nadmoćnosti neprijatelja povući.

Obhodnja IV. bojne iz Kiseljaka došla kod sela Brestovskog u dodir sa partizanima, te su nakon kraće borbe partizanske snage morale se povući.⁸ Gubitaka nije bilo.

⁵ Na Kreševo je 6. septembra napao 3. bataljon 9. krajiške brigade »Simo Solaja« (vidi knj. 29, dok. br. 55). Tom prilikom je to mjesto i zauzeo, dok se 7. krajiška brigada nalazila oko G. Vakufa i Bugojna (vidi dok. br. 27).

⁶ i ⁹ Bugojno su 9. septembra zauzeli dijelovi 7. krajiške NOU brigade (vidi dok. br. 27). U Bugojnu se, vjerovatno, nalazio 7. SS poljski dopunski bataljon 7. SS divizije »Princ Eugen« (vidi dok. br. 27, objašnjenje 18).

⁷ Ta riječ je u originalu dopisana mastilom.

⁸ i ¹⁰ Na području Kiseljaka dejstvovala je 7. krajiška NOU brigada. Ona je 9. septembra zauzela Gromiljak (vidi dok. br. 27).

Dielovi III. bojne u razviđanju kod Fakovića (17 km i. od Vlasenice) došli su u dodir sa partizanima. Poginula su 4 partizana, zarobljen jedan engleski strojosamokres. Utrošeno 3500 naboja 7,9 mm, i 500 naboja 9 mm. Vlastiti gubitci: 2 ranjena.

9. rujan:

Njemačka posada koja se nalazila u Bugojnu povukla se u pravcu D. Vakufa, odmah poslije povlačenja njemačkih jedinica u 17 sati partizani su počeli sa napadima na vanjske postave. Dielovi V. bojne, koji su se nalazili na osiguranju okolnih sela osim prve sati povukli su se u na najuže utvrđene postave oko Bugojna, dok je prva sat i dalje ostala na Gorici (2 km j. z. od Bugojna). Noć je protekla sa malim prepucavanjem.⁵¹

Usledio je napad partizana na Kiseljak u 4 sata i trajao je do 13 sati. Partizani su odbijeni uz pomoć njemačkih postrojbi.¹⁰

10. rujan:

Usledio je jači napad partizana na Bugojno i okolne postave nakon što su se njemačke postrojbe povukle iz Bugojna. Napad je usliedio u 8 sati sa strojnim i teškim oružjem. Usljed pomanjkanja streljiva određeno je u 12 sati povlačenje iz Bugojna u pravcu Prusaca – Kopčić – Zadživići – Hodžina rupa¹¹ na Mali Komar (kota 900), gdje se stiglo u 22 sata.

Prema zapovjedi zdruga III. bojna povukla se preko Zepe u Rogaticu, gdje je stigla 12. X. Dodira sa neprijateljem nije bilo.

5. sat Posadne bojne iz Kreševa uslied nadmoćnosti partizana povlači se u Kiseljak. U 18 sati povlače se 4. sat iz Brnjaca u Kiseljak, jer se nije mogla održati u Brnjacima. Obadvije sati odmah su uključene u obranu Kiseljaka.

Četnici su napali postave kod Ustiprača.¹² Napad je izvršen od strane Goražda (Kopača) i Borak Brda. Jačina napadača kretala se oko 450 četnika sa 2 teške strojnice i 7 lakih strojopuškara. Borba je primljena i vođena cijelu noć. Neprijatelj je dobivao pomoć u pravcu sela Zemegrasa, tako da su naši bili prinuđeni popeti se na kote postave Ustiprača i održati samo mjesto. Neprijatelj je stalno jurišao, ali svaki puta bio je odbijen, dok konačno nije odbijen i povukao se u pravcu Kopača i Goražda. Neprijateljski gubitci: 13 četnika poginulo (prebrojano). Vlastitih gubitaka nije bilo.

Napali su četnici na želj. postaju Mesići i Sudiće. Posada se uslied nadmoćnosti neprijatelja morala povući u pravcu Re-

¹¹ Treba: Adžina rupa (trig. 1163).

¹⁵ Nadajući se skorom iskrcavanju saveznika u južnoj Dalmaciji, četnici jednog dijela istočne Bosne, Hercegovine i jednog dijela Crne Gore stupili su u septembru 1944. u kratkotrajna neprijateljstva protiv Nijemaca i ustaško-domobranskih jedinica (vidi knj. 29, dok. br. 94).

novice uz obranu, da im se put ne presiječe. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva. Vlastiti: nije bilo.

11. rujan:

Izvršen je raspored potsrojbi V. bojne po postavama za obranu Travnika, te je 2. sat zauzela postave oko Dolca, dok je treća sat bila upućena da zauzme postave oko Turbeta.¹³ Kako su već u Turbetu upali partizani, 3. sat pod vatrom povukla se prema Travniku. Odmah, t. j. u 20 sati, krenula je 1. i 3. sat pod zapovjedništvom zapovjednika bojne u Turbe. U 24 sata Turbe je na juriš zauzeto i 3 sat zauzela je postave u Turbetu i oko Turbeta. Vlastitih gubitaka bilo je 5 mrtvih. Neprijateljski: 7 mrtvih (viđeno). Zaplijenjena jedna eng. strojopuška, 7 pušaka, 20 ručnih prasaka i oko 2000 naboja. Za vrijeme vođenja borbi utrošeno je 8000 naboja 7,9 mm i 40 praski.

Oko 300 naoružanih četnika napali su na posadu Sumbulovac i uslied nenadnog napada i daleko nadmoćnijeg neprijatelja posada se morala povući u pravcu Pala.

Dielovi IV. bojne iz Kiseljaka izvršili su izviđanja u pravcu Graščica – Borina – Hotilja – Pariževića bez dodira sa neprijateljem.

12. rujan:

2. sat V. bojne držala je postave oko Dolca, 3 sat u Turbetu, dok je 1. sat u jutro u 8 sati povratila se iz Turbeta, a kako je usliedio jači pritisak odmetnika na Vitez, krenula je 1. sat u pomoć posadi Vitez, pa je tokom noći vođena borba za obranu mesta.¹⁴

13. rujan:

U 5,30 izvršen je protuudar po ljudstvu 1. sati V. bojne iz postava Vitez, te su na juriš zauzete uzvisine koje dominiraju nad samim mjestom. Ovom prilikom zaplijenjene su 2 engleske strojopuške, 7 pušaka, te oko 2000 naboja 7,9 mm. Neprijateljski gubitci: 21 mrtav (prebrajano) i više ranjeno procijenjeno. Vlastiti gubitci: 5 ranjenih. U isto vrijeme vršen je jači pritisak neprijatelja na postave u Turbetu.

Izvršen je od strane četnika žestoki napad na Sumbulovac (10 km s. i. od Sarajeva) gdje se nalazila 1 sat Doknadne bojne, to je ujedno bilo prvo krštenje novaka. Borba se vodila od 3,30 do 9,30 sati. Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 24 ranjena. Neprijateljski gubitci: 42 četnika poginula.

¹³ To mjesto je 13. septembra zauzeo 4. bataljon 7. krajiške NOU brigade (vidi dok. br. 27).

" Vidi dok. br. 27.

Nastavljeno je proganjanje neprijatelja oko Viteza, pa je tom prilikom po zapovjedniku posade Travnik upućeno i pojačanje u jačini od 2 voda Nijemaca i 1 vod domobrana, te jedan brdski top. Neprijatelj je odbačen u pravcu Busovače, te je tom prilikom neprijatelj imao 30 mrtvih (prebrojano) i daleko veći broj procijenjen i prema izkazu seljaka. Topničkom vatrom uništen je i jedan neprijateljski protuoklopni top. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Isti dan neprijatelj je vršio jaki pritisak na postave u Turbetu, pa je 3. sat V. bojne pod vatrom vršila povlačenje prema Travniku. Ovom prilikom 3. sat imala je gubitke u ljudstvu od 5 ranjenih. Prilikom borbi oko Turbeta utrošeno je 15000 naboja 7,9 mm i 8 mm. Prilikom borbi oko Viteza utrošeno je 12000 naboja 7,9 mm i 60 kom nraski.

Dielovi III. bojne zauzeli Mesiće i Borač. Sudjelovale su 1, 2 i 3 sat, sa streljačkim vodom i bacačkim ščetom 4 sati i to: 1. i 3. sat preko Vragolova i Karačića, zauzima Mesiće bez otpora. 2. sat u Drobničima dobila je jak otpor, te je u noći uz pomoć 1. sati i streljačkog voda izbila na Borač. 2. sat je imala 1 mrtvog i 1 ranjenog. Neprijateljski gubitci: 4 mrtva. Utrošeno 5300 naboja 7,9 mm i 700 naboja 9 mm.

6. sat II. bojne, koja se nalazila na osiguranju želj. pruge u Podlugovima izvršila razvidanje u pravcu Breze i ustanovila, da se u Brezi nalaze partizani u jačini od 200 ljudi.¹⁵ Primijećeno je da partizani napuštaju položaje oko Kiseljaka, Kreševa i Brnjaka (6 km j. i. od Kiseljaka) i povlače se u pravcu Busovače i Fojnice. 4. i 5. sat Posadne bome napustile su Kiseljak i ponovno zauzeli svoja uporišta.

15. rujan:

U razviđanju dielova II. bojne došli su kod Sumbulovca (10 km i. od Sarajeva) u dodir sa četnicima. Neprijatelj je bio u jačini od 200 ljudi sa jednom teškom strojnicom i 4 strojopuške. Neprijatelj je odmah raztjeran. Vlastiti gubitci: 1 ranjen, neprijateljski: 13 mrtvih.

U pratnji vlaka od Podlugova do Sarajeva u jačini od jednog roja, napadnut je vlak između postaje Semizovac – Rajlovac. Neprijatelj je odmah raztjeran. Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Neprijateljski: 13 mrtvih i 10 ranjenih.

6. sat II. bojne izvršila izviđanja u okolini Podlugova i tom prilikom zarobila 2 partizana. Plien 1 puška.

U podhvat u kojega je izvršila 15. IX. III. bojna u području Mesića poginulo je 8 četnika. Vlastiti gubitci: 2 ranjena.

¹⁵ Vidi dok. br. 27; knj. 29, dok. br. 144.

Dielovi II. bojne izvršili razviđanje u pravcu Vragolova – Karačića – Kukavica (3 km z., 4 km z. i 4 km j.z. od Rogatice) te su došli kod Vragolova u dodir sa četnicima. Isti su odmah bili razbijeni. Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih i 3 ranjena. Vlastitih nije bilo.

17. rujan:

Dielovi II. bojne izvršili razviđanje u pravcu sela Kukavice – Mesića – Gnjila i Jabuka, te su kod sela Gnjile došli u dodir sa četnicima. Na juriš zauzeto selo Gnjila i Jabuka. Neprijatelj je odbijen, ali mu je brzo pridošla pomoć i dielovi II. bojne morali su se povući. Vlastiti gubitci: 3 ranjena, neprijateljski: 15 mrtvih i 10 ranjenih.

Dielovi: 6 sati II. bojne u razviđanju u okolini Podlugova, došli su u dodir sa četnicima. Vlastiti gubitci: 1 ranjen, neprijateljski: 2 mrtva.

Dielovi 2. sati IV. bojne izvršili su razviđanja u pravcu Kiseljak – Gromiljak, te su došli u dodir sa partizanima kod sela Dubrave i Lug (5 km s.z. od Kiseljaka). Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: nepoznati. Utrošeno 300 naboja 7.9 mm.

18. rujan:

Dielovi Doknadne bojne u razviđanju u pravcu sela Radonići – Vlahovići (3 km j. z. od Pala) došli su u dodir sa četnicima. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski: 5 mrtvih i 6 ranjenih.

19. rujan:

Partizani su ponovno vršili pritisak na Vitez, stoga je odmah upućena 1 sat iz Travnika, kojoj je pridijeljen jedan brdski top. Sat je u 7 sati krenula za Vitez, pa je već u 8 sati došla u dodir sa partizanima, te je ponovno došlo do zauzimanja uzvisina oko Viteza i u borbi iz bliza naneseni su neprijatelju teški gubitci. Partizani su protjerani u pravcu Busovače i Vjetrenice. Neprijateljski gubitci 19 mrtvih (prebrojano i više ranjenih) procijenjeno. Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Utrošeno 5785 naboja i 10 ručnih praski.

22. rujan:

Ponovno su partizani napali Vitez, pa je odmah upućena 1. sat. V. bojne u pomoć, odmetnici su odmah raztjerani topovskom vatrom.

6. sat II. bojne podpomognuta jednom sati XI. sdruga i dielom jedne njemačke jedinice¹⁶ prodrła je u Brezu bez borbe.

24. rujan:

U podhvatu II. bojne vođenom u pravcu prema Borču i Irgumanju došlo je do borbe na samim vrhovima Borča (7 km j. od Rogatice). Naši su u čarkarskom lancu dva puta jurišah, ali neprijatelj se utvrdio u kamenite visove i nije se dao izbaciti. Drugi juriš uspio je u toliko time što se je jedan vod boraca bacio za leđa neprijatelju i stupio u borbu prsa u prsa. Neprijatelj se odmah našao u bjekstvu, napustivši kote i ostavivši jednu strojnicu, te je time zauzet glavni postav Borča.

Jačina boraca II. bojne bila je 220, a III. bojne 150. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih (pronađeno) i 4 ranjena.

Dielovi Doknadne bojne u razviđanju kod sela Klokočevika (6 km i. od Sarajeva) došli su u dodir sa četnicima. U borbi poginula su 2 četnika. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Dva voda 2. sati V. bojne upućena su u pravcu Rankovića (5 km j. od Travnika), te je tom prilikom došlo se u dodir sa partizanima. Neprijatelju nanoseno je više gubitaka u ljudstvu (procijenjeno) i zarobljena je jedna poljska kuhinja i jedna dvoosovinska kola. Utrošeno je 3800 naboja 7,9 mm.

25. rujan:

Na putu za Mesiće kod Kukavica napadnut je jedan roj II. bojne od strane četnika. Vlastiti gubitci: jedan vojničar ranjen, neprijateljski: 2 četnika ranjena.

2. sat IV. bojne iz Kiseljaka izvršila je izviđanje u pravcu Fojnice. Satnija se kretala kroz sela: Rotilj — Pariževići — Višnjica — Gaj — Doci, te se kod sela Hercezi došlo u dodir sa partizanima. Partizani su odmah uzmakli prema selu Mrakovu u pravcu Pločara. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati.

5. i 7. sat III. bojne vršile su iz Osmača izviđanje u pravcu Koriena — Poznanovića — Ratkovića — Močevića — Bjelovca — do Bratunca. Neprijatelj je napao iz Srbije, ali je odbijen. Utrošeno 200 naboja.

¹⁶ Riječ je o »Alarm« jedinici iz Sarajeva (vidi Arhiv VII, mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-193, sn. br. 928–933: dnevni izvještaj Grupe armija »F« od 23. septembra 1944).

Alarm jedinice formirane su od ljudstva koje se nije moglo, bilo iz kojih razloga, vratiti u svoje matične jedinice.

1. sat i bacački ščet III. bojne sudjeluju u podhvat u podhvatu II. bojne na G. Mesiće. Nakon kraće borbe zauzeto je Mesiće. Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Neprijateljski: 2 četnika mrtva. Utrošeno 500 naboja 7,9 mm, 150 naboja 9 mm i 10 mina za teški bacač.

27. rujan:

Dielovi II. bojne izvršili su iz Breze izviđanje u pravcu sela Vlahinja, gdje su došli u dodir sa četnicima. Vlastiti gubitci: 1 vojničar ranjen, neprijateljski: 1 mrtav.

Izvršen je podhvat u Guždelje i Zakomo (5 km s. i 9 km s. od Rogatice). Sudjelovali su dijelovi II. i III. bojne. Neprijateljski gubitci: 9 mrtvih i više ranjeno (procijenjeno). Utrošeno 4250 naboja 7.9 mm, 300 naboja 9 mm, te 25 mina za teški bacač. 2. sat III. bojne zauzela položaj na Boraču i Drobniću (7 km j. i 4 km j.i. od Rogatice).

Četnici su izvršili napad iz Srbije na Klotijevac, ali su brzo odbijeni i raztjerani od dielova III. bojne. Utrošeno 1000 naboja.

28. rujan:

U toku manjih djelatnosti dielovi Doknadne bojne došli su u dodir sa četnicima kod sela Selišta (1,5 km si. od Pala). Vlastiti gubitci: 2 ranjena, neprijateljski: 12 mrtvih i 5 ranjenih.

29. rujan:

Dielovi Doknadne bojne u razviđanju područja oko Sumbulovca došli su kod sela Jasike (4 km s. od Pala) u dodir sa četnicima. U borbi ranjena 2 vojničara i poginula dva četnika. Poslije kraće borbe upućen je dojavnik na Pale, te je odmah obavijestio zapovjedništvo, nakon čega je poslana pomoć u jakosti od 60 ljudi. Kod sela Selišta odmah je na pojačanje otvorena vatra i u borbi koja je trajala 2 sata četnici su razpršeni i nanijeti im gubitci 10 mrtvih i 5 ranjenih.

Dielovi IV. bojne iz Kiseljaka u izviđanju u pravcu: Kiseljak – Datići – Pobrđe – Sotnice – Brestovsko – Gromiljak došli su u dodir sa partizanima. Plien: 7 pušaka. Utrošeno 750 naboja 7.9 mm.

Dielovi III. bojne izvršili su nasilno izviđanje u pravcu Maravića. Dodira sa neprijateljem nije bilo.

Opaženo je jako grupiranje partizana oko Travnika, južno i sjeverno od mjesta Bila. U 6,00 sati upućena je 1. sat V. bojne te po 1 vod 2. i 3. sati. Po zapovjedniku posade Travnika pridjeljena su dva voda Kupreške bojne i jedan brdski top. Ova grupa krenula pod zapovjedništvom zapovjednika V. bojne.

U 7,30 sati došlo je do dodira sa jakim grupama neprijatelja, pa su pod zaštitom topovske i bacačke vatre zauzeti partizanski postavi, te se nastavilo proganjanje partizana u pravcu sela Brajkovića – Pojska do Bukava. Neprijateljski gubitci: 9 mrtvih (prebrojani). Zarobljena je jedna talijanska strojopuška „Breda“, 3 puške, 3 okvira za englesku strojopušku, 400 kom. naboja. Vlastiti gubitci: 2 ranjena. Utrošeno naboja 2300 kom. 7.9 mm i 200 naboja 8 mm, te 15 ručnih praski i 45 mina za bacač 81 mm. Ljustvo se povratilo u Travnik u 21 sat.

30. rujan:

Dielovi Doknadne bojne sa Pala u toku manjih djelatnosti došli su u dodir sa četnicima u području sela: Rakovac, Jelovci, Čemanovići (3 km, 4 4,5 km s.i. od Pala). U borbi koja je potrajala 5 sati četnici su pretrpjeli znatne gubitke u ljudstvu: 12 mrtvih i 5 ranjenih. Vlastiti gubitci: 1 mrtav. Plien: 2 puške i 3 konja. Utrošeno 1000 naboja.

Opaženo je jače skupljanje neprijateljskih snaga u svim pravcima okoline Travnika, pa je 2 voda 2. sati V. bojne upućeno sjeveroistočno od Travnika u pravcu Gučje Gore. 1 sat. upućena u istočnom pravcu prema mjestima V. Mošunj i M. Mošunj.

2. sat došla u dodir sa dva bataljona Vlačićkog odreda, dok je 1. sat došla u dodir sa 2, 3., i 4. bataljonom IX partizanske brigade. Ljudstva 2. sati uspjelo je potisnuti odmetnike do Gučje Gore, dok je ljudstvu 1. sati uspjelo potisnuti ova tri bataljona iz spomenutih sela. Ovom prilikom naneseni su neprijatelju gubitci: 15 mrtvih (prebrajano), dok su procijenjeni gubitci daleko veći. Plien: 1 strojopuška, 2 puške i 500 naboja za eng. strojopušku. Vlastiti gubitci: 2 ranjena. Ljudstvo se nalazilo na spomenutim položajima do 18,00 sati, a kako je uslijedio napad partizana na Travnik u 18,00 sati, odmah je ljudstvo povučeno u Travnik, 2. sat na svoje postave, a 1. sat kao pričuva u Travnik. Kroz cielu noć vodena je ogorčena borba sa partizanima pa se istima uspjelo probiti na nekoliko mjesta utvrđene postave. Sa 1. sat izvršen je pred jutro protuudar i nakon kraće borbe uspjelo je osvojiti već zauzete utvrđene postave i nanieti su im osjetljivi gubitci. Zatim se nastavilo proganjanje partizana na području Travnika. Neprijateljski gubitci oko postava Travnika bili su: 69 mrtvih (prebrajano), no ovi gubitci bili su daleko veći, jer je neprijatelj pod zaštitom noći i magle uspio odvući svoje mrtve i ranjene, ali prema izkazu seljaka, koji su bili po partizanima upotrebljeni za prevlačenje mrtvih i ranjenih, te njihovi gubitci iznose oko 300 mrtvih i ranjenih. Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 3 ranjena. Za vrijeme ciele borbe sa odmetnicima utrošeno je

15700 kom. naboja 7.9 mm, 2120 kom. naboja 8 mm, 500 naboja 9 mm, 120 granata za bacač 81 mm, 50 praski. Plien: 7 pušaka, jedan sanduk streljiva 7.9 mm, 200 naboja za eng. pušku i 20 praski¹⁷.

C.- IZKUSTVA:

Svaki napad, prepad ili podhvat donese uvijek željeni uspjeh ako se on vrši noću, još bolje, ako se vrši oprezom i pripremama, da neprijatelj ne može znati, kolika ga jačina napada i odakle snage pridolaze. Ako se vrši napad na četnike, onda je bolje s prva noću napasti, jer oni tada bivaju iznenađeni i ne prikupljeni. U koliko se vrši noćni napad na partizane vršiti ga sredinom noći, jer oni sredinom noći održavaju sastanke, ih već računaju da ne može biti napada.

D.- NEDOSTATCI I POGRIEŠKE:

Razbijenu ili poraženu momčad, ili ako se odnosi na slabije snage jednog postava kojeg je napadao neprijatelj nadmoćniji i jači, a ta se momčad povukla, ili neoprezno napustila, treba prije okuražiti manjim borbama i porazom neprijatelja.

Sve proizvedene pogriješke napuštanja postava dolaze od miješanja postava. Isti slučajevi napuštanja postava uzrokuju miješanje dviju bojni. Jedni ostaju na postavima, a drugi bez ičije zapovjedi napuštaju. Pojedinci kvare cjelinu, a jedan ili dva čine nedoknadive štete i žrtve.

Zapovjednik, dopukovnik
(Bogdanić)
D¹⁸. Bogdanić

¹⁷ Opširnije o borbama za Travnik vidi dok. br. 37 i 68.

¹⁸ Delko

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOZERNOG UREDA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. NOVEMBRA 1944. O BOR-
BAMA NA SEKTORU BANJE LUKE I ROGATICE I O STA-
NJU U 9. POSADNOM ZDRUGU¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 310/44
GLAVNOSTOZERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
5. XI 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Odbijeni manji nepr. napadaji na istočnoj fronti.
Na jadranskoj fronti odbijeni su nepr. napadaji u po-
dručju Tomislav Grada i Drniša. Šibenik i uporište Kijevo
(kod Knina) napušteni².

Nastavlja se podhvat u području Rogatice.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Stanje na iztočnom bojištu nepromienjeno.

U području Zvornika izviđačke snage protjerale su
partizane sa zapadnih visova.

Jadranska fronta:

Na iztočnom' dielu jadranske fronte odbijeni su nepr.
napadaji u području Tomislav Grada te na most 12 km
j. Mostara.

Neprijateljska topnička vatra na Nevesinje.

Banja Luka:

U manjem noćnom podhvat u području s. s. Banje
Luke neprijatelj je odbačen prema zapadu³.

¹ Dokument (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5/1, k. 44. U Arhivu VII, nalazi se fotokopija originala dnevnog izvješća Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 5. novembra (vidi reg. br. 5/1, k. 44).

² Vidi tom V, knj. 35, dok. br. 116.

³ Na sektoru Banje Luke u to vrijeme dejstvovala je 39. NOU divizija (vidi dok. br. 124 i 129).

Rogatica:

Nakon oslobođenja Rogatice ustaške i njemačke borbene skupine nastavljaju čišćenje i osiguravanje ceste Sarajevo – Višegrad⁴.

Djelat, nepr. zrakopl.:

3. XI neprijateljski zrakoplovi napali su luku u Rieci bez učinka.

5. XI oko 0030 sati neprijateljski zrakoplovi bacili su kod uzletišta Butmir kraj Sarajeva mnogo svjetlećih raketa, a zatim oko 0040 sati zapadno od toga mjesta spustili navodno oko 500 padobranaca.

Osobitosti:

Prema izvješću III zbor. područja I., III., IV., V i VI bojna 9. posad. zdruga (južno dalmatinska milicija) više ne postoje. 76 častnika, 300 dočastnika i 4.800 momaka tog zdruga sa svim naoružanjem je nestalo, poginulo ili ranjeno. Većina ljudstva je međutim ostala kod svojih kuća i nije se htjela povlačiti. Jedan dio ovog ljudstva razoružan je u Dubrovniku, a oružje uništeno prigodom povlačenja.

U Mostaru prikupio se stožer i 1. sat II bojne 9. posad. zdruga, svega: 4 častnika, 29 dočastnika i 256 momaka⁵.

⁴ Rogaticu su 24. oktobra zauzele jedinice 27. NOU divizije (vidi dok. br. 75). Neprijatelj je ovo mjesto ponovo zauzeo 2/3. novembra (vidi dok. br. 90).

⁵ U depeši Zapovjedništva 3. zbornog područja od 14. oktobra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 37/9-2, k. 111) upućenoj Zapovjedništvu 9. posadnog zdruga piše:

»Prema izvještaju 5. SS zbora većina ljudstva 9. posadnog zdruga nije pouzdana. Prema nalogu MINORS-a Op. br. 9330, tajno stupite u vezu sa zapovjednikom Zahuma i sporazumno izvršite razoružanje nepouzdanih dijelova. Iste uputite 3. doknadnom zdrugu u Sarajevu. Oružje predajte 9. ustaškom zdrugu. Broj razoružanih javite. Primitak brzojavkom potvrdite. General Makulj«. U vezi s tim, u sporazumu sa zapovjednikom 369. puka njemačke 369. legionarske divizije, razoružane su 4. i 5. bojna (vidi Arhiv VII, reg. br. 37/9-1, k. 111: izvještaj Zapovjedništva 9. posadnog zdruga od 15. oktobra 1944). Prema naređenju Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 20. novembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 59/19-1, k. 114/A) 9. posadni zdrug je rasformiran. Na području Mostara ostali su samo dijelovi njegove 2. bojne (vidi Arhiv VII, reg. br. 25/1-1, k. 44: kartu cjelokupnog rasporeda ustaško-domobranskih jedinica na teritoriji NDH, sa stanjem na dan 25. novembra 1944).

General Gustović [Artur] javlja da je Nešet Topčić zapovjednik Bosanskih planinaca⁶ nestao i da se stanje južno r. Save ne može nadzirati.

Prema njemačkom izvješću VI bojna 9. posad. zdruga (bivša milicija) prigodom napuštanja Sinja prešla je partizanima sa cjelokupnim naoružanjem i 4 topa od 10 cm.

Prema izvješću III zbor. područja pročelnik glavnostožernog odjela tog područja glavnostožerni podpukovnik **Hasan Dedić Šefket** 1. XI nije došao na službu i do danas je potraga ostala bez posljedka.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust. pukovnik (T. Sertić)

RAZASLATO:
Poglavnem županstvu,
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

⁶ Tako se nazivao 10. posadni zdrug, koji je krajem novembra ušao u sastav novoformirane ustaško-domobranske 12. hrvatske divizije kao njen 3. gorski zdrug.

NAREĐENJE ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA
OD 6. NOVEMBRA 1944. ŠTABOVIMA 2. i 9. GORSKE PUKOVNIJE ZA IZVOĐENJE PODUHVATA „BULJINA“ PROTIV 17. KRAJIŠKE NOU BRIGADE U REJONU OSTROŠCA¹

ZAPOVJEDNIČTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
OP. BROJ 1486 TAJNO
U KONJICU, DNE 6. 11. 1944. GODINE

Z A P O V J E D
Za podhvata „Buljina“
(Zemljovid Konjic: 1 : 50.000)

I. – PODATCI O NEPRIJATELJU.

Prema prikupljenim podacima neprijatelj namjerava uskoro napasti veći dio posada ovoga zdruga, te rušiti prugu i vještačke objekte na ovoj. Zbog ovoga neprijatelj u posljednje dane vrši grupiranje svojih snaga. Neprijatelj o kome je rieč predstavljen je u XVII. ramskoj brigadi² čije sjedište je u Orlišću (9 S Ostrožac)³. Raspored neprijateljskih snaga je ovakav: I. bataljon u s. Višnjevica (6 S Ostrožac), II. bataljon u s. Gobelovina (13 S. Konjic), III. bataljon u s. Trešnjevica (10 1/2 S Konjic), te IV. bataljon u s. Lisovina (7 S Ostrožac) nalazi se sada u postrojavanju. Skladište spomenute brigade nalazi se u s. Bukovlje (11 1/2 S Ostrožac), Komanda „Konjic“⁴ nalazi se u s. Džanići (12 S Ostrožac), te općina „Konjic“⁵ nalazi se u s. Kruščica (12 1/2 S Ostrožac). 7. o.m. održat će se veći dogovor neprijateljskih zapovjednika u s. Orlišće, kojim dogovoru prisustvovati će i predstavnici (viši častnici) X. divizije.

II. – NAŠA NAMJERA.

Pošto razpoložemo sa tačnim podacima o neprijatelju (mjesto i namjera) naša namjera u ovom poduhvatu jeste: **neprijatelja pronaći i tući ga.**

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 26/5-1, k. 123.

² Odnosi se na 17. krajišku brigadu 10. NOU divizije (vidi dok. br. 77).

³ Broj, slovo i riječ u zagradi znače: 9 km sjeverno od Ostrošca. Slično je i u ostalim zagradama u uvodnom dijelu ovog i drugih ustaško-domobranskih dokumenata.

⁴ Odnosi se na Komandu mjesta Konjic.

⁵ Odnosi se na Opštinski narodnooslobodilački odbor.

III.- POSTROJBE KOJE UČESTVUJU U PODHVATU.

- 1 sat I./2. gorske pukovnije
- 4 sati V./IX. ustaškog združa
- 1 sat III./2 gorske pukovnije (pod zap. nadpor. Rietkovića)"
- 1 sat njemačke izobrazbene bojne (pod zap. boj. Wurzbacha)
- 1 sat. II./2 gorske pukovnije
- 1 vod iz Podorašca
- 1 vod iz Celebića bojnika Wurzbacha
- 1 sat II./9. gorske pukovnije (pod zap. nadpor. Rietkovića)
- 2. bitnica IX. topničkog sklopa.

IV.- TOK PODHVATA.

Sat I./2. g.p. (Rama) krenut će 6. o.m. u 20,00 sati smjerom: Rama – s. Lizperc – k. 792 – k. 915 – s. Kućani – Cumber (1053) – Popova Glava (1140) – s. Studenčica – Studena (1360) – k. 1103 – s. Kruščica. Po dolazku u s. Kućani ovoj grupi priključit će se grupa od 30-tak ustaša, koji će ujedno biti putovođe. Zadaća ove grupe je da se s. Kruščica pod svaku cijenu postigne. Po dolazku u visinu Studene (1360), sat bez jednog voda zaposjednuti će Krinac (1167), a jedan vod spomenute sati sa odjelom ustaša produžiti će kretanje i zaposjednuti s. Kruščicu. Sa postava iz Kruščice i sa Krinca povremeno otvarati vatru radi zavaravanja neprijatelja, a naročito onda, kada ustaške sati stupe u borbu sa neprijateljem.

Ustaške sati iz Ostrožca polaze ovim redom i smjerom:

Dvije sati krenut će 6. o.m. u 20,00 sati smjerom: Ostrožac – k. 420 – s. Gostovići – Podhum (525) – s. Podhum – Kum (771) – s. Preslop – Mravinjak (1243). Po dolazku na Mravinjak jedna sat se spušta u s. Orlišće, a druga u Lokve i Džaniće, a potom u s. Bukovlje. Zadaća ovih sati je postignuće određenih ciljeva, te uništenje neprijateljskih stožera.

Dvije sati krenut će 7. o.m. u 03,00 sata smjerom: Ostrožac – Obre – Trusina. Po dolazku u s. Trusinu jedna sat (obe sati su oslabljene) produžava pokret smjerom: s. Trusina – k. 500 – Orlovac (616), a druga sat produžava pokret smjerom: s. Trusina – s. Sultići – k. 573 – Brezovica (879). Zadaća ovih sati je da na Orlovcu i Brezovici sprieče odstupanje neprijatelja, te da izvrše eventualni prihvat sati čiji su ciljevi: s. Orlišće, Lokve i Džanići.

1 sat njemačke izobrazbene bojne krenut će 6. o.m. u 20,00 sati oklopnim vlakom iz Konjica do Lisičića, a potom će produžiti kretanje pješke smjerom: Lisičići – s. Kukrica – Rudno Brdo – s. Stanići – s. Strogojnica – Gaj – Kvak (1345). Zadaća ove sati je da sa Kvoka spriječi prodiranje neprijatelja prema jugu kao i eventualni prihvat sati koje operišu sjeverno od crte Kvak – Brezovica (879) – Orlovac (616).

Vod iz **Celebića** krenut će 6. o.m. u 15,30 sati u Konjic, odakle će se prebaciti vlakom do Krvavog Polja, a potom će produžiti pješke smjerom: Krvavo Polje – s. Bjelovčina – Lovno (855) – Ljut (1026) – Crjep (1204). Po dolasku na Crjep ovaj vod uputiti će 1 roj u s. Hasanović. Zadaća ovoga voda je da sa Crjepa spriječi prodiranje neprijatelja prema jugu.

Sat iz Konjica krenut će 6. o.m. u 20,00 sati smjerom: Konjic – s. Galjevo – Križ (818) – Pleševac (1092) – Koznik (1244) – Križ (1268) – Snježnik. Ova sat će na Križu (1268) ostaviti jedan roj radi hvatanja dodira sa vodom na Crjepu. Zadaća ove sati je spriječiti prodiranje neprijatelja prema jugu.

Vod iz Podorašca krenut će 6. o.m. u 20,00 sati smjerom: Podorašac – s. Vrbljani – Bale – Bikova Kosa – Brdo (1387). Po dolasku na Bikovu Kosu ovaj vod ostaviti će na Bikovoj Kosi jedan roj a sa ostatkom produžiti na Brdo. Zadaća ovoga voda je spriječiti prodiranje neprijatelja prema jugu.

Sat iz Celebića i sat II./9. g.p. krenut će 6. o.m. u 20,00 sati smjerom: Bradina – s. Velika – Lisin (1744) – k. 1571 – s. Sčavnje – Zestika (1660) – Cadori (1700) – Na Rudini (1676). Po stizanju Na Rudinu uputiti jedan vod da zaposjedne k. 1514, a jedan da zaposjedne k. 1701. Sa ostatkom sati zaposjednuti Na Rudinu. Zadaća ove sati ista je kao sati iz Rame.

V.- ODRŽAVANJE SPOJA.

Sat iz Rame ponieti će sa sobom krugovalnu postaju⁷ I./2 g.p. radi održavanja spoja sa svojom pukovnijom.

Za održavanje spoja između sati njemačke izobrazbene bojne i 2. bit. IX. top. sklopa zapovjednik dojavne sati izdati će krugovalne postaje.

Sat iz Bradine ponieti će sa sobom krugovalnu postaju II./9. g.p. radi održavanja spoja sa svojom pukovnijom.

Sat iz Konjica i vodovi iz Celebića i Podorašca održavati će međusobni spoj pomoću upućenih obhodnji.

Zapovjednici sati koje učestvuju u podhvatu u sporazumu sa zapovjednikom dojavne sati odnosno dojavnog voda urediti

⁷ radio-stanicu

će međusobne pozivne znake. Had na krugovalu obavljati će se telefonijom. Izvješća moraju biti kratka i jasna. Javljati se sa ugovorenih točaka ili po vremenu.

Zapovjednici pukovnija i bojnik Wurzbach održavati će spoj sa krugovalnom postajom ovoga zdruha. Isti će dostavljati svoja izvješća svaka 2 sata. Zapovjednik krugovalne postaje ovoga zdruha dostavljati će svako primljeno izvješće najkraćim putem (brzglasom) službujućem častniku u podhvatnom skupu ovoga stožera. Sa krugovalnom postajom ovoga stožera urediti – uzpostaviti pozivne znakove.

VI. – OBSKRBA.

Postrojbe koje učestvuju u podhvatnom snabdjetu suhom hranom i streljivom za jedan dan. Pored toga postrojbe snabdjeti sa potrebnim brojem signalnih nabojaja.

VII. – ZDRAVSTVENE MJERE.

Lakše ranjenike upućivati u postojeća pomoćna, a teže posredstvom vlaka ili zdravstvenog samovoza ovoga zdruha iz sjedišta pukovnija u bolnicu u Sarajevo.

VIII. – ZNACI SPOZNAVANJA.

Znaci spoznavanja:

za 6.11.1944 . . . Klein – Leskovac

za 7.11.1944 . . . Faust – Zabari

1 bijeli signalni naboj: »**tu smo**«

1 crveni signalni naboj: »**napadnuti smo**«

1 zeleni signalni naboj: »**obkoljeni smo**«

3 zelena signalna nabojaja: »**prekid podhvata**«

Ove nabojaje izpaliti će zapovjednik ustaške sati čiji je cilj s. Orlišće.

Unutar sitnijih dielova u postrojbi ugovoriti sopstvene znakove izključujući signalne nabojaje radi štednje istih.

IX. – TOPNICTVO.

Zapovjednik 2. bitnice IX. topničkog sklopa uputiti će 6. o.m. u 16,00 sati jednu haubicu na mjesto određeno kod dogovora u ovome stožeru. Po dolasku na određeno mjesto izračunati potrebne elemente, odrediti mjesto oruđu, dati pravac oruđu. Zadaća ove haubice je vatreno podpomaganje sati njemačke izobrazbene bojne, te ostalih podhvatnih grupa u granicama dometa, ah smo po izričitoj zapovjedi ovoga zdruha.

Zapovjednik 9. gorske pukovnije upotrebiti će imajuće topništvo radi vatrenog podpomaganja sati koje kreću iz Bradine.

X. – PREKID PODHVATA.

Znak za prekid podhvata dati će zapovjednik ustaške sati koja ima za cilj s. Orlišće. Prekid podhvata dati će se sa tri zelena signalna naboja. Na ovaj znak postupak ima biti sliedeći:

Sati odnosno vodovi nalazeći se na Orlovcu, Brezovici, Kvoku, Crjepu, Snježniku, Bikovoj Kosi i Brdu ostaju na svojim mjestima sve dotle dok kroz njihov raspored ne prođe čarkarski lanac sati koje učestvuju u podhvat u sjeverno od naznačene crte.

XI. – IZVIESCA.

Izviešća slati kako je predviđeno u točki V. Nakon završenog podhvata poslati izcrpno izvješće⁸.

XII. – Stožer zdruga u Konjicu, gdje slati izvješća.

Zapovjednik
Glst. pukovnik (Bajd):
Bajd

O rezultatima toga napada vidi dok. br.77.

**BROJNO STANJE LJUDSTVA I NAORUŽANJA 9. GORSKE
PUKOVNIJE NA DAN 6. NOVEMBRA 1944. GODINE¹**

RAZPORED I BROJČANI STALIŠ

9. Gorske puk. na dan 6. XI 1944. koji se dostavlja na temelju naloga 2. G. Z. Op. br.....od

PO-STROJBA	IME ZAPOVJEDNIKA	POSADNO MJESTO	Z A D A Č A	BORAČKI BROJČANI STALIŠ												
				LJUDSTVA			ORUŽJA									
				Častnika	dočastnika	momaka	pušaka	strojopušaka	strojnica	bacača mali	bacača veliki	topova	str. sam			
BOJNA 05	Stožer pukovnije	ppuk. Sober Silvije	Bradina	Obrana Bradine odnosno sektora od Raštelice – Zivašnice	5	2	10	9								
	Stožer	nstk. Gjukić Branko	Ivan Sedlo	Zapovijedanje dielovima I. bojne, 14. sati i 1. bit. IX. t. skl.	3	1	1	2								
	1. sat	poruč. Hunjadi Tibor	Raštelica	Osiguranje mjesta Raštelice i želj. pruge V. Tunel – Vrbanja	2	26	114	101	9		2					4
	2. sat															
	3. sat	por. Knežević Anto	Ivan Sedlo	Osiguranje Ivan Sedla i cest. prometa preko Ivan S.	3	20	120	82	7		2					2
	4. sat	por. Rašidagić Irfan	Ivan Sedlo Raštelica	i dodatak 1. sati	1	9 3	90 22	45 15		4 2		1				
BOJNA	Stožer	npr. Rijetković Vilim	Bradina	Osiguranje mjesta Bradine	3	2	3	7								4
	5. sat	por. Čamil Ibrahimbegović	..	Osiguranje Bradine, želj. pruge Bradina – Lukač i razvidanje	2	16	109	90	10	-						6
	6. sat	por. Jambrišak Slavko	Podorašac	Osig. Podorašca i pruge Podorašac – Živašnica – Ovcari, razvidanje i ophodarenje prugom		13	92	89	9	1						7

II BOJNA	7. sat	por. Hadžalić Muhamed	Lukač i Brdani	Osig. Lukač - mosta i pruge Lukač – Brdani, želj. postaje Brdani i pruge Brdani – Lukač	1	10 6	51 32	51 33	6 2	1 1	1 1					5 2
	8. sat	npr. Relja Ivan	Bradina	Osiguranje Bradine i ostalih postava 11. 19. g. p.	2	18	124	121	-	9	-	2				8
	Stožer															
	9. sat															
	10. sat															
	11. sat															
12. sat																
13. sat																
14. sat	por. Hajduković Stjepan	Ivan Sedlo Raštelica	Osiguranje Ivan Sedla i cest. prometa, kao i osig. Raštelice	1	5 1	16 5	17 4								3 1	4
13. sat	npr. Mihalj Ruto	Bradina	Održavanje doj. i obkoparske službe u Vukovu	3	12	62	45									5
[Ukupno					27	144	853	701	43	17	8	4	4	4	49]	«

9. GORSKA PUKOVNIJA
Op. br. 1908/taj.
Bradina dne 6/XI. 1944.

M. P.

ZAPOVJEDNIK PODPUKOVNIK
Šnhpr<
^uuer

¹ Original (pisan na mašini i djelimično zelenim mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/5-2, k. 123.

² i ' Pregledi brojnih stanja (originali) 1. i 2. bojne nalaze se, kao prilog uz ovaj dokumenat, u Arhivu VII, reg. br. 12/5-3, 12/5-4, k. 123.

⁴ Ukupan zbir ljudstva i materijala dopisala je redakcija.

⁵ Silvije

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 9. NOVEMBRA 1944. O DEJSTVIMA
NA PODRUČJU ZVORNICA I KALINOVIKA I O BOMBAR-
DOVANJU SARAJEVA¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 314/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
9. XI 1944 god.

I OBCI PREGLED:

Na istočnoj i jadranskoj fronti bez promjene.
Na o. Cresu borbe s izkrcanim part. snagama-.
Odbijen je napadaj na uporište D. Zelina (područje
Zagreba)³.
U Kalinovik i Trnovo ušli odmetnici⁴.
Brojni napadaji nepr. zrakoplovstva na želj. pos-
trojenja.
Oboreno 5 nepr. zrakoplova.

II PODRUČJA:

Istočna fronta:

Na istočnoj fronti nema promjena.

Prema izjavi pučanstva jače part. snage prešle su
r. Drinu s istočne na zapadnu obalu jugoistočno Zvornika⁵.

Jadranska fronta:

Sa jadranske fronte nisu primljene nove viesti.
Niemci su porušili most preko r. Neretve kod Bune
(12 km. j. Mostara).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a fotokopija originala u Arhivu VII, reg. br. 9/1, k. 44.

² Riječ je o iskrcavanju jednog bataljona mornaričke pješadije 2. pomorskog obalskog sektora (vidi tom V, knj. 35, dok. br. 121, objašnjenje 4).

³ Riječ je o napadu brigade »Matija Gubec« (vidi tom V, knj. 35, dok. br. 121, objašnjenje 5).

⁴ i ' Bliže o tome vidi dok. br. 102 i 166; Arhiv VII, reg. br. 3-8, k. 1143/A: relaciju 11. hercegovačke NOU brigade od 4. decembra 1944. godine.

⁵ Jedinice NOVJ prešle su iz Srbije u istočnu Bosnu tek krajem novembra 1944 (vidi dok. br. 130).

Nastavlja se nepr. pritisak na cijeli istočni dio jadranske fronte.

Djelat, nepr. zrakopl.:

Obćenito:

Naknadno se doznaje da su prilikom odbacivanja neprijatelja s područja južno Mostara poginula 52 partizana, među njima 1 politički komesar.

U području Trnova u borbama između partizana i četnika poginulo je oko 150 četnika⁶.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
M.P. Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

**NAREĐENJE ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA
OD 11. NOVEMBRA 1944. ŠTABOVIMA 2. I 9. GORSKE
PUKOVNIJE I 9. TOPNIČKOG SKLOPA ZA DEJSTVA NA
SEKTORU KONJIC – VRDOLJE¹**

ZAPOVJEDNIČTVO 2. GORSKOG ZDRUGA

Op. Br. 1504/tajno,
u Konjicu, dne 11.11.1944 god.

Z A P O V J E D
Za podhvat »Vrdolje«
(Zemljovid Konjic 1 : 50.000).

I. – PODATCI O NEPRIJATELJU:

Prema prikupljenim podacima skupina partizana u jakosti od oko 600 nalazi se u s. Vrdolje. Namjera ove skupine vjerovatno je ometanje cestovnog i željezničkog saobraćaja.

II. – NASA NAMJERA:

Neprijatelja pronaći i tući ga.

III. – POSTROJBE KOJE UČESTVUJU U PODHVATU:

Jedna sat III. bojne 2. gor. pukovnije (od 4 voda)²;
Jedna sat Niemaca iz Konjica
Jedan vod II. bojne 2. gor. pukovnije
Jedan vod 6. sati II. bojne 9. gor. pukovnije
Jedan roj 7. sati II. bojne 9. g. puk.
Jedan brzoglasni roj 2. gor. doj. sati
Dvie krugovalne postaje 2. gor. doj. sati
Dielovi 2. bitnice IX. topničkog sklopa.

IV. – TOK PODHVATA:

11. o. mj. sat Niemaca nadire smjerom: Konjic – Ljuta
– Špiljani – Vrdolje.
Vod II. bojne 2. gor. pukovnije nadire smjerom: Konjic
– Ljuta – Vrdolje.
Jedan vod sati III. bojne 2. g.p. nadire smjerom: Konjic – Suhi Dol – Zagorica – Džepi.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 35/5-1, k. 123.

² Riječi »od 4 voda« u originalu su dopisane mastilom.

Jedan vod sati III. bojne 2. g.p. nadire smjerom: Konjic – Ovčari – Dubravica – Hum – Džepi.

Sat III. bojne 2. g.p. (bez 2 voda) nadire smjerom: Konjic – Zivašnica – Zivanje – Džepi.

Vod 6. sati II./9. g.p. nadire smjerom: Podorašac – Maslišće – Usamovine – Križa.

Roj 7. sati II. bojne 9. g.p. nadire smjerom: Brđani – Maslišće.

V. – PLAN RADA:

1.) 12. o.mj. u 0500³ imaju svi dielovi biti na svojim mjestima i to:

- Dielovi ojačane sati III./2. g.p. na zapadnoj, južnoj ivici sela Džepi i na raskrsnici puteva iztočno od Golišana (1019).
- Vod iz Ljute na južnoj ivici sela Vrdolje.
- Sat Niemaca na iztočnoj ivici sela Vrdolje.
- Dielovi iz Podorašca i Brđana imaju biti na krajnjim točkama označenim u smjeru nadiranja.

2.) Dva topovska hitca iz Konjica, koja će se opaliti 12. o.mj. u 0600 sati označiti će početak daljnjeg nadiranja za njemačku sat i sat III./2. g.p. (bez dva voda).

Poslie izpaljenih topovskih hitaca postupak ima biti sljedeći:

- Vod koji nadire iz Ljute ostaje u zasjedi na južnoj ivici sela Vrdolje.
- Vod koji nadire kroz Suhi Dol ostaje u zasjedi na razkrstnici puteva iztočno od Golišana (1019).
- Vod koji nadire iz Ovčara ostaje u zasjedi na zapadnoj ivici sela Džepi.
- Vod iz Podorašca ostaje u zasjedi na razkrstnici puteva kod Križa.
- Roj koji nadire iz Brđana ostaje u zasjedi na razkrstnici puteva u selu Maslišću.

Zadaća ovih zasjeda je spriječiti odstup partizana.

- Sat Njemaca i sat III./2. g.p. (bez dva voda) imaju zadaću očistiti zemljište te sela Džepi i Vrdolje od partizana⁴.

VI. – ODRŽAVANJE SPOJA:

Vod koji nadire iz Ljute održavati će brzoglasni spoj sa posadom u s. Ljuta posredstvom brzoglasnog roja 2. gor. doj. sati.

³ U originalu je mastilom precrtana riječ »zoru« i preko nje napisano »0500«.

⁴ Taj poduhvat je izvršen na prostori na kojoj se nisu nalazile jedinice NOVJ. U to se vrijeme 17. krajiška NOU brigada nalazila sjeverozapadno od Konjica (vidi dok. br. 128).

Ostali dielovi održavati će međusobni spoj posredstvom ophodnji, ugovorenih znakova i pogledom.

Vodu koji nadire iz Suhog Dola⁵ pridaje se jedan topnički motrilac sa krugovalnom postajom radi održavanja spoja sa 2. bitnicom IX. topničkog sklopa.

VII. – OBSKRBA:

Postrojbe obskrbiti hranom i streljivom za jedan dan.

VIII. – ZDRAVSTVENE MJERE:

Ranjenike upućivati u Konjic.

IX. – ZNACI RASPOZNAVANJA:

Za 12.11. Konjic – Orao.

Jedan bijeli signalni naboj: «**Tu smo**».

Prekid podhvata: 3 crvene raketle, koje će izpaliti njem. sat i to: jedna u smjeru sjevera, druga u smjeru zapada, a treća u smjeru istok.

X. – TOPNICTVO:

Zapovjednik 2. bitnice IX. t. skl. opaliti će 2. granate 12.11. u 0600 sati u prostor s. Gornja Stanina. Elemente za ovaj cilj dati topničkom motriocu, kojega odrediti i sa krugovalnom postajom pridodati vodu, koji nadire iz Suhog Dola. Sa ovim održavati tiesan krugovalni spoj.

XI. – IZVJEŠĆA:

Ivješća slati brzoglasnim putem u stožer zdruge, koji će biti u Konjicu.

Pripreme zapovjedi za izvršenje podhvata izdate su ustmeno, a djelimično šifriranim brzojavkama.

ZAPOVJEDNIK
Glst. pukovnik (Bajd)
Bajd

RAZASLATO:

2.i 9. gor. pukovnji
IX. topničkom sklopu
Njemačkoj izob. bojni
2. gor. doj. sati

U Konjicu dne 11. 11. 1944 god. u 20,00 sati.

Ia častnik
satnik (Curak),
Curak" stn.

M.P.

⁵ To mjeseto nije nađeno na karti 1 :100.000.
• Pavle

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 12. NOVEMBRA 1944. O BORBAMA OKO BIHAĆA, KISELJAKA I ZVORNIKA'

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 317/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
12. XI 1944 g.

I OBCI PREGLED:

Na iztočnoj fronti bez značajnije borbene djelatnosti. Na jadranskoj fronti nastavljaju se žestoke borbe u podr. Knina.

U toku je podhvat j.i. Ogulina i u području Cazina. Žestoke borbe u Lici.

Nastavljaju se napadaji nepr. lovaca na želj. uređaje.

II PODRUČJA:

Jadranska fronta:

Na iztočnom odsjeku jadranske fronte težište borbene djelatnosti je u području zapadno Nevesinja.

Ziva nepr. izviđačka djelatnost na borbenoj crti južno od Mostara.

Usljed nepr. djelatnosti otežana je obskrba na jadranskoj fronti, osobito streljivom.

Živahna nepr. zrakopl. djelatnosti iznad područja Mostara.

Bihać:

Neprijateljske snage potisnute su iz područja s. Ostrožca (13 km s.i. Bihaća) dalje na sjever.

Jedna borbena skupina izvršila je uspješan prepad na part. preselicu s.z. Vaganca (13 km s.z. Bihaća). Pojednosti još nisu javljene².

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/1, k. 44.

² Na tome se sektoru nalazio Drvarsko-petrovački NOP odred. On je, prema izvještaju Štaba 39. NOU divizije od 6. decembra 1944, kod Ripača vodio borbu protiv neprijatelja jačine oko 150 vojnika, 3 tenka, 4 blindirana kamiona i dvoja oklopna kola (vidi Arhiv VII, reg. br. 46-2, k. 1265).

Sarajevo:

Neću 6/7. XI odbijen je napadaj part. na uporište Gromiljak³ (4 km s.z. Kiseljaka), pri čemu je palo 18 i raneno 20 part. Vlastiti gubitci: 19 ustaša nestalo.

7. XI part. su napustili Trnovo (22 km. j. Sarajeva)⁴.

Tuzla:

Podhvatne snage odbacile su part. s ceste Zvornik – Tuzla u smjeru s.j.z., uz teške gubitke po neprijatelja⁵. Uništeno je: 1 p.o. top, 2 bacača i 40 pušaka te 1 skladište strjeljiva.

Djelat, nepr. zrakopl.:

6. XI nepr. lovci napali su strojničkom vatrom želj. postaju Sunja i onesposobili 1 stroj.

10. XI nepr. zrakoplovi napali su strojničkom vatrom vlak u želj. postaji Konjščina (Hrv. Zagorje). Poginuo je 1 častnik P.T.S.-a, a 2 grad. osobe su ranjene.

Obćenito:

Prilikom odbijanja part. napadaja na uporište Rudanka⁶ kod Doboja poginulo je 6 partizana.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
M.P. Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

* Bliže o tome vidi dok. br. 119.

* Vidi dok. br. 164.

⁵ Taj napad je izvršen na 17. majevičku NOU brigadu (vidi dok. br. 93).

⁶ Na tome su se sektoru nalazili dijelovi Srednjobosanske NOU divizije.

BOJNA RELACIJA 13. LOVAČKE PUKOVNIJE OD 12. NOVEMBRA 1944. DOSTAVLJENA ZAPOVJEDNIŠTVU 4. LOVAČKOG ZDRUGA O DEJSTVIMA U OKTOBRU NA SEKTORU BOSANSKI NOVI – KOSTAJNICA"

13. lovačka pukovnija

Op. Broj: 439 taj

U B. Novom dne 12. XI. 1944.

Predmet: Bojna relacija za
mjesec listopad 1944. god.

ZAPOVJEDNICTVU 4. LOVAČKOG ZDRUGA.

U spoju spisa zapovjedništva III. Zbornog područja Glt. broj Op. 266/Tajno od 9. veljače 1944. godine i spisa naslova Op. br. 1593/tajno od 18. rujna 1944. godine, dostavlja se bojna relacija za mjesec listopad 1944. godine.²

Pukovnija se nalazi u prostoru Bos. Novog, a sa svojim jedinicama na uporištima Ravnice i Dobrljin sa zadatkom osiguranja željezničke pruge, a na uporištima Unčani i Divuše sa zadatkom osiguranja ceste Bos. Novi – Kostajnica.

Kako kroz cijeli mjesec listopad nije bilo u mogućnosti popraviti prugu između Novog i Dobrljina, te se je time promienila i svrha uporišta Dobrljin i Ravnice u isturene osmatračke točke.

Do 16. listopada 1944. godine posada uporišta Dobrljin i Ravnice smienila se je sa milicijom »Šefko«, koja je povučena iz Ljubije.³

7. sat iz Ravnica prebačena je u selo Divuše, 6 sat u Unčane a 1. sat iz Dobrljina u Kozibrod, koja je kasnije zamienita sa 5. sati iz Bos. Novog, kada je prebačena u Bos. Novi u pričuvu.

Raspored pukovnije je sljedeći:

U Bos. Novom raspoređen je stožer pukovnije sa 14. i 15. sati, 2, 4 i 1 sati.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10/1-12, k. 60.

¹ Vidi dok. br. 157.

³ Ta je milicija, pod pritiskom jedinica 4. NOU divizije prilikom napada na Prijedor i Ljubiju 7/8. septembra, odstupila u sastavu Borbene grupe »Arent« (vidi dok. br. 26).

U Ravnicama do 16. listopada 1944. godine bila je 6 i 7 sat, kada ju je smienila milicija.

U Dobrljinu do 16. listopada bila je 1. sat, kada je smienita od milicije.

U Unčanima je smješten povoz 6. i 7. sati sa jednim vodom 6. sati za osiguranje, a od 16. listopada ciela sat bez jednoga voda koji je ostao u Ravnicama za osiguranje uz miliciju sa teškim bacačima.

U Divušama je raspoređen stožer II. bojne sa 2. sati 7. lovačke pukovnije i 8. sati II. bojne, a od 16. listopada i 7. sat.

U Kozibrodu 1. sat koja je dne 23. listopada zamienjena sa 5. sati II. bojne iz Bos. Novog.

U Dvoru na Uni u Boračkoj školi odeljenje bacača 4. sati, u Sarajevu III. okvirna bojna, a u Sisku popunska izobrazbena bojna.

OPERACIJE

Od 1. listopada do 16. listopada 1944. g.

Sa svih uporišta koje drže jedinice ove pukovnije upućivane su obhodnje u svrhu razviđanja i prikupljanja podataka 0 odmetnicima.

U ovom razdoblju nije se ništa osobito dogodilo.

Nisu vođeni nikakvi poduhvati većeg značenja.

Jačih odmetničkih grupa nije bilo u prostoru osiguranja ove pukovnije.

Prema prikupljenim podacima sve jače odmetničke snage u pokretu su prema iztoku. Na celom međuprostoru Bos. Novi 1 Priedor nalaze se male snage odmetnika, u glavnom mještani ili kako se nazivaju terenci.

16. listopada 1944. g.

U toku dana upućena su tri častnika, 5 dočastnika i 40 momaka u Zagreb za popunu 1. udarne Hrvatske divizije. Izkaz upućenog ljudstva nalazi se u priklopu.

17. listopada 1944. god.

U toku dana izvršena je izmjena na položajima Dobrljin i Ravnice. Ljudstvo 1., 6. i 7. sati smienito je sa »Sefkinom« milicijom.

Ova izmjena izvršena je bez smetnji i na vrijeme.

Jedan domobran 1. sati, koji se je bez odobrenja udaljio iz prostora osiguranja nestao je, jer je isti zarobljen po odmetnicima, nastojanjem žene koja ga je zavela. Za odmazdu uhićeno je 10 seljaka koji su odpremljeni u logor.

18. *listopada 1944. godine.*

U toku dana stožer I. bojne iz Kozibroda prebacio se je u Bos. Novi. Inače novo ništa.

Od 19. do 22. listopada 1944. god.

Na položaju pukovnije ništa osobitog.

23. *listopada 1944. godine*

U toku dana izvršena je izmjena 5. sati iz Bos. Novog sa 1. sati u Kozibrodu.

Pred večer po povratku sa paše dva konja 15. sati nagazila su na minu od koje je ubijen jedan konj dok je drugi izgubio jedno oko.

24. *listopada 1944. g. Ništa novog.*

25. *listopada 1944. g.*

U toku dana izvršena je popuna pukovnije sa ljudstvom koje je stiglo iz Zagreba. Inače novog ništa.

26. *listopada 1944. g.*

U toku noći izvršen je napad na posadu Dobrljin koju drži »Šefkina« milicija. Napad je odbijen.⁴

Gubitci kod milicije bili su u jednom mrtvom i jednom ranjenom. Odmetnički gubitci nisu poznati.

U toku dana povraćeno je ljudstvo iz Boračke škole koje je raspoređeno po satima.

27. *listopada 1944. g. Ništa novog.*

28. *listopada 1944. g.*

U toku dana izvršen je poduhvat iz Dobrljina i Ravnica u prostoru od ovih uporišta prema istoku. Zadatak ovog poduhvata razterećivanje prikupljenih odmetničkih snaga koje su se u tom prostoru počele utvrđivati. Borba je započela odmah po samome nastupanju u određenom pravcu.

Pravac nastupanja bio je od uporišta Dobrljin sa snagom od tri satnije i od uporišta Ravnice sa snagom od dvije sati.

Iz Dobrljina kretala se je 5. 7. i 8. sat a iz Ravnica 6. sat. pojačana sa milicijom.

Snage u nastupanju iz Ravnica nisu mogle izaći na predviđene točke dok su snage iz Dobrljina nastupale probijajući se određenim pravcem od kote 136 preko kote 132 i dalje na crtu selo Stojakovići i selo Kamenik, te preko kote 377 i 308, gdje se je trebalo zaustaviti. Predviđeni plan nije se mogao u detalje provesti, jer se svuda nailazilo na jak otpor odmetnika koji su

se sa kote 308 morali jurišom iztjerati. Odmetnici su imali utvrđene položaje.

Radi mraka podhvatne snage su se povlačile prema uporištima.⁵

Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 8 ranjenih.

Odmetnički gubitci cene se na oko 40 ljudi u mrtvima a trojica u zarobljenim.

Od 29. do 30. listopada 1944. godine. Ništa osobitog.

31. listopada 1944. godine.

U toku noći izvršen je napad na uporište Ravnice. Napad je odbijen.

Gubitci kod milicije su 1 mrtav i 1 ranjen.

Odmetnički gubitci nisu poznati.

Iskustva i nedostaci: U toku mjeseca nije bilo iskustava i nedostataka.

Zapovjednik ppukovnik
A. Kolaković

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 16. NOVEMBRA 1944. O BORBAMA NA SEKTORU BIHAĆA, ROGATICE I KREŠEVA¹

Vojnička tajna

16. XI

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 321/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
16. XI 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na istočnoj i jadranskoj fronti bez promjena.
Odbijen napadaj na uporište Kiseljak i želj. osiguranje kod Sesevskog Kraljevca, te ponovni napadaj na Rogaticu.

II PODRUČJA:

Istočna fronta:

Na istočnom frontu u Srijemu i na Drini osim obostrane slabije topničke vatre nije bilo važnijih događaja.

Jadranska fronta:

Na istočnom odsjeku jadranske fronte naše postrojbe u području Širokog Brijega u manjem podhvat u pobile su 13 partizana i 1 partizanku te zaplijenile 4 strojopuške i 1 pušku.²

U podhvat u području s. Lise nanešeni su nepr. gubitci od 25 poginulih.

Jedna nepr. obhodnja probila se do jednog našeg postava na zapadnoj obali Neretve, gdje je uništena te je ostavila 20 poginulih.

U području južno Nevesinja vlastita izviđačka djelatnost.¹ Ubijen je 1 part. komesar i zaplijenjena pismohrana.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16/1, k. 44.

² O borbama na području Širokog Brijega vidi dok. br. 102; Arhiv VII, reg. br. 14/1 i 15/1, k. 44: izvješća Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 14. i 15. novembra 1944. godine.

³ Vidi dok. br. 102; Arhiv VII, izvješće Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 13. novembra 1944 (reg. br. 13/1, k. 44) i izvještaj Glavnostožernog ureda od 15. novembra 1944 (reg. br. 15/1, k. 44).

U borbenom području Knina nije bilo važnijih događaja.

Bihac:

U području Plitvičkih Jezera (20 km z. Bihaća) nanieti su do sada neprijatelju gubitci od 120 poginulih, 6 zarobljenih i 3 prebjegla partizana. Zaplijenjen je 1 bacač, 4 strojopuške i više pušaka.

Sarajevo:

U području Kreševa dio jedne posadne bojne nanieti su 12. XI neprijatelju gubitke od 47 poginulih. Vlastiti gubitci: 5 ustaša poginulo i 1 ranjen.⁴

Jedna druga ustaška skupina odbila je napadaj part. kod Kiseljaka (31 km z. s. z. Sarajeva) uz 45 poginulih partizana. Vlastiti gubitci: 8 ustaša poginulo i 26 ranjeno.⁵

Rogatica:

Nakon duže borbe odbijen je novi napadaj part. na Rogaticu 13. XI. Pronađeno je 9 poginulih partizana.⁶

Djelat, nepr. zrakopl.:

5. XI oko 1350 sati 9 nepr. zrakop. bombardiralo je Zavidoviće. Pogođena je pilana koja je izgorila, te oštećeno oko 150 kuća.

7. XI nepr. zrakoplovi napali su bombama most na r. Usori kod Doboja bez učinka.⁷

7. XI nepr. lovci napali su želj. postaju Banova Jaruga, onesposobili jedan stroj i zapalili jedna kola.

Djelat, vlast, zrakopl.:

15. XI naše je zrakopl. izvršilo prienos službene pošte i živežnih namirnica.

Obćenito:

Prigodom izviđačkih djelatnosti u području Busovača

⁴ Prema izvješću Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 13. novembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 13/1, k. 44) ustaše su 11. novembra napustile Kreševo, a prema izvještaju Štaba 10. NOU divizije od 3. decembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 10/5, k. 854) u Kreševo su 10. novembra ušle jedinice 7. krajiške brigade, pri čemu se ne pominju gubici.

⁵ Na području Kiseljaka je djelovala 9. krajiška NOU brigada »Simo Solaja«. Trinaestog novembra neprijatelj je iz Kiseljaka izvršio napad na njene položaje. Otada pa do 19. novembra njene jedinice nisu imale dodira s neprijateljem (vidi dok. br. 119).

⁶ Bliže o tome vidi dok. br. 90.

⁷ Taj most je više puta bombardovan (vidi dok. br. 110).

– Kiseljak – Zenica poginulo je u manjim sukobima 37 partizana.

Događaji na želj. prugama:

15. XI u 1935 sati naletio je na minu teretni vlak na glavnoj pruzi između ž. p. Sesevete i Dugo Selo. Mina se rasprsla, jedna štitna kola su izbačena, a jedna izkliznula. Žrtava nema. Pruga se popravlja.

15. XI popravljena je pruga između ž. p. Moslavina-Popovača – Kutina i predana prometu.

Istog dana popravljena je i predana prometu glavna pruga između ž. p. D. Vrba i Brod.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M. P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 22. NOVEMBRA 1944. O BORBAMA NA SEKTORU KONJICA, BIHAĆA, BOSANSKOG NOVOG I DRINJACE¹

Vojnička tajna
23. XI 1944.

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 327/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. XI 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na istočnoj fronti bez promjena.
Na Jadranskoj fronti odbijeno nekoliko napadaja u području Knina.²
Uspjeh u podhvatima kod Dugog Sela, Ozlja i Ostrožca (podr. Konjica).
Brojni napadaji nepr. zrakopl. na želj. uređaje i Sisak.
Oborena 4 i oštećena 3 nepr. zrakoplova.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na odsjeku Drine odbijen je napadaj neprijatelja na mostobranu kod Drinjače (10 km j. i. Zvornika³).
Na borbenoj crti u Srijemu u dolini r. Save odbijeno je nekoliko manjih neprijateljskih napadaja.

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku bez promjene.⁴
U području Knina odbijeno je više nepr. napadaja kod Mokropolja (12 km z. s. z. Knina). Neprijatelj razpolaze jačim topničtvom, protuoklopnim topovima i bacačima.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 22/1, k. 44.

* Vidi tom V, knj. 35, dok. br. 137, objašnjenje 3.

³ Bliže o tome vidi dok. br. 130; Arhiv VII, izvještaj Štaba 38. NOU divizije od 1. decembra 1944 (reg. br. 36-3, k. 1258). O borbama na tome sektoru vidi izvješće Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 17. novembra 1944 (reg. br. 17/1, k. 44) i izvješće Operativnog odjela od 20. novembra 1944 (reg. br. 20/1, k. 44).

Opaža se približavanje jakih nepr. snaga s područja zapadno i sjeverozapadno Knina.

Našice:

Odbijeno je više nepr. napadaja na Našice.

Sunja – Kostajnica:

Borbene skupine, koje napreduju u području Sunja – Kostajnica, dostigle su područje južno Kostajnice.

Bos. Novi

U toku su borbe s nepr. u području Bos. Novog.⁵

Bihać:

U području Drežnik Grada (20 km s. z. Bihaća) u toku su uspješne borbene djelatnosti naših podhvatnih snaga.

Konjic:

Jedan izviđački odjel iz Ostrožca (11 km z. s. z. Konjica) razbio je jednu part. skupinu u jednom selu 6 km j. i. Ostrožca. Palo je 30 part. i zaplenjeno: 10 strojopušaka, 6 pušaka i 1 strojosamokres.⁶

Djelat, nepr. zrakopl.:

18. XI srušen je 1 nepr. lovac kod s. Raška Gora (8 km s. i. Mostara).

18. i 19. XI nepr. lovci napali su ž. p. Drežnica na pruzi Konjic – Mostar i želj. most kod te postaje bez učinka.

17., 18. i 19. XI noću nepr. zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom Brčko bez većih šteta i žrtava.

19. XI nepr. zrakoplovi izvršili su jak napadaj na ž. p. i mjesto Maglaj. Pojednosti nisu javljene.

Istog dana protuzrakoplovna odbrana Sarajeva oštetila je 3 neprijateljska zrakoplova.

20. XI u 1115 sati nepr. zrakoplovi bacili su 8 većih bombi na središte grada Siska. Oštećeno je i srušeno nekoliko kuća, među njima zgrada župskog redarstva i lučkog poglavarstva. Ima ranjenih.

⁵ Na sektoru Bosanski Novi – Bosanska Dubica – Lijeve Polje nalazila se 20. krajiška brigada 39. NOU divizije. Četvrti bataljon ove brigade ušao je u Ravnice 18. novembra (vidi dok. br. 129). O borbama na tome sektoru vidi Arhiv VII, izvještaje: Podgrmečkog NOP odreda od 3. decembra (reg. br. 18-6, k. 1630), 39. NOU divizije od 6. decembra 1944 (reg. br. 46-2, k. 1265) i Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 19. novembra 1944 (reg. br. 19/1, k. 44).

^c Vidi dok. br. 128.

21. XI protizrakoplovna obrana Broda oborila je 1 nepr. 4-strojni zrakoplov, koji je pao nedaleko Broda i izgorio. 6 članova posade izkočilo je padobranima.

Istoga dana protuzrakoplovna obrana Broda oborila je još jedan 4-strojni nepr. zrakoplov, koji je prenosio opskrbu partizanima. 5 članova posade je poginulo.

21. XI oko 1050 sati 100 nepr. bombardera napalo je bombama područje Sokolca.

18. XI oko 1340 sati nepr. zrakoplovi napali su transportni vlak bombama i strojničkom vatrom između ž. p. Otoka i Bos. Krupa. Oštećen je 1 stroj i nekoliko vagona. Poginulo je 10 i ranjeno 20 osoba.

Djelat, vlast, zrakopl.:

21 XI naše je zrakoplovstvo izvršilo prijevoz tvoriva, žurne pošte i vojničkih osoba.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
M. P. Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

DODATAK Ic NE PRILAZE SE JER NEMA NOVIH VIESTI.

**ZAPOVIJEST ZAPOVJEDNIŠTVA 9. GORSKE PUKOVNIJE
OD 22. NOVEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA
OSIGURANJE KOMUNIKACIJE RAŠTELICA – KONJIC¹**

ZAPOVEDNIČTVO
9. GORSKE PUKOVNIJE
Op. broj 1891/taj.
U Bradini dne 22.XI.1944. god.

Z A P O V I E D

Za osiguranje i obranu odsjeka pukovnije.

Pukovnji je dodijeljen odsjek osiguranja: Raštelica uključno Konjic (izključno).²

Zadatak je pukovnije: osiguranje ceste i željezničke pruge na ovom odsjeku, kao i obrana zaposjednutih postava na istom.

Radi izvršenja prednjeg.

Z a p o v i e d a m :

I. PODIELA ODSJEKA:

I. (9. gor. Puk. ojačana 1./IX. topn. sklopa (bez dva topa) i 14./9. gor. puk. preuzeti će odsjek osiguranja: s. Raštelica (uključno) – Bradina (izključno) – Konjic (izključno).

1. Neposredno osiguranje želj. pruge:

1./9. gor. puk. s. Raštelica (uključno) – ulaz u Ivan-tunel kod Raštelice (uključno).

II./9. gor. puk. izlaz iz Ivan-tunela kod Bradine (uključno) – s. Ovčari (uključno).

2. Neposredno osiguranje cesta:

179. gor. Puk. Raštelica (uključno) – zavijutak ceste kod s. Mrkaljića (izključno).

II./9. gor. puk. zavijutak ceste kod s. Mrkaljića (uključno) – s. Ovčari (uključno).

II. UPORIŠTA:

I./9. gor. Puk. na svom odsjeku obrazovati će dva uporišta: Raštelicu i Ivan Sedlo.

¹ Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/5-1, k. 123.

II./9. gor. puk. na svom odsjeku obrazovati će tri uporišta: Bradinu, Lukač Most – Brđani i Podorašac sa Zivašnicom. Zapovjednici bojni odrediti će odsjeke osiguranja željezn. pruge i ceste na pojedina uporišta.

III. POSADA UPORIŠTA:

1. **Uporište Raštelica:** 1./9. gor. puk. ojačana 1 poluvodom strojnica, 1 sr. bacačem i 1 protuoklopnim topom.

Zapovijednik uporišta: zapovijednik 1./9. gor. puk.

2. **Uporište Ivan Sedlo:** Ostatak I./9. gor. puk. sa pridotim dijelovima.

Zapovijednik uporišta: zapovijednik I./9. gor. puk.

3. **Uporište Bradina:** 5./9. gor. puk. ojačani 1 vodom strojnica (6 oružja) i 1 sr. bacačem.

Zapovijednik uporišta: zapovijednik 5./9. gor. puk.

Pukovnici pridaju *laka haubica* postaviti će se na položaj u Bradini sa zadatkom podpomaganja obrane svih uporišta na odsjeku pukovnije. Ista će biti taktički podređena neposredno zapovijedniku pukovnije.

4. **Uporište Lukačmost – Brđani:** 7./9. gor. puk. ojačana 1 poluvodom strojnica.

Zapovijednik uporišta: zapovijednik 7./9. gor. puk. zapovijedište na Lukačmostu.

5. **Uporište Podorašac sa Zivašnicom:** 6./9. gor. puk. ojačana 1 vodom strojnica i 1 sr. bacačem.

Zapovijednik uporišta: zapovijednik 6./9. gor. puk.

IV. POSJEDANJE I UREĐENJE UPORIŠTA:

Izbor i uređenje postava (bunkera) po pojedinim uporištima izvršiti tako, da se sa istih potpuno osigurava dodijeljeni odsjek željezn. pruge i ceste, kao i da uporišta u pogledu obrane predstavljaju jednu cjelinu, u kojoj se pojedini postavi (bunker) mogu međusobno podpomagati vatrom. Ovo predvidjeti osnovama (planovima) vatre.

Pored toga svaki pojedini postav (bunker) mora biti uređen kao postav u vidu ježa, iz kojeg je obrana moguća u sve strane. U tom cilju za samotvorna oružja (strojnica, strojopuške) na svakom postavu (bunkeru) urediti još i 1–2 naizmjenična, odnosno pričuvna vatrena položaja. Sve postave (bunkere) opasati bodljikavom žicom.

Vatreni položaji za samotvorna oružja da se izrade tako: da je sa istih omogućeno što šire polje vatrenog djelovanja po pravcu, da strojnica na istom može gađati iz najstabilnijeg stava (za strojnicu Schwarzlose srednji stav), a za strojopušku da ista bude na nožicama i da strijelac broj 1 pri gađanju ima naslo-

njene lakte na zemlju. U ovom cilju najbolje odgovaraju okrugle ili poluokrugle platforme (nazidane ili odkopane – prema stvoru zemljišta).

Isto tako rupe za strijelce (streljački zakloni) da omogućavaju naslon kako puške tako i laktova samoga strijelca (grudobran i nadlaktica). Težiti podpuno ukopanom profilu streljačkih zaklona (rupa).

Za otvore u žičanim preprekama izraditi španske jahače, krstila ili ježeve, a u nedostatku žice zasjeke kombinovane sa bodljikavom žicom.

Izlazi iz zemunica i pristupi ka vatrenim položajima da budu izrađeni tako, da je omogućeno brzo i zaklonjeno posjedanje postava.

Brzo posjedanje postava po pojedinim postavima uvježbati i češće obnavljati.

Po postavima izraditi uređaje za odvođenje vode iz rovova.

Detaljno uređenje pojedinih postava (bunkere) prema izdatim ustmenim uputstvima pri obilasku potpisatoga.

Za važnije i jače postave – kao zapovjednike – odrediti područne častnike. Ovi se moraju za vrijeme »zbijeg II. stupnja« nalaziti na svom postavu danju i noću, a za vrijeme »zbijega I. strupnja« samo noću.

U koliko je častnik predviđen za zapovjednika jednog odvojenog postava (kao n. pr. Zivašnica, Zukići i si.), isti se mora u svakom slučaju neprestano nalaziti na svom postavu.

Na postavima gdje je predviđen častnik za zapovjednika određivati jednog dočasnika kao njegovog pomoćnika i zamjenika.

Postav na uporištu Ivan Sedlo pregusto je posjednut. Zapovjednik I./9. gor. Puk. otpočeti će odmah sa izradom 2 postava na Malom Ivanu, zatim kao postav urediti će napuštenu oružničku postaju i poduzeti će sve pripreme za proširenje sadanjega postava oko kote 967-prema ustmeno izdatim mu uputstvima od strane potpisatoga.

V. SLUŽBA SIGURNOSTI:

1. Osiguranje važnijih objekata na cesti i željezničkoj pruzi izvršiti izradom postava u neposrednoj blizini tih objekata ili postavljanjem straža, stražara ili zasjeda sa najbližih postava.

2. Međuprostore osigurati, osigurati ophodnjama ili zasjedama. Koristi od zasjeda biti će samo onda: ako se mjesto zasjeda neprestano mijenja, i to ne samo od jedne na drugu noć, već često puta jedne te iste noći; ako se zasjeda tajno postavlja i ako je držanje vojnika u zasjedi takovo, da ničim ne odaju prisustvo zasjede. Prema tome i birati pogodna i skro-

vita mjesta za zasjedu. U protivnom postavljanje zasjede neće predstaviti zasjedu, već jednu običnu stražu.

Zapovijednici uporišta izvoditi će izobrazbu o držanju i postupku u raznim slučajevima na zasjedama.

Zapovijednici bojni organizirati će na svojim odsjecima službu obhodnji i zasjeda, a naročito za osiguravanje međuprostora između pojedinih uporišta.

Osnovu (plan) organizacije ove službe dostaviti mi do 1. XII. o. g.

3. Na izlazima pojedinih uporišta postaviti straže za kontrolu prolaznika. Ove straže će pregledanjem izprava (izkaznica, propusnica, otvorenih zapoviedi) kontrolirati svako vojno i građansko lice, kako i sva vozila, koja ulaze ili izlaze iz uporišta.

Na izlazima iz uporišta postaviti španske jahače, ježeve, krstila, zasjeka ili brklju (rampu), koju držati pod vatrom straže ili zasjede. Ovo osobito noću.

Ovim izlaznim stražama staviti u dužnost, da ne dozvoljavaju odlazak vojnika iz jednog uporišta u drugo bez dozvole, a oni koji se upućuju službenim poslom ili sa dozvolom, da ne idu bez oružja.

4. Slobodno kretanje na cijelom odsjeku osiguranja pukovnije do daljega:

za građanska lica od 06.00 do 18.00 sati,

za vojna lica od 06.00 do 19.00 sati.

Poshje označenog vremena sva vojna lica moraju biti u svojim nastambama, odnosno na svojim postavima. Od ovog se izuzimaju ona vojna lica koja vrše službu (stražari, obhodnje, zasjede, službujući itd.)

Posadni zapovijednici (najstariji zapovijednik u uporištu) u ovom pogledu odrediti će detaljnije mjere – obzirom na vladajuće prilike u samom uporištu.

5. U samom uporištu – pored postava, zasjeda i straža – uvesti i službu *ophodnji ili udvojenih pokretnih stražara*, koji će obilaziti unutar samog uporišta. Ovim ophodnjama (stražarima) odrediti vrijeme i pravac kretanja (patroliranja).

6. Jednu zbjegovnu postrojbu – jačine prema raspoloživom ljudstvu, no najmanje jedan roj, odrediti u svakom uporištu. Ova postrojba će služiti kao pričuva dotičnog uporišta za brzu upotrebu, gdje bude to potrebno. Ista se može upotrijebiti za vršenje službe straže kod pojedinih zapovijedišta i za službu ophodnji u unutrašnjosti samog uporišta.

Pukovnijski zbjegovni vod u Bradini obrazovati će: koturaški vod iz 15. sati i dosadanji oružnički vod, pod zapovijedništvom zapovijednika 15. sati. U koliko se opkoparski vod 15. sati bude nalazio u Bradini, isti će ući u sastav ove zbjegovne postrojbe. U tom slučaju zapovijednik 15. sati ustrojiti će od

gore navedenih vodova zbjegovnu pukovnijsku sat, jačine dva voda.

Ovaj zbjegovni vod odnosno zbjegovna sat taktički je podređena neposredno potpisatome.

7. Noćni obilazak postava (bunkeri) straža i zasjeda – zapovijednici uporišta vršiti će pomoću častničke ili dočastničke ophodnje.

Vođa ophodnje nađeno stanje u pogledu opreze i borbene gotovosti uvoditi će u kontrolnu knjigu dotičnog postava, odnosno straže. U tom cilju sve postave (bunkere) odnosno straže snabdjeti sa ovim kontrolnim knjigama.

Zapovijednici uporišta osobno će obilaziti, redovito danju, pojedine postave u cilju provjere opreze, borbene gotovosti, stambenih prilika, stanje i način održavanja oružja i streljiva, stanje odijela, obuće i ostale opreme, kao i u cilju moralno-nacionalnog uticaja na domobrane.

Podukom na licu mjesta nađene manjkavosti odklanjati.

8. Kontrolu vlakova vršiti će straže na postajama Bradina 1 Raštelica. Od svakog domobrana tražiti otvorenu zapovijed. Ovo naročito na onim vlakovima (teretnim i putničkim), koji voze od Konjica za Sarajevo. Sva vojna lica bez otvorene zapovijedi ili sa nevaljalom otvorenom zapovijedi uhititi i sprovesti zapovijedniku uporišta.

9. Unutar samih uporišta za dijelove smještene u nastambama (zgradama) izraditi pored samih nastambi rovove (za po 2 vojnika) za zaštitu od neprijateljskog djelovanja iz zraka, u koliko nisu u neposrednoj blizini nastambi izrađeni postavi za ove dijelove.

VI. PRIPREME ZA STO USPJEŠNIJE VATRENO DJELOVANJE:

Za svako uporište izraditi osnove vatre. Za teška oružja i topništvo izraditi skice obilježnih točaka.

Vatru bacača upraviti na one točke (prostore) zemljišta, koji se ne mogu tući vatrom samotvornih oružja (udolja, jaruge, potoci i si.). Na ove točke (prostore) po mogućnosti izvršiti upucavanje bacačem. Ovo naročito za gađanje noću.

Kako se raspolaže sa vrlo oskudnim i gotovo nikakvim sredstvima za osvjetljavanje, to kod svakog postava naročitu brigu posvetiti pripremama za noćna gađanja.

Svako teško pješadinsko oružje mora mrak zateći već spremno za noćno gađanje. U tom cilju za strojnice još po danu odrediti pravac gađanja, visinu zadnjeg zirnika (nišana), granice košenja po pravcu, a po potrebi i granice košenja po dubini (visini). Za bacače na pojedine upucane obilježne točke postaviti pikete (štapiće) za utvrđivanje pravca, a elevacija

(nagib cijevi) treba da su ispisani na obilježnoj skici pored dotične točke – uz oznaku broja punjenja.

Za strojopuške treba izraditi ramove za noćna gađanja. Korisno je, da se za gađanje noću i za puške izrade rakijske koje služe u isto vrijeme kao naslon puškama.

Bez ovih priprema vatreno djelovanje noću ne predstavlja nikakovo gađanje, već samo besciljno pucanje, bez ikakvog učinka.

Svaki domobran treba da bude izobražen tako, da se noću vatra otvara samo na najbliže daljine (pojas bliske zaprečne vatre). Ovaj pojas treba svaki postav odrediti, to je obično na same žičane prepreke neposredno pred istima.

U ovom smislu naročito podučiti ljudstvo, jer je ovo od osobite važnosti zbog teške dobave streljiva.

VII. ZAPOVIJEDIŠTE PUKOVNIJE:

Zapovijedište pukovnije u Bradini.
Stožer pukovnije i 15 sat u Bradini.

VIII. VEZE:

Sa I. i II. bojom brzoglasna i krugovalna.

Sa zdruhom brzoglasna i krugovalna.

Sa pridotim topništvom brzoglasna.

Sa svima uporištima na odsjeku pukovnije brzoglasna.

Bojnama dodijeliti potrebna sredstva za brzoglasnu vezu sa pojedinim postavima (bunkerima).

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P. Zapovijednik podpukovnik
(Pletikosa)
Pletikosa

DOSTAVLJENO:

1., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 14.,

15., 1/9. g.p. n./g.p. po 1 k.

topnicima 2 kom. st. čast. na si.

1 kom. i sastavak svega 15 kom.

– 2 gorskom zdruhu – s molbom na znanje 1 k

Ukupno 16 komada.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORU-
ŽANIH SNAGA NDH OD 25. NOVEMBRA 1944. O BORBAMA
NA PODRUČJU ZENICE, VISOKOG I BRCKOG¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 330/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25. XI 1944 g.

I OBCI PREGLED:

Na Istočnoj i Jadranskoj fronti bez promjena.

Odbijeni nepr. napadaji na Požegu, Pleternicu, upo-
rište Lupoglav (kod Dugog Sela) i uporišta kod Medaka
(područje Gospića).

Žestoke borbe kod uporišta Peščenica i Lekenik
(podr. Siska) koja su privremeno napuštena.

Odbijen napadaj na uporište Gromiljak (podr. Vi-
sokog).

Brojni manji napadaji nepr. zrakopl. na želj. ure-
đaje, postrojbe u hodu, mostove te na Han Piesak i Osiek.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na istočnoj fronti, na Drini i u Sriemu, stanje bez
promjena, mirno, osim obostrane topničke djelatnosti u
luku Dunava, nizvodno utoka Drave.

Jadranska fronta:

Na jugozapadnom dielu o. Paga u toku su borbe
s part. koji dovlače pojačanja.

Zenica:

U podhvalu u području s. z. Zenice odbijeni su jači
part. dielovi i odbačeni dalje na zapad uz 14 poginulih.
Zaplijenjeno je 6 pušaka. Vlastiti gubitci: 1 ustaša pogi-
nuo i 4 su ranjena².

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.
25 1, k. 44. Uz ovaj izvještaj nalazi se kao prilog i karta cjelokupnog
rasporeda ustaško-domobranskih jedinica na teritoriji NDH.

² Na području Zenice nalazile su se jedinice 4. NOU divizije. Op-
širnije o borbama na tome sektoru od 23. do 25. novembra vidi dok.
br. 133.

Visoko:

Odbijen je napadaj part. na Gromiljak (11 km z.j.z. Visokog nakon teške borbe³. Neprijateljski gubitci: 8 poginulih i 14 ranjenih.

Brčko:

Poduzetim protumjerama olakšano je stanje u podr. Brčkog.

Sarajevo:

Jedna ustaška postrojba u sukobu s četnicima kod s. Mokro (15 km s.i. Sarajeva) protjerala je četnike nani-evši im gubitke od 5 poginulih i zaplieniła nešto oružja.

Djelat, nepr. zrakopl.:

20. XI nepr. zrakoplovi napali su ž.p. Konjic. Ima štete i žrtava.

20. XI nepr. zrakoplovi napali su bombama i strojničkom vatrom naše postrojbe u hodu na cesti Rogatica – Sokolac. Poginula su 3 i ranjeno 5 ustaša⁴.

22. XI nepr. zrakoplovi napali su Zenicu strojničkom vatrom bez veće štete.

Istog dana 2 nepr. zrakoplova bacili su bombe s. Mostara.

22. XI nepr. lovci napali su strojničkom vatrom ž.p. Nova Gradiška, gdje je poginulo 1 diete, te ž.p. Dragalić i Novu Kapelu Batrinu, gdje su ranjene 2 osobe.

23. XI prilikom bombardiranja Zenice razoren je most preko r. Bosne, a želj. pruga i b.b. spojevi prekinuti su na više mjesta. Porušeni su bunker i kuće u blizini mesta.

23. XI pet nepr. zrakoplova bacili su oko 30 bombi na Han Piesak u blizini želj. postaje. Srušeni su oruž. postaja i 3 kuće, više kuća i 2 lokomotive su oštećene, a 6 osoba je ranjeno.

Istog dana nepr. zrakoplovi bombardirali su želj. prugu između Konjica i Zuglića. Pojednosti nisu poznate.

23. XI nepr. zrakoplovi napadali su bombama i strojničkom vatrom gotovo cijeli dan Osiek. Ima štete i ranjenih.

24. XI u 1415 sati nepr. zrakoplovi bacili su 7 bombi na polje kod ž.p. Ilača. Štete i žrtava nema.

^{•1} Vjerovatno je riječ o borbama koje je 9. krajiška brigada »Simo Šolaja« 10. NOU divizije vodila 22. i 23. novembra na tome sektoru (vidi dok. br. 119).

¹ Vidi dok. br. 130.

Osobitosti:

Prema izvješću III zbor. područja kod Kralupa (5 km j.i. Visokog) sukobili su se partizani i četnici. Ima gubitaka na obje strane⁵.

Prema istom izvješću u području Rogatice izskočilo je navodno oko 150 padobranaca⁶.

Događaji na želj. prugama:

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

⁵ Vidi dok. br. 109.

• Nisu se spustili padobranci, već je padobranima spušten ratni materijal (vidi dok. br. 130, depeše 10320 i 10420).

**NAREĐENJE ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA
OD 25. NOVEMBRA 1944. ŠTABOVIMA 2. i 9. GORSKE PUKOVNIJE ZA IZVIĐANJE U PRAVCU CUHOVICI –
GLAVATICEVO¹**

Zapovjedništvo
2. gorski zdrug
Br. 6657/tajno.
u Konjicu, dne 25.11.1944. g.

Predmet: Razviđanje
u smjeru Glavatičeva.

ZAPOVJEDNICTVU:
2. i 9. gorske pukovnije
II. bojne 2. g.p. i II. bojne 9. g.p.
2. gor. dojavne sati
Sastavak.

Prema izvješću 369. (Hrv.) pješ. divizije br. Ia 2892/tajno od 24.11.1944. g. 29. partizanska divizija (XI. i XIV. brigada) u pokretu je prema Konjicu iz smjera Nevesinja².

Radi razviđanja u smjeru: s. Čuhovići i s. Glavatičevo, te radi prikupljanja podataka o neprijatelju kao i sprečavanja pokreta neprijatelja prema Konjicu, –

Z a p o v j e d a m :

1.) Razviđanje u smjeru s. Glavatičevo:

Zapovjednik II. bojne 2. gor. pukovnije uputiti će jedan vod iz sastava bojne dne 25.11. u 1100 sati u s. Glavatičevo smjerom: Konjic – Ljuta – Špiljani – Dubočani – Glavatičevo. Ovome vodu pridaje se i jedan roj Niemaca, pod zapovjedništvom jednog častnika, kao i jedna krugovalna postaja.

Zadaća voda je razviđanje iz s. Glavatičevo u smjeru: s. Odžaci (s. Bjelimići), s. Kruševljani, s. Luka, s. G. Zimlje (10 SI – Glavatičevo, 7 1/2 S Glavatičevo, 10 1/2 JZ Glavatičevo), a sve u cilju prikupljanja podataka o neprijatelju. Razviđanje se ima vršiti svakodnevno u označenim smjerovima, u koju svrhu obrazovati 4 razviđačka odjela sljedećeg sastava: 2 Niemca, 5 domobrana, 1 roj milicionera iz s. Glava-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/6-1, k. 123.

² Bliže o dejstvima tih jedinica u to vrijeme vidi dok. br. 102.

tičevo. Radi suradnje sa milicijom u Glavatičevu, zapovjednik voda stupiti će u spoj sa istima.

2.) *Razviđanje u smjeru s. Vrdolje:*

Zapovjednik II. bojne 9. gor. pukovnije uputiti će jedan vod iz sastava bojne dne 25.11. u 1100 sati u s. Vrdolje (7 I Konjic) smjerom: Podorašac – **Zivašnica** – Džepi – Vrdolje. Vodu se pridaje jedan roj Niemaca pod zapovjedništvom jednog častnika iz Konjica.

Zadaća voda je svakodnevno razviđanje iz s. Vrdolje u smjerovima: s. Dubočani, s. Čuhovići i s. Raška Str., a sve u cilju prikupljanja podataka o neprijatelju. U tu svrhu obrazovati tri razviđačka odjela sljedećeg sastava: 2 Niemca, 5 domobrana i 2 milicionera. Milicionere, koji se nalaze u s. Vrdolje staviti pod zapovjedništvo voda.

3.) *Spojevi:*

a) Vod u Glavatičevu održavati će krugovalni spoj sa ovim stožerom svaka dva (neparna sata). Pozivne znake utvrditi prije polazka.

b) Sa Vrdoljem zapovjednik 2. gor. dojavne sati podignuti će brzoglasni spoj od s. Ljuta.

4.) *Izhrana:*

Ljudstvo u s. Glavatičevu snabdjeti hranom i streljivom za 1 dan. Sol izdati za 5 dana. Vodu pridati jednog kuhara, koji će u s. Glavatičevo pripremati jelo. Pribor za kuhanje i artikli za izhranu dobiti će se od mještana u s. Glavatičevo. Ljudstvo u s. Vrdolje također snabdjeti hranom i streljivom za 1 dan, a sol im izdati za 5 dana. Iz voda odrediti također jednog kuhara, koji će u s. Vrdolje pripremati hranu (jelo). Pribor za kuhanje i artikli za izhranu dobiti će se od mještana u s. Vrdolje.

5.) *Zdravstvena služba:*

Poginulo, ranjeno i oboljelo slati u Konjic po sprovodnicima. U ovu svrhu izkoristiti mještane i miliciju.

6.) *Opće:*

Vodovi ostaju u s. Vrdolje i Glavatičevo do dalje zapovijedi o.z.

Za Poglavnika i za Dom spremni!

M.P.

ZAPOVJEDNIK
Glst. pukovnik (Bajd),
Bajd

**OBAVJEŠTENJE NJEMAČKOG KOMANDANTA ODBRANE
SARAJEVA OD 26. NOVEMBRA 1944. SVIM USTANOVAMA
I JEDINICAMA U GARNIZONU DA JE PREUZEO DUŽNOST
KOMANDANTA ODBRANE GRADA¹**

Komandant odbrane Sarajeva

Dnevnik broj 691/44.-taj.

Sarajevo, dne 26. studenog
1944.

T a j n o

Svima ustanovama i jedinicama
u posadi Sarajeva

Na 24. studenog 1944. u 19.00 sati preuzeo sam na zapovjed Gospodina zapovjedajućeg generala V. SS-Geb. A.K.,² SS-obergruppenftihlera³ i generala oružja SS i redarstva Krügera dužnosti komandanta odbrane u Sarajevu. Do sada izdate zapovjedi i smjernice zadržavaju svoju punu važnost, koje ću ja, već prema tome kako bude položaj zahtjevao, ustmeno i pismeno dopunjavati.

Najavljeni izobrazbeni raspored ima se zbog ozbiljnosti vremena dalje izvoditi i pomoću praktičnih oružanih vježbi, teoretske obuke kao i poukom o naziranju na sviet ima se u najkraćem roku osigurati puna bojna gotovost, uporišta, vježbe zbjega i po danu i po noći i redovne izpravke određenih dana za zbjeg moraju dati puno jemstvo, da će od 1. prosinca 1944. moći biti provađani veliki zbjegovi.

Sve poteškoće, koje bi se suprostavile probijanju bojne skupine E⁴, imaju se sto postotnim ulogom svakog pojedinog častnika, dočastnika i vojnika, kao i pomoću neograničenih improvizacija savladati. Zapovjednici uporišta odgovorni su

¹ Prevod originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 14/14-4, k. 149/C. Original je na njemačkom jeziku i nalazi se uz prevod.

² Peti SS brdski korpus (sastava: 369. legionarska divizija i 738. puk. 118. lovačke divizije) nalazio se u sastavu njemačke 2. tenkofske armije do 17. novembra 1944, kada je pretpočinjen Grupi armija »E« (vidi Arhiv VII, mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-191, sn. br. 337-341: ratni dnevnik Komande Grupe armija »F«, dio dnevnika za 16. novembar 1944).

³ Cin u SS formacijama. Odgovara činu general-potpukovnika kopnene vojske.

⁴ Riječ je o Grupi armija »E« (vidi dok. br. 83, objašnjenje 10).

za to, da se bez naročito g pismenog odobrenja Auffangstabas⁵, satnika Pardona, ni jedan pripadnik bojne skupine E u njihovom području ne zadržava. Prekršitelji imaju se prepratiti bojni u pripravnosti u Sarajevu ili u moju uredovnicu.

Kod velikih podhvata nakon zračnih napada ima se taj podhvata obaviti pred svim ostalim zadatcima. U probitku je stvari da se po mogućnosti za podhvata privede što više građanskih snaga, koje će njemački vojnici voditi i nadzirati.

Ja očekujem kod svih postavljenih zadatača punu suradnju svakog pojedinca, pa će se tako po naravi stvari razviti zdravi odnošaj povjerenja. Protiv svih, ali onih koji misle za sigurnost Sarajeva nužno preduzete mjere i s time skopčane dužnosti sabotirati ili svoju osobu od tih dužnosti izvući, nastupiti ću sa najoštrijom kaznom.

SS-Hauptsturmführer⁶ N i e r h a u s vodi istodobno kao moj zamjenik svoje dosadašnje dužnosti.

Uredovnica je kao i do sada: Redarstveni područni vođa. Adolfa Hitlera obala br. 82.

Brzglas: 1) Obavještajni redarstveni područni vođa (Nachbar).

2) Izravni priključak obavještajca Gustav (taktičko vodstvo). Uredovnica je i danju i noću otvorena.

Vollmer
(Vollmer)
SS-Sturmbannführer⁷

Točnost prijevoda overava:

Dozapovjednik, pukovnik
(Koloman Bilić)

M.P.

Bilić

⁵ Odnosi se, vjerovatno, na Stab za prihvat jedinica.

⁶ Čin u SS formacijama. Odgovara činu kapetana kopnene vojske.

⁷ Čin u SS formacijama. Odgovara činu majora kopnene vojske.

NAREĐENJE 2. GORSKOG ZDRUGA OD 26. NOVEMBRA
1944. ŠTABOVIMA POTČINJENIH JEDINICA ZA NAPAD
NA 17. KRAJIŠKU NOU BRIGADU NA PROSTORIJI KRU-
ŠČICA – BARE – JASENIK¹

ZAPOVJEDNIČTVO 2. GORSKOG ZDRUGA

Op. br. 1544/*tajno*.

u Konjicu, dne 26.11.1944. god.

Z A P O V J E D
za podhvat „Jasenik“
(Zemljovid 1 : 50.000 Konjic).

I. – Podatci o neprijatelju:

Prema točno prikupljenim podacima XVII. Ramska brigada- prikupljena je u prostoru sela Jasenik (15 S Ostrožac). Raspored ove brigade je sljedeći: Stožer brigade u s. Jasenik, jedan bataljon nalazi se u s. Bare (13 S Ostrožac), drugi bataljon nalazi se u s. Kruščica (12 1/2 SZ Ostrožac) i jedan bataljon u s. D. Čažanj (11 1/2 S Ostrožac)³. Pored toga u s. G. Cažanj (12 S Ostrožac) nalazi se komanda mjesta Konjic, a u s. Jasenik još i intendantura. Jakost ove brigade iznosi 500–600 partizana. Brigada je pored pušaka i strojopušaka naoružana i sa jednim brdskim topom, koji je na postavu u s. Jasenik. Namjera ove brigade je ometanje cestovnog i željezničkog saobraćaja, te rušenje vještačkih objekata na pruži.

II. – Naša namjera:

Radi pronalazka i uništenja neprijatelja poduzima se noćni podhvat, te prepad na neprijatelja.

III. – Postrojbe koje učestvuju u podhvat:

Jedna ojačana sat I./9. g.p. pod zapovjedništvom poručnika Rašidagić Irfan-a.

Jedan vod II./9. g.p. pod zapovjedništvom poručnika Miškatović Ote.

¹ Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/6-1, k. 123.

² Odnosi se na 17. krajišku brigadu 10. NOU divizije.

³ Opširnije o rasporedu 17. krajiške brigade i borbi vodenoj 27. novembra 1944. vidi dok. br. 128 i 176.

Jedna sat Niemaca iz Konjica pod zapovjedničtvom nadpor. Granzowa.

Jedan vod II./2. g.p. pod zapovjedničtvom zastavnika Svetić Ivana.

Tri ustaške sati V./IX. ust. zdruga pod zap. poručnika Veber Krešimira.

Jedna ojačana sat I./2. g.p. pod zapovjedničtvom nadporučnika Beker Kristifora.

Jedan gor. top. I./top. skl. o.z. pod zapovjedničtvom zastavnika Hadžiomerovića Hamdije.

Za zapovjednika zaštitne grupe (sve postrojbe osim ustaških sati) određujem zapovjednika 2. gor. pukovnije podpukovnika Ilić Vladislava.

Za zapovjednika udarne grupe (ustaške sati) određujem poručnika Veber Krešimira.

Tok podhvata:

Zaštitna grupa: Ojačana sat I./9. g.p. nadire 26. 11. u 2000 sati smjerom: Bradina – Voznik – Ščavnje – Bitovnja Pl. (1676) – k. 1514 – Petralj (1212) sa zadaćom da sa Petralja napada neprijatelja vatrom u smjeru s. Bare i s. Jasenik.

Vod II./9. g.p. nadire 26.11. u 2000 sati smjerom: Podorašac – Bale – Bulatović – k. 1065 – Gobelovina – St. Oglavak, sa zadaćom da spriječi odstup neprijatelja na Bitovnju Pl. –

Vod 1172. gor. pukovnije nadire 26.11. u 2000 sati smjerom: Lisičići – Kvok – Opasenik – Stari Utori, sa zadaćom da održava spoj sa vodom iz Podorašca i sa njemačkom sati, kao i da spriječi odstup neprijatelja prema Bitovnji Pl.

Ojačana njemačka sat sa brdskim topom i krugovalnom postajom nadire smjerom: Ostrožac – Seonica – Gostovići – Lisovina – Mravinjak – Viljak – Glog, sa zadaćom da sa manjim dielovima izbije na Glog i kod s. Markasovica, te da vatrom u smjeru s. Čažanj i s. Džanići podpomaže podhvat udarne grupe.

Ojačana sat I./2. g.p. nadire 26.11 u 2000 sati smjerom Ostrožac – dolinom p. Toščanice – Celinska Pl. – Krinac (1167), sa zadaćom da spriječi odstup neprijatelja iz s. Kruščica i s. D. Čažanj u smjeru **Celinske Pl.** –

Udarne grupa:

Tri ustaške sati kretati će se prikriveno najpogodnijim smjerom radi uništenja neprijatelja.

Zapovjednik udarne grupe prema prilikama na zemljištu dopuniti će zadaće pojedinih kolona zaštitne grupe, sa kojim kolonama mora uhvatiti ili osobni spoj ili pak spoj preko upućenih obhodnji.

Trajanje podhvata odnosno svršetak istog dati će zapovjednik udarne grupe.

V. – *Održavanje spoja:*

Za održavanje spoja između zapovjednika zaštitne grupe i o.z. (preko krugovalne postaje 2. g.p. u Ostrožcu) pridajem zapovjedniku zaštitne grupe jednu krugovalnu postaju.

Upozoruju se zapovjednici svih dielova u zaštitnoj grupi da okom i uhom prate pokret i borbu udarne grupe, kao i da svojom inicijativom podpomažu rad spomenute grupe. Znaci spoznavanja biti će:

26.11. Hammer – Jajce,

27.11. Schlüssel – Prilep

28.11. Tante – Travnik

Održavanje spoja pomoću signalnih samokresa biti će:

Jedan bjeli sign, naboj: »**tu smo**«

Jedan crveni sign, naboj: »**Napadnuti smo**«

Tri zelena signalna naboja: »**Završetak podhvata**«
(Ove naboje izpaliti će zapovjednik udarne grupe u tri razna smjera, ili će pak završetak podhvata objaviti kratkim izvješćem poslatim po obhodnjama.

Krugovalne pozivne znakove i val rada utvrditi prije polazka.

VI. – *Obskrba:*

Postrojbe snabdjeti hranom za 1 dan (kruhom za dva dana), te sa punim pripadanjem sledovanja.

VII. – *Zdravstvene mjere:*

Ranjenicima za vrijeme podhvata pružiti prvu pomoć, a potom ih uputiti u Ostrožac odnosno u Konjic. Izkoristiti seljake kao nosioce ranjenika, a ranjenička nosila improvizirati.

VIII. – *Izvješća:*

Izvješća slati će mi zapovjednik zaštitne grupe krugovalom, a potom brzoglasom iz Ostrožca. Ista imaju

biti kratka i jasna. Po završenom podhvatuzapovjednici grupa podnieti će mi izcrpno pismeno izvješće o najvažnijim posljedicama.

IX. — *Zapovjedno mjesto:*

Zapovjedno mjesto biti će u stožeru o.z. u Konjicu.

ZAPOVJEDNIK
Glst. pukovnik (Bajd),
Bajd

Razaslato: M.P.
2. i 9. gor. pukovniji
Topničkom sklopu o.z.
Njemačkoj izob. bojni o.z.⁴
I. i II. bojni 2. g.p.
1. i II. bojni 9. g.p.
V./IX. ust. zdruga
2. gor. dojavnoj sati
Sastavak.

Ia častnik
satnik (Čurak),
Čurak stn.

Dopuna toč. V. — prednje zapovjedi:

Pokrivka za krugovalnu postaju zaštitne grupe je „Lav“
Pokrivka za krug. postaju 2. g.p. je „Ris“
Pokrivka za krug. postaju 2. g.z. je „Vuk“.
Raditi telefonijom, po potrebi otvorenom telegrafijom.
Val utvrđen.

Ia častnik
satnik (Čurak),
Čurak⁵ stn.

* Odnosi se na njemački 2. nastavni bataljon, koji se nalazio pri 2. gorskom zdrugu (vidi knj. 29, dok. br. 145).
⁵ Pavle

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA OD 28. NOVEMBRA 1944. DOSTAVLJENA ZAPOVJEDNIŠTVU 3. ZBORNOG PODRUČJA O DEJSTVIMA U JULU NA KOMUNIKACIJI KONJIC – HADZICI¹

ZAPOVJEDNIČTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
»VOJSKOVOĐE DOGLAVNIKA SLAVKA VITEZA KVATERNIKA«
ZAPOVJEDNI ODEL
Op Ia Broj 1548-taj
U Konjicu dne 28. XI. 1944.

Predmet: Bojna relacija za
mjesec srpanj 1944. godine

ZAPOVJEDNICTVU III. ZBORNOG PODRUČJA GLST²

A. – OPERACIJE I AKCIJE:

1. – *Razpored četa na dan 1. srpnja 1944. godine.:*

I. – 2. gorski zdruk	Konjic
Izravno mu podređeni:	
2. gorska obkoparska ³ sat	Konjic
2. gorska dojavna ⁴ sat	Konjic
Zdrav, sat 2. g.z.	Konjic
Pekar, polusat sa mes. vodom	Konjic
Samovozni povoz 2. g.z.	Konjic
Ratni sud 2. g.z.	Sarajevo
Gospodarski ured 2. g.z.	Sarajevo
Bojno-oruž. vod 2. g.z.	Konjic
Veterinarska sat 2. g.z.	Konjic
Oklopni vlak „Ris“	Konjic
Glazba 2. g.z.	Konjic

II. – PJESACTVO:

a) 2. gorska pukovnija:

Stožer pukovnije sa 13., 14., i 15 sati	Jablanica
Stožer I. bojne 2. gor. pukovnije	Konjic
1. sat	Konjic
2. sat	Podorašac

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/2-5, k. 57.

² Glavni stožer

³ inžinjerijska

⁴ izviđačka

3. sat	Ostrožac
4. sat	Konjic
Stožer II ž. bojne 2. g.p.	Rama
5. sat	Rama
6. sat	Rama
7. sat	Jablanica
8. sat.	Jablanica
Stožer III. bojne 2. gorske pukovnije	Drežnica
9. sat	Drežnica
10. sat	Grabovica
11. sat	Aleksin Han
12. sat	Drežnica
Oklopni vlak „Neretva“	Rama
b) 9. gorska pukovnja:	
Stožer pukovnije	Hadžići
13. sat	Pazarić
14. sat	Hadžići
15. sat	Hadžići
Stožer I. bojne 9. gor. pukovnije	Tarčin
1. sat	Hadžići
2. sat	Ivan Sedlo
3. sat	Pazarić
4. sat	Tarčin
Stožer II. bojne 9. gorske pukovnije	Bradina
5. sat	Konjic
6. sat	Bradina
7. sat	Lukač Most
8. sat	Bradina

III. – TOPNICTVO:

a) IX. topnički sklop⁵

Stožer sklopa	Hadžići
Stožerna bitnica ⁸	Hadžići
1. bitnica gor. top. 7,5 0.28. (bez 1 voda)	Hadžići
1. vod 1 bit. IX. t.s. 7,5 cm. 0.28	Rama
2. bitnica gor. haub. 10 cm. 0.16./19	Konjic
Tovarni povoz IX. top. sklopa	Hadžići

b) XX. topnički sklop:

Stožer sklopa	Sarajevo
Stožerna bitnica	Sarajevo
1. gor. bitnica 7,5 cm. 0.28.	Sarajevo
2. bitnica 10. cm. 0. 16./19.	Sarajevo

⁵ artiljerijski divizion

• baterija

Sa napried navedenim postrojbama u toku mjeseca srpnja 1944. godine nisu preduzimani nikakovi veći podhvati u cilju čišćenja od odmetnika, već su samo vršena razviđanja i osiguranje pruge na dielu: Ilidža – Mostar i osiguranje posadnih mjesta i postava na dielu ove pruge, te prikupljanje podataka o odmetničkim skupinama.

Važniji događaji u mjesecu srpnju 1944. godine.:

2. srpanj: Razviđački odjel, u jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama – Crni Vrh došao u dodir na Čelinskoj pl. sa partizanskom predstražom jakosti 350 ljudi sa 2 strojnice i 4 strojopuške⁷, koje je odbacio na Solakovoj Kuli, i dalje na sjever.
- Razviđački odjel u jakosti 2 voda koji je protjerivao neprijatelja, došao je u dodir kod s. Kućani i s. Grevići sa skupinom od oko 60 odmetnika, koje je protjerao na sjever. Vlastitih gubitaka nije bilo. 1. partizan zarobljen sa oružjem. 8 anglo-američkih zrakoplovaca kod Podorašca zarobljeno, 1 ranjen i 2 mrtva. Jedan zrakoplov kod Podorašca srušen i izgorio.
4. srpanj: Razviđački odjel u jakosti 2 voda koji je razviđao smjerom Rama – Celinska Pl., na Studenoj i Čelinskoj pl. došao u dodir sa 35 odmetnika, koje je potisnuo na sjever ka Solakovoj Kuli.⁸ Gubitaka nije bilo.
5. srpanj: Razviđački odjel, u jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama – Hamatlije, došao u dodir sa 50 odmetnika na Klečka St. (1154) i iste odbacio na sjever. Gubitaka nije bilo.
6. srpanj: Razviđački odjel, u jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom Ostrožac – Solakova Kula, na k. 951 i 1307 (13 SSZ Ostrožac) došao je u dodir sa 80 partizana, koje je odbacio na sjever ka Solakovoj Kuli. Gubitaka nije bilo.

⁷ Na sektoru Celinske planine dejstvovala je 17. krajiška brigada 10. NOU divizije. Bliže o tome vidi izvještaj njenog štaba od 2. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

⁸ Prema izvještaju Štaba 17. krajiške NOU brigade od 2. avgusta 1944, jedinice ove brigade nisu toga dana imale dodira s neprijateljem. Njen 2. bataljon se nalazio na prostorijski Solakove Kule (vidi Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

Naknadno je bio upućen potjerni odjel jakosti 1 sati iz Bradine u s. Repovci, te je došao u dodir sa skupinom od 80 partizana sa 4 strojna oružja kod s. Tuhobić (5 1/2 SZZ Bradina) i iste je iz ovoga sela odbacio prema zapadu. Gubitaka nije bilo.⁹

7. srpanj:

Razviđački odjel jakosti jedne sati koji je razviđao smjerom: Rama – Celinska PL, došao je u dodir sa neprijateljem jakosti oko 150 partizana na Popova Gl. Uslied bočne neprijateljske vatre i jačeg neprijatelja naš se odjel morao povući na Lepenica k. (7 1/2 SI Rama) i natrag u Ramu. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.¹⁰

8. srpanj:

Razviđački odjel 9. g. p. upućen sa Ivan Sedla u jačini 1 sati smjerom: Ivan Sedlo – s. Repovci – Oštre Stiene, pri povratku naišao kod s. Repovci na grupu partizana sa kojima je odmah stupio u borbu oko 16,00 sati. Partizani protjerani u pravcu Lisina i Bitovnje pl. Neprijateljski gubitci: 6 partizana poginulo i oko 10 bilo ih je ranjeno. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Prilikom prikupljanja njemačkog streljiva, koje je bilo porazbacano od eksplozije vagona u Raštelici (prošlog mjeseca), poginuo 1 domobran i 2 teže ranjena.

9. srpanj:

Predala se u Ostrožcu 4 Talijana-partizana sa 2 puške.

10. srpanj:

I. dio oklopnog vlaka »Ris«, u 0630 sati koji se kretao iz smjera: Bradina – Konjic, uslied vlažnih tračnica, nedovoljnog kočenja vlak je odmah iz Bradine pojurio velikom brzinom, te se kod Lukač Mosta na km 80 survao se desno od pruge u provaliju. Ovom prigodom poginuo je 1 narednik-zapovjednik ovog diela oklopnog vlaka »Ris«, 2 vodnika i 8 domobrana ranjeno. 4 željezničara poginula, 3 željezničara ranjena.

* Prema izvještaju Štaba 17. krajiške NOU brigade od 2. avgusta 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854) 1. bataljon ove brigade je sačekao neprijatelja u zasjedi istočno od Repovca.

¹⁰ Toga dana su kod Celinske planine borbu vodili dijelovi 7. krajiške NOU brigade (vidi knj. 28, dok. br. 15, objašnjenje 7, 12. i 15).

Topovska, strojnička kola i lokomotiva podpuno uništeni.

- 13. srpanj:** Od 0305–0445 sati partizani u jakosti 500–600 pokušali preći prugu sa sjevero-zapada na jugo-iztok na odsjeku: Bradina – Tarčin. Manja skupina uzpjela se prebaciti, dok je glavnina ovih odbačena (vraćena natrag). 7 partizana ubijeno (nađeno), 1 domobran ranjen.
- 14. srpanj:** U 1505 sati 2 neprijateljska zrakoplova-lovca mitraljirali su Tarčin i Pazarić. U Tarčinu 2 domobrana ranjena i 1 njemački vojnik. Osobni samovoz 9. g. p. »Pontiac« podpuno izgorio. 1 strojica 9. g. p. također onesposobljena od ovih zrakoplova prigodom otvaranja vatre na iste. U Pazariću 1 lokomotiva uništena, 1 lakše oštećena.
- 16. srpanj:** Razviđački odjel jakosti 1 sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Samar, došao u dodir sa partizanskom predstražom nepoznate jačine sa 3 strojna oružja kod s. Gradac (4 1/2 SI Ostrožac). Gubitaka nije bilo.
- U 0630 sati kod Ostrožca na pruži eksplodirala je jedna mina. Jedan mali propust oštećen.^M
- U 0945 sati 2 neprijateljska zrakoplova lovca napala ž. p. u Jablanici i s. Bačine strojničkom vatrom. 1 domobran, 1 ženska i 1 građanin ranjen.
- 4 neprijateljska zrakoplova lovca napali strojničkom vatrom Bradinu i Konjic. Gubitaka nema.
- 17. srpanj:** Razviđački odjel, koji je razviđao: Bradina – Tuhobić – Zagrebčane, sa 2 voda, došao do s. Tuhobić, gdje je dočekan od nadmoćnijeg neprijatelja, te se morao povući. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.
- Razviđački odjel, koji je razviđao: Podorašac – Džepi – Vrdolje sa 1 vodom, nije imao dodira sa neprijateljem.

¹¹ Tu akciju su izveli dijelovi 3. bataljona 17. krajiške NOU brigade; prilikom povlačenja imali su sukob sa neprijateljem (vidi Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854: izvještaj Štaba 17. krajiške NOU brigade od 2. avgusta 1944).

Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Konjic – Trešnjevica, došao u dodir sa partizanskom predstražom kod Šuplja Stn., odakle je gonio neprijatelja preko k. 762, k. 1345 (Kvok), 1267 (Palike), preko Razvar do Zagrebčana. Iz s. Zagrebčane neprijatelj u jakosti 150 ljudi sa 1 tež. engl, strojnicom i 2 strojopuške dočekaao naše. Uslied nadmoćnijeg neprijatelja odjel se morao povući od Zagrebčana u Konjic. 1 vodnik teže ranjen, 4 partizana ubijena (osmotreno) i 7 ranjeno (procjenjeno).

Razviđački odjel, jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Gradac – Seonica – Viljak, kod s. D. Gradac naišao na odpor neprijatelja u jakosti 150 ljudi sa 6 strojnih oružja (svi obučeni u engl, odijela). Uslied nadmoćnijeg neprijatelja odjel se povukao. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati.

Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Rama – Greviči – Čelinska Pl. u 0600 sati zaposjeo Čelinsku Pl. i Krinac (1167). Na Krineu dobio vatru iz smjera Solakova Kula iz 20 strojnih oružja. Neprijatelj jak 300 ljudi. Odjel se morao povući na Popova Gl. (1140), odakle je pružio odpor neprijatelju.¹² Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljskih: 2 partizana ubijena (nađena) i 5 ranjenih (procjenjeno). Plien: 2 puške, 30 okvira za strojopušku i 100 puščanih naboja.

18. srpanj:

Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Bradina – Zagrebčane, došao u dodir sa odmetnicima nepoznate jakosti sa 1 tež. bacačem, 1 lakim bacačem i nekoliko strojnih oružja pri povratku kod s. Repovci, dobivši vatru sa Lisina (1744). Neprijatelj odbačen u smjeru Bitovnje pl.

Razviđački odjel, koji je razviđao: Podorašac – Palike sa 2 voda nije imao dodira sa neprijateljem, ali je uhvatio jednog patrizana Slovenca bez oružja.

Razviđački odjel jakosti jedne ojačane sati iz Ostrožca odbacio je neprijatelja iz s. Gradac i Orlovac. Neprijatelj se povukao na crtu Hum –

¹⁵ Riječ je o 2. bataljonu 17. krajiške NOU brigade (vidi knj. 28, dok. br. 15).

Lisovina – Brezovica – Višnjevica. Jakost neprijatelja do 150 partizana sa 6 srojnih oružja. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.

19. srpanj:

2 sat 2 gor. pukovnije vrši podhvat u smjeru Prozora, sa zadaćom zauzeće Prozora i hvatanje spoja sa dielovima I. (13. SS gor. lov. pukovnije, koja nadire sa sjevera ka Prozoru.¹⁵

V./IX. ust. zdruga kreće smjerom: Ostrožac – Solakova Kula, sa zadaćom bočnog osiguranja dielova II./2. g. p. i zauzeća Solakove Kule. Jedna sat ust. ove bojne ostaje na prostoru: Orlovac (616), Podhum (525), k. 500 (5 S Ostrožac). Istoga dana kreće jedan vod ojačan iz Ostrožca smjerom: Ostrožac – Seonica – Viljak. Kao lievo bočno osiguranje dielova II./2. g. p. upućuje se iz Rame istoga dana 1 sat u smjeru: Rama – Slatina – Parcani. Iz Jablanice upućuje se jedan ojačan vod u smjeru: dolinom r. Doljanke do Površak (1443). Povratak ovih dielova po zauzeću Prozora po dielovima II./2. g. p.

Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Konjic – Trešnjevica, došao je u dodir kod s. Barmiš i s. Hasanovići sa grupom od 100–150 odmetnika, sa 2 stroja oružja, koji je davao žestok odpor. Odjelu je uzpjelo neprijatelja odbaciti prema s. Trešnjevici. U s. Trešnjevici odjel nije ulazio, jer mu prietila opasnost obkoljavanja, već se od ovoga sela povratio u Konjic. Vlastitih gubitaka nije bilo.

U 0730 sati neprijateljski zrakoplovi-lovci (4 komada) napali su strojničkom vatrom Lisičiće i most na cesti kod Hadžića. U Lisičićima zapaljena 3 teretna vagona. U Hadžićima ranjen jedan Ing. pripadnik Org. TOT i 1 domobran

¹⁵ Odnosi se na dejstva 1. bataljona 13. SS. puka njemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« u okviru poduhvata »Blicliht« (»Blitzlicht«), U to vrijeme su jedinice ove njemačke divizije vodile borbe protiv 7. i 9. krajiške brigade »Simo Šolaja« 10. NOU divizije. Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba 7. krajiške brigade od 31. jula 1944 (knj. 27, dok. br. 135, objašnjenje 4. i 5), izvještaj Štaba 10. NOU divizije od 4. avgusta 1944 (knj. 28, dok. br. 15), izvještaj Štaba 9. krajiške NOU brigade od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 36-3, k. 854), dnevne izvještaje Grupe armija »F« od 17, 18. i 20. jula 1944 (Arhiv VII, mikrofilm NAV-N-T-311, reg. br. F-192, sn. br. 30–53, 47–50 i 75–77).

– nepoznate postrojbe, te 1 samovoz teretni Org. TOT zapaljen.

20. srpanj:

Razviđački odjel jakosti jedan ojačan vod, koji je razviđao smjerom: Jablanica – dolina r. Doljanke – Površak (1443) naišao na odpor neprijatelja jakosti 50 ljudi sa 7 strojnih oružja kod s. G. Mahala. Uslied jačeg neprijatelja odjel se povukao u s. D. Mahala. Neprijatelj gornje jakosti drži postav: Površak (1443), Stražbenica (1582) i Borovik (1430).

U toku noći oko 0145 sati naišao je na minu teretni vlak između željezničke postaje: Blažuj i Ilidža. Lokomotiva i 4 vagona izkočili. Promet se vrši sa prelazom.¹⁴

21. srpanj:

Razviđački odjel koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Solakova Kula u jakosti jedne bojne došao u dodir sa skupinom od oko 15 odmetnika kod s. Podhum, koje je protjerao na sjever i došao do Solakove Kule, gdje je došao u dodir sa jačom skupinom partizana oko 200, koje je odbacio na sjever. Gubitaka nije bilo.

22. srpanj:

Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Bradina – Gobelovina, pri povratku došao u dodir sa skupinom od 20 odmetnika kod s. Velika (3 Z Bradina),¹⁵ i iste odbacio na sjever zapad u smjeru Bitovnje Pl. Vlastitih gubitaka nije bilo.

23. srpanj:

Partizani jakosti oko 600 sa nekoliko strojnih oružja između 0200 i 0300 sati vršili napad na Bradinu i Ivan Sedlo. Isti su došli iz smjera sjevero-zapad, te im je uspjelo preći prugu na odsjeku: Raštelica – Bradina.¹⁶ U toku ove borbe 2 domobrana ranjena. 2 partizana ubijena (utvrđeno) i 6 ranjeno (procjenjeno). Istovremeno izvršili su napad i na teretni vlak (njem. preselicu), koji je krenuo iz Bradine u smjeru Brđani, ali ie uspjelo vlak odmah povratiti u

¹⁴ Tu akciju je izvršio Visočko-fojnički NOP odred (vidi knj. 28, dok. br. 15, objašnjenje 13).

¹⁵ Odnosi se na dijelove 1. bataljona 17. krajiške NOU brigade (vidi izvještaj njenog štaba od 2. avgusta 1944, Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

u j i- Te borbe su vođene protiv dijelova 10. NOU divizije (vidi knj. 28, dok. br. 15).

postaju Bradina- Gubitaka u vlaku nije bilo. Potjerni odjeli bili su upućeni.

II. bojna 2. gorske pukovnije vratila se u Ramu iz podhvata, koji je vršen na području Prozora. 1 domobran u ovom podhvatu ranjen, 1 domobran se utopio u riei Rami.

24. srpanj:

Skupina partizana u jakosti od 100 u 0130 sati napadala Tarčin a druga skupina u jakosti od 300–400 partizana pokušala preći željezničku prugu kod Osenika iz smjera: sjever.¹⁷ Napad odbijen, a prielaz spriečen. Jedan vodnik ranjen, 4 partizana ubijena (utvrđeno). Potjerni odjeli odmah upućeni.

Ustaška obhodnja pri obhodarenju (21 Ostrožac) našla 10 kgr. eksploziva na pruzi. Eksploziv odmah uklonjen.¹⁸

25. srpanj:

Teretni vlak br. 61 naišao je na minu u 0545 sati na odsjeku pruge: Ostrožac – Zuglići. Lokomotiva i 4 vagona izkočili. Strojovođa i ložać poginuli. Promet obustavljen do 1900 sati ovoga dana.¹⁹ Zapovjeđeno da se pohvataju taoci iz okolnih sela.

26. srpanj:

Razviđački odjel jakosti 2 voda koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Podhum, došao je na k. 525 sa skupinom od 80 odmetnika, koje je protjerao na sjever do Orlovca. Na Orlovcu naišao je na jači odpor odmetnika, te se je morao povući. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.

27. srpanj:

U 1130 sati 4 neprijateljska zrakoplova-lovca napali su, postaju Lisičići strojničkom vatrom. 1 domobran, 1 željezničar i 1 njemački vojnik lakše ranjeni. Tvarne štete nema.

28. srpanj:

Odmetnici u jakosti oko 200 odpočeli su napad na Lisičice i Ostrožac.²⁰ Napad odbijen. Gubitaka nije bilo.

¹⁸ Mine su postavili diverzanti 17. krajiške NOU brigade (vidi Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

" Tu akciju je izvršila diverzantska grupa 17. krajiške NOU brigade. Tom prilikom su uništena 2 automobila i jedan top, a jedan tenk je oštećen. Bliže o tome i o neprijateljskim gubicima (vidi knj. 28, dok. br. 15; Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

so j si Treći bataljon 17. krajiške NOU brigade 27. jula vršio je demonstrativan napad na Ostrožac, njen 2. bataljon na Bradinu, dok

Istovremeno izvršen je napad i na Bradinu.²¹ Odmetnici nepoznate jakosti sa 6 stromih oružja napadali su iz smjera: Pobratine i Mrkaljić. Napad odbijen. Gubitaka nije bilo.

U 0645 sati teretni vlak naletio na minu 1 km zapadno od Zuglića. 4 vagona izkočila.²² Lokomotiva neoštećena. 1 ustaša poginuo, a 1 ranjen.

29. srpanj: Razviđački odjel u jakosti 1 sati koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Parsovići, došao u dodir sa skupinom od 25 odmetnika kod s. Podhum sa 1 strojnicom i 3 strojopuške, koje je poslije kraće borbe odbacio na sjever. Gubitaka nije bilo.

30. srpanj: Razviđački odjel koji je razviđao smjerom: Bradina – Tuhobić, sa 2 voda po izkazu seljaka saznao je: da se X. komunistička divizija kreće na prostoru: Gobelovina – Bitovnja (8 1/2 km SZ Bradina). Na platou na Bitovnji spuštaju se zrakoplovi koji donose oružje i odjeću.

31. srpanj: U toku noći oko 0200 sati između postaje Raštelica i ulaza tunela Ivan naišao je teretni vlak broj 80 na minu. Lokomotiva oštećena i jedan vagon. Gubitaka nije bilo.²³

U toku iste noći oko 0220 sati između dostaje Ostrožac i Lisičići ustaška obhodnja koja je obhodarila prupom naišla je na zasjedu odmetnika, sa kojom je stupila u borbu i odbacila je. Jedan ustaša ranien.

Oklonni vlak »Neretva« oko 0730 sati naišao je na minu 2 km iztočno od postaje Rama.²⁴ Lehr²⁵ kola oštećena i izkočila, a tako isto i pruga.

2. – *Utrošak streljiva:*

a) 2. *gorska pukovnija:*

Naboja za pušku 7,9 mm 43936

je glavnina 10. NOU divizije (7. i 9. brigada) istovremeno napadala G. Vakuf (vidi knj. 27, dok. br. 110; Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

¹⁸ Tu akciju su izvršili diverzanti 17. krajiške NOU brigade (vidi knj. 28, dok. br. 15, objašnjenje 19; Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

" i ¹⁴ Bliže o tome (vidi knj. 28, dok. br. 15, objašnjenje 21. i 22; Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

¹⁵ Ta njemačka riječ znači: prazan.

Naboja za strojopušku i strojnicu	12000
Naboja za strojosamokres 9 mm	980
Naboja za samokres	221
Bombi za bacač 46 mm	180
Bombi za bacač 80 mm	140
Naboja svetlećih 7,9 mm	262
Ručni bombi	148
Naboja znakovnih	278

b) 9. *gorska pukovnija:*

Naboja za strojopušku i pušku	53835
Naboja za strojnicu 8 mm	20540
Naboja za strojnicu 7,9 mm	10804
Naboja za strojosamokres	2408
Granata za bacač 46 mm	228
Srapnela za top 55 mm	55
Granata za top 65 mm	89
Navalnih bombi	204
Obrambenih bombi	335
Granata za bacač 80 mm velikih	193
Granata za bacač 80 mm malih	43
Udarnih granata za top 37 mm	26
Znakovnih naboja zelenih	34
Znakovnih naboja bijelih	69
Znakovnih naboja crvenih	13
Naboja za samokres »Vis«	218
Naboja za samokres »Aistra«	23
Propalo u školi u Podorašću na dan 27./28. VI.	
Naboja za pušku 7,9 mm	3000
Naboja za strojopušku	5000
Granata za bacač velikih	40

(municija je sva zapaljena u školi).

c) IX. *topnički sklop:*

Naboja 7,9 mm 0.24	857
Udarnih granata 7.5 sm. 0.28	64
Srapnela 7.5 cm Obr. 28.	6
Tempiranih granata 7.5. cm 0.28.	5
Tempiranih granata 10 cm 0.28.	10

B. – I Z K U S T V A :

Kako postrojbe ovoga zdruga u toku mjeseca erpnja nisu bile podhvatno upotrebljavane, već su vršena samo dnevna razviđanja, to nisu ni stečena nikakova nova iskustva.

C. – NEDOSTATCI I GRIEŠKE:

Nedostaju prevozna sredstva (konji, kola i motorna vozila) te obuča kod vojnika.

Popuna ljudstvom također je veoma potrebna.

ZAPOVJEDNIK:
Glst. pukovnik (Bajd)
Bajd

BR. 176

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 29. NOVEMBRA 1944. O BORBAMA NA SEKTORU KONJICA I ZENICE¹

Vojnička tajna

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 334/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
29. XI 1944 g.**

I OBCI PREGLED:

Na Istočnoj fronti bez promjena.
Na Jadranskoj fronti žestoke borbe u području Knina.
Odbijen napadaj na ostave kod Tomislav grada.
Veliki uspjeh u podhvat u području Konjica.
Započeo podhvat u području Vrbovec – Križevci.
Uspjeh u borbama u području Požege.
Žestoke borbe u Lici i kod Prijebaja.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Sa iztočne fronte nema novih vesti.

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku odbijeni su neprijateljski napadaji na zapornu crtu s. z. Tomislav Grada, manji neprijateljski prodori pročišćeni su.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 29/1, k. 44.

Kod Lise neprijatelj se utvrđuje u svojim postavima.

Južno Mostara neprijateljska topnička vatra na naše postave kod Orlovca i s. Miiljković (3 i 4 j. z. Mostara).

Uspješno je završen podhvat u području 6–8 km i. Nevesinja. Posada Nevesinja je obskrbljena.

Opaža se okupljanje jačih partizanskih snaga u području Nevesinja.

Bihać:

Jedna borbena skupina iz područja Plitvičkih Jezera probila se u Prijeboj (14 km z. Bihaća) i odbacila neprijatelja prema jugu.

Na cesti Prijeboj – Ličko Petrovo Selo naišla je na minu jedna preselica. Ima štete i žrtava.

Željeznička pruga Bihać – Bos. Novi osposobljena je za promet.

Zenica:

Kod Kruščice (12 km j. z. Zenice) jedna njemačka borbena skupina morala se povući u Busovaču izpred premoćnih neprijateljskih snaga, koje napadaju uz jaku podporu topništva.²

Konjic:

U podhvat u ustaških postrojbi kod s. Jasenik (22 km s. z. Konjica) palo je do sada 196 partizana, a zaplijenjeno: 1 bacač, 90 pušaka, 4 brzoglasna aparata, jedna brzoglasna središnjica i pismohrana. – Vlastiti gubitci: 1 ustaški zastavnik i 2 ustaše ranjeni, 2 ustaše poginula i 6 je nestalo.³

Djelat, vlast zrakopl.:

28. XI naše zrakoplovstvo nije vršilo borbene zadaće usljed veoma loših vremenskih prilika.

Dogođaji na želj. prugama:

28. XI popravljena je i osposobljena za promet pruga Zagreb – Banova Jaruga između ž. p. Prečec i Ivanić Grad.

¹ Vidi dok. br. 133.

² Vidi dok. br. 174.

Pruga Sarajevo – Dubrovnik prohodna je od Sarajeva do Mostara.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 177

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA OD 29. NOVEMBRA 1944. DOSTAVLJENA ZAPOVJEDNIŠTVU 3. ZBORNOG PODRUČJA O DEJSTVIMA U AVGUSTU NA SEKTORU OSTROŽAC – BLAŽUJ¹

**ZAPOVJEDNIČTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
»VOJSKOVOĐE DOGLAVNIKA SLAVKA VITEZA KVATERNIKA«
ZAPOVJEDNI ODEL
Op. br. 1551-taj.
U Konjic dne 29. XI 1944.**

Predmet: Bojna relacija za mjesec kolovoz 1944. god.

ZAPOVJEDNIČTVU III ZBORNOG PODRUČJA GLST.

I. Dio

A. – OPERACIJE I AKCIJE:

1. – *Razpored. čete na dan 1. kolovoza 1944. god.*
1. – 2. *gorski zdruk* *Konjic*
Izravno su podređeni:
2. *gorska obkoparska sat* *Konjic*
2. *gorska dojavna sat* *Konjic*
Zdravstvena sat 2. *gor. zdруга* *Konjic*

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/2-6, k. 57.

Vojno-oružnički vod 2. gor.zdruga	Konjic
Samovozni povoz 2. gor. zdruga	Konjic
Ratni sud. 2. gorskog zdruga	Konjic
Pekarska polusat sa mesarskim vodom	Konjic
Oklopni vlak »Ris«	Konjic

II. – PJEŠACTVO:

a) 2. *gorska pukovnija:*

Stožer pukovnije sa 13., 14., i 15. sati Jablanica

Stožer I. bojne	Rama
1. sat.	Jablanica
2. sat.	Rama
3. sat.	Rama
4. sat.	Rama
Stožer II. bojne	Konjic
5. sat	Konjic
6. sat	Podorašac
7. sat	Konjic
8. sat	
Stožer III. bojne	Dreznica
9. sat	Aleksin Han
10. sat	Grabovica
11. sat	Drežnica
12. sat	Drežnica
Oklopni vlak »Neretva«	Ostrožac

b) 9. *gorska pukovnija:*

Stožer pukovnije sa 14. i 15. sati	Tarčin
13. sat.	Raštelica
Stožer I. bojne	Tarčin
1. sat	Pazarić
2. sat	Raštelica
3. sat	Ivan Sedlo
4. sat	Tarčin
Stožer II. bojne	Bradina
5. sat.	Bradina
6. sat.	Lukač Most
7. sat.	Konjic
8. sat.	Bradina
XXI. ustaška bojna (stožer)	Hadžići
1. sat	Pazarić
2. sat	s. Lepenica

3. sat Kreševo
4. sat s. Brnjici²

III. – TOPNICTVO:

a) IX. Topnički sklop

Stožer sklopa	Pazarić
1. bitnica 7,5 cm 0.28	Pazarić (bez lv)
2. bitnica 10 cm 0.16./19.	Konjic
Vod 1. bitnice	Rama
Stožerna bitnica	Pazarić
Tovarni povoz	Pazarić

b) XX. topnički sklop:

Stožer sklopa	Sarajevo
1. bitnica 7,5 cm 0.29	Sarajevo
2. bitnica 10. cm. 0.16./19	Sarajevo
Stožerna bitnica	Sarajevo

Sa napried navedenim postrojbama u toku mjeseca **Kolovoza 1944.** godine nisu preduzimani nikakovi veći poduhvati u cilju čišćenja od odmetnika, već su samo vršena razviđanja i osiguranje pruge na dielu: Ilidža – Mostar i osiguranje posadnih mjesta i postava na dielu pruge, te prikupljanje podataka o odmetničkim skupinama.

Važniji događaji u mjesecu kolovozu 1944. god.:

- 1. kolovoz:** Oko 0100 sat skupina komunista nepoznate jačine napadala je na Ivan Sedlo i Bradinu. Napad odbijen, bez gubitaka. Razviđački odjel u jakosti jedne sati koji je razviđao smjerom Ostrožac – Parsovići, došao je kod s. Blučići u sukob sa skupinom od oko 50 odmetnika sa 2 strojna oružja. Nakon bobre neprijatelj odbačen bez gubitaka³.
- 2. kolovoz:** Partizani u jakosti 15 ljudi odveli 12 radnika kod s. Repovci (M. Duboki P.)⁴ (3 1/2 SZ Ivan Sedlo). Odmah upućen potjerni odjel nije došao u dodir sa istima. Partizani nepoznate jačine pripucali na vlak između postaje Rašte-

² To mjesto nije nađeno na karti 1:100.000. Vjerovatno: s. Brnjaci.

³ Odnosi se na dijelove 3. bataljona 17. krajiške NOU brigade. Bliže o tome vidi izvještaj štaba ove brigade od 2. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 35-3, k. 854).

⁴ M. Duboki potok

lica i Ivan tunela. Vlak istovremeno naletio na minu. Tender od lokomotive, služb. kola i 1 „G" kola izkočili.

4. *kolovoz:* Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Celinska Pl. došao je u dodir sa skupinom od 20 odmetnika⁵ kod s. Podhuma (6 SSZ Ostrožac), koje je protjerao na sjever i produljio do Čelinske pl. bez dodira sa neprijateljem.
5. *kolovoz:* Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Viljak, došao je u dodir sa 150 komunisti sa 3 strojnice i više strojopušaka na k. 419 (3 S Ostrožac) i iste odbacio na sjeveroiztok na k. 879 (Brezovica). Neprijatelj je na ovoj koti dobio pojačanje iz smjera Viljak i ponovno potisnuo naše na k. 419. Ustaška sat iz Ostrožca došla je na ovu kotu kao pojačanje našima, te skupa ponovno odbacili partizane na sjever⁶. 1 ustaša poginuo, 1 nestao, 2 partizana ubijena (utvrđeno) i 4 ubijena (procjenjeno), te nekoliko ranjenih.
6. *kolovoz:* Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Viljak na k. 419 (3 S Ostrožac) došao je u dodir sa skupinom odmetnika 50–60 sa strojopuške, iste odbacio na sjever u smjeru Solakove Kule. Bez vlastitih gubitaka, neprijateljski nepoznati. U 0615 sati oklopni vlak „Neretva" naletio na minu (1 I Zuglići). Prednji vagon oštećen. Pruga u dužini 15 m mjestimično pokidana. Žrtava nije bilo.
7. *kolovoz:* Razviđački odjel, koji je razviđao smjerom: Konjic – Trešnjevica, sa 2 voda, naišao je na 34 odmetnika kod s. Kralupi (6 SZ Konjic) koje je odbacio na sjever. Bez gubitaka.
10. *kolovoz:* Između ž.p. u 0340 sati Lisičići i Kotlari oklopni vlak „Neretva" naišao na minu. 1 plato kola izkočila i oštećena. Pruga razrušena 10 m⁷.

⁵ Odnosi se na dijelove 1. bataljona 17. krajiške NOU brigade (vidi knj. 29, dok. br. 23).

• U Ostrošcu se u to vrijeme nalazila 5. bojna 9. ustaškog stajaćeg djelatnog združa (vidi knj. 29, dok. br. 68).

⁸ i • Vidi knj. 29, dok. br. 68.

U 1015 sati 2 neprijateljska zrakoplova-lovca bacili su 3 bombe na Jablanicu u težini od po 20 kg., 2 pale kod cestovnog mosta na sjevernom izlazu iz Jablanice, a 1 kod želj. postaje. 2 domobrana poginuli, 1 ranjen.

Isti zrakoplovi napali su teretni vlak kod ž.p. Prenj u 1030 sati i teretni samovoz ovoga zdruge strojničkom vatrom. 1 građanska osoba ranjena. Lokomotiva i samovoz oštećen.

Razviđački odjel, koji je razviđao sa 1 sati smjerom: Ostrožac – Viljak, došao je u dodir sa skupinom od 80–100 partizana kod s. Trusine (3 1/2 S Ostrožac) i iste odbacio na sjever. Bez vlastitih gubitaka, neprijateljski nepoznati. Pripucavanje na postave Tarčina sa sjeverne strane od strane partizana jakosti 80–100 ljudi. Gubitaka nema.

- 11. kolovoz:** Razviđački odjel, jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Bradina – Trešnjevica – Tuhobić – Bradina, pri povratku došao na Vranjači (1310) u dodir sa skupinom od 100 odmetnika, koje je razpršio, 1 domobran ranjen. Neprijateljski nepoznati⁸.
- 12. kolovoz:** Razviđački odjel u jakosti jedne sati koji je razviđao smjerom Ostrožac – Solakova Kula došao u dodir sa skupinom odmetnika 60 kod s. Parsovići. Iste protjerao na sjever. Gubitaka nije bilo⁹.
- 14. kolovoz:** Razviđački odjel koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Blučići – Seonica, sa 2 voda došao je kod s. Podhuma u dodir sa skupinom od 100 odmetnika, koje je razpršio i protjerao na sjever. 1 ustaša mrtav, 1 partizan mrtav (utvrđeno), 1 strojopuška i 1 puška zarobljena odmetnicima¹⁰.
- Oko 0800 sati 4 neprijateljska zrakoplova-lovca napali su samovoz ovoga zdruge kod s. Raštani¹¹. Samovoz oštećen. Gubitaka nije bilo.

¹⁰ Odnosi se na sukob sa 1. bataljonom 17. krajiške NOU brigade. U tome je učestvovala i 17. satnija 9. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruge (vidi knj. 29, dok. br. 68).

¹¹ Vjerovatno se odnosi na s. Raštelicu.

15. *kolovoz:* U 1000 sati 1 km južno od Jablanice, napadnut je samovoz u kojem se vozio general Begić¹² od strane neprijateljskih zrakoplova. General i pratnja bez ozlieda. Samovoz oštećen.
- U toku noći vatreni prepad je bio na postave kod s. Veternice (6 1/2 SI Konjic). Odbijen bez vlastitih gubitaka.
16. *kolovoz:* Vatreni prepad na postave sjeverno od Ostrožca, odbijen bez vlastitih gubitaka.
- Razviđački odjel, jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Viljak, kod s. Lapi Selo (1 1/2 SI Ostrožac došao u dodir sa skupinom od 80 partizana sa 6 strojnih oružja i iste odbacio na sjever. Vlastitih gubitaka nije bilo.
17. *kolovoz:* U 1030 sati 6 neprijateljskih četvoromotornih bombardera bacili su 10 bombi, težine oko 250 kg na prostor između Podorašca i Lukač Mosta¹³. Izgleda da im je bila namjera pogoditi Lukač Most i rezervoar vode u Brđanima. Gubitaka i tvarne štete [nije bilo].
- Teretni vlak naletio na minu kod Blažuja. Jedna službena kola i jedna osobna izkočila. Žrtava nema.
18. *kolovoz:* Vatreni prepad na Hadžiće, odbijen bez vlastitih gubitaka. Vatreni prepad na postave Lisičića i Ostrožca¹⁴. Napad odbijen bez vlastitih gubitaka. Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Preslop kod s. Trusine (3 1/2 S Ostrožac) došao je u dodir sa skupinom od 80–100 partizana naoružanih sa 5 strojnih oružja i puškama, te iste odbacio na sjever. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati.

¹¹ Vilko

¹⁵ Taj most nije označen na karti 1:100.000. Nalazi se kod Konjica. Narod je, poslije oslobođenja, nazvao ovaj most »Bobotov most« po narodnom heroju Jovanu Bobotu, koji je na njemu poginuo 6. marta 1945 (vidi Zbornik narodnih heroja Jugoslavije, izdanje Omladine, Beograd, 1957, str. 67; Arhiv VII, reg. br. 4/1, k. RP-40; spisak poginulih 29. NOU divizije).

¹⁴ i ¹⁵ Te prepade na Ostrožac vršio je 1. bataljon 17. krajiške NOU brigade (vidi knj. 29, dok. br. 23).

U 11,30 sati 3 neprijateljska zrakoplova-lovca bacili su 6 bombi na postaju Konjic. 1 lokomotiva oštećena, 2 kuće ostale bez krova. Žrtava u osoblju nema.

20. *kolovoz:* U 1150 sati 6 neprijateljskih zrakoplova-lovaca napali putnički vlak, koji se kretao: Rama – Jablanica na 500 M. S. Jablanica. Napali strojničkom vatrom i bacili 4 bombe. 2 građanske osobe poginule, 4 građanske osobe ranjene, 1 vodnik zrakoplovni ranjen. U 1200 sati istoga dana isti zrakoplovi napali su strojničkom vatrom Brđane i bacili 3 bombe na prugu između: Brđana i Podorašca. Pruga na 2 mjesta na ovom odsjeku oštećena. 2 lokomotive oštećene. 1 željezničar ranjen.
23. *kolovoz:* 5 neprijateljskih zrakoplova-lovaca napali strojničkom vatrom Brđane i Lukač Most te bacili 5 bombi težine oko 50 kg između Brđana i Lukač Mosta, 2 bombe pale kod samog Lukač Mosta, ali bez učinka. Žrtava i štete nema. Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Orlovac došao je u dodir sa skupinom od 30 partizana sa 2 strojna oružja kod s. Seonica, i iste odbacio na sjever, te dostigao krajnji cilj razviđanja bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci nepoznati¹⁵.
24. *kolovoz:* Vlak br. 78 (teretni) naišao je na minu (2 I Rama). Gubitaka nema, 1 lokomotiva i 3 vagona izkočili. 4 neprijateljska zrakoplova-lovca bacili 4 bombe kod tunela između: Prenja i Aleksin Hana. Gubitaka niti štete nema. Napad na Ostrožac odbijen.
25. *kolovoz:* Manji vatreni prepad na postave u Bradini. Jakost odmetnika nepoznata. Gubitaka nije bilo.
- Razviđački odjel u jakosti 2 voda koji je razviđao smjerom: Ostrožac – Viljak, došao¹⁶ kod s. Seonica (6 km s. Ostrožac) sa skupinom od 60 odmetnika, koje je protjerao na sjever i dostigao cilj. Gubitaka nije bilo.

" To jest: došao u dodir.

26. *kolovoz:* 6 neprijateljskih zrakoplova-bombardera napali Konjic bombama i strojničkom vatrom. Na postaju i oko postaje Konjic bačeno 12 bombi. Sve brzoglasne veze (međugradske) pokidane.
1 njem. vojnik (Čerkez) i 1 ženska osoba poginuli. 1 vodnik zrakoplovni, 2 njem. vojnika i 1 željezničar ranjeni.
2 vagona uništena, 6 vagona oštećeno, 1 lokomotiva zupčanica oštećena, 2 kolosjeka u postaji razorena.
28. *kolovoz:* Razviđački odjel u jakosti jednog voda, koji je razviđao smjerom: Rama – Klek, došao je u sukob sa 30 odmetnika na Kleku, koje je razpršio i protjerao na sjever. Gubitaka nije bilo.
29. *kolovoz:* U toku dana 6 neprijateljskih zrakoplova, četiri motorna bombardera napali Konjic bombama težine 200 kg. Bačeno 18 bombi oko postaje Konjic. 6 osoba ranjeno. Više kuća u okolici postaje i ložionice oštećeni.
30. *kolovoz:* Skupina odmetnika nepoznate jačine napala je Ostrožac i most 900 m. zapadno od Ostrožca. Napad na Ostrožac odbijen. Most razpona 11 m. miniran i porušen. 1 ustaša ranjen¹⁷.
2 neprijateljska-lovca bombardera bacili 5 bombi na ložionicu i postaju Konjic. Stete nije bilo. 1 domobran ranjen.

2. – *Utrošak streljiva:*

a/2, gorska pukovnija:

Naboja za pušku 7,9 mm	42707
Naboja svjetlećih 7,9, mm	299
Naboja za strojopušku i strojnicu 7,9 mm	10365
Naboja za strojosamokres 9 mm	1040
Naboja za samokres 9 mm	28
Bomhi za bacač 4,6 mm	180
Bombi za bacač 80 mm	64
Ručnih bombi	15
Naboja znakovnih	127

¹⁷ Od 25. do 30. avgusta dijelovi 17. krajiške NOU brigade postavljali su zasjede na putevima koji izvode iz garnizona Ostrožac i Lisičići (vidi knj. 29, dok. br. 23).

b/9. gorska pukovnija:

Naboja za pušku 7,9 mm	25778
Naboja svjetlećih 7,9, mm150
Naboja za strojopušku i strojnicu 7,9 mm	10389
Naboja za strojosamokres 9 mm	9149
Bombi za bacač 4, 6 mm10
Bombi za bacač 80 mm	30
Ručnih bombi	20

D. I Z K U S T V A:

Kako postojbe ovoga zdruga u toku mjeseca kolovoza 1944. godine nisu bile podhvatne upotrebljavane, već su, vršena samo dnevna razviđanja, to nisu ni stečena nikakova iskustva.

G. – NEDOSTACI I GRIESKE:

Nedostaju prevozna sredstva (konji, kola i motorna vozila) te obuča kod vojnika.

Popuna ljudstvom također je veoma potrebna.

M.P.

ZAPOVJEDNIK
Glst. pukovnik (Bajd)
Bajd

**BOJNA RELACIJA 8. USTAŠKOG STAJAĆEG DJELATNOG
ZDRUGA O DEJSTVIMA U NOVEMBRU 1944. NA KOMU-
NIKACIJI BOSANSKI NOVI – KOSTAJNICA – BOSAN-
SKA DUBICA'**

I. D I O

O P E R A C I J E

A.) RAZPORED I ZADATAK ZDRUGA.

Jedinice ovog Zdruga su 1. bojna sa sjedištem u Vagancu, 2. bojna sa sjedištem u Petrinji, 3. bojna sa sjedištem u Hrv. Kostajnici, 4. bojna sa sjedištem u Divuši, doknadna bojna sa sjedištem u Bihaću, posadna bojna „Drežnik“ sa sjedištem u Vagancu i posadna bojna „Glina“ sa sjedištem u Petrinji. Navedene jedinice Zdruga osiguravaju područje oko svojih sjedišta i vrše osiguranja svih prometnih veza na svom području.

Stožer VIII. Ustaškog stajaćeg Zdruga sa svojim odjelima i pododjelima te stožernim jedinicama Zdruga nalazi se u Hrv. Kostajnica.

Zadatak ovog Zdruga je osiguranje prometnih puteva (cesta i željeznica) na točno određenim područjima za pojedine jedinice Zdruga, te vršenje manjih podhvata protiv odmetničkih skupina. Kako su Zdrugu taktički podređene samo 3. i 4. bojna, to za njih se izrađuje bojna relacija.

Prosječno brojčano stanje stožera zdruga iznosilo je: 16 častnika, 62 dočastnika, 121 vojničara. Prosječno naoružanje stožera zdruga i njegovih stožernih djelova bilo je 93 puške.

Prosječno brojčano stanje 3. bojne bilo je: 8 častnika, 112 dočastnika, 443 vojničara. Naoružanje je bilo 33 strojopuške, 8 strojnica, 1 bacač = 8 cm., 1 top cal. 3,7 cm., 13 strojosamokresa, 540 pušaka i 20 samokresa.

Prosječno brojčano stanje 4. bojne bilo je: 10 častnika, 96 dočastnika, 462 vojničara. Prosječno naoružanje: 39 strojopušaka, 7 strojnica, 6 lakih bacača, 3 bacača 8 cm., 1 protuoklopni top „Škoda“ cal. 3,7 cm., 1 ruski top cal. 7,62 cm., 7 strojosamokresa, 464 puške i 7 samokresa.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/1-77, k. 59.

B.) – TOK PODHVATA

Za cijelo vrijeme mjeseca studenog 1944. g. stožer VIII. Zdruga sa stožernim djelovima nalazio se u Kostajnici.

1. XI. 1944. Jedinice 3. bojne osiguravale put Hrv. Kostajnica – Dubica do k. 187².

Jedinice 4. bojne nalazile se na svojim uporištima kod Bos. Novog.

2. XI. 1944. Jedinice 3. bojne osiguravale su put Kostajnica – Dubica.

Jedinice 4. bojne nalazile su se na svojim uporištima kod Bosanskog Novog.

3. XI. 1944. Jedinice 3. bojne osiguravale su put Kostajnica – Dubica, te razviđale u pravcu s. Čukur i s. Brezovljani, odakle su pretjerale odmetnike u pravcu s. Velešnja.

Jedinice 4. bojne nalazile su se na svojim uporištima kod Bos. Novog.

4. XI. 1944. jedinice 3. bojne osiguravale su put Kostajnica – Dubica, te razviđale u pravcu s. Utolica.

Jedinice 4. bojne nalazile su se na svojim uporištima.

5. XI. 1944. Jedinice 3. bojne su nakon napada na s. Majur na njemačku posadu, u 8.00 sati upale u s. Majur, bez da im je pružen otpor.

Jedinice 4. bojne osiguravale su dovoz drva i siena iz s. Zakope sjeverozapadno od Bos. Novog, bez dodira sa neprijateljem.

6. XI. 1944. Jedinice 3. bojne krenule su pravcem Mladik – k. 198 – Strane k. 192 – k. 187 gdje je i kod k. 187 na putu bila dne 5. o. mj. napadnuta njemačka kolona ne naišavši na nikakav otpor.

Jedinice 4. bojne se nalazile na svojim uporištima.

7. XI. 1944. 3 voda 3. bojne krenula su pravcem Grdanovac – Rudarica, odakle je jedan vod krenuo preko k. 283 – k. 275 u s. Briševići, dok su ostala 2 voda krenula pravcem s. Cvikići – Pilipovica – Oštra Glava – Drljače – k. 243, bez dodira sa neprijateljem, iako su dobiveni podatci da se tamo nalaze slabije partizanske snage.

4. bojna. – Sa uporišta Rudice krenula je u 07.00 sati uobičajena obhodnja za pregled ceste i pruge u jačini od 5 ljudi, naoružani sa 1 strojopuškam sa zadatkom da pregledaju cestu i prugu od Rudica do Bos. Novog. Tom prilikom bila je obhodnja napadnuta od strane odmetnika sa k. 294 iztočno od uporišta Rudice sa desne strane r. Une. Tom prili-

kom poginuo je 1 vojničar a jedan je teže ranjen te je ranama podlegao u bolnici³. Neprijatelj je imao 2 mrtva. 3. sat poslala je pomoć napadnutoj posadi Rudice u jačini jednoga voda. Pomoć je naišla na neprijateljski otpor koji je ubrzo slomljen, bez vlastitih gubitaka, dok su neprijateljski gubici nepoznati.

8. XI. 1944. 3. bojna Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.

4. bojna 1., 3., i 4. sat imale su pokret ka s. Divuši, te je 1. sat zauzela položaj uporišta Dobrljin, 3. sat položaj u s. Kozibrod, 4. sat položaj oko s. Divuša.

9. XI. 1944. I vod 3. bojne je, budući da su odmetnici napali domobransku obhodnju na cesti između s. Gradanovac – Kuljani, uz pomoć bacačke vatre zaposjeo k. 284 i k. 219 te protjerao odmetnike u pravcu s. Milkovići, bez vlastitih gubitaka. Ostale jedinice su osiguravale put Kostajnica – Dubica.

10. XI. 1944. Jedinice 3. bojne osiguravale su put Kostajnica – Dubica.

Jedinice 4. bojne utvrđivale su svoje postave u s. Divuša.

11. XI. 1944. 3. bojna osiguravala put Kostajnica – Dubica, a jedinice 4. bojne su uređivale svoja uporišta koja su vrlo slabo izgrađena u s. Divuša.

12. XI. 1944. 3. bojna osiguravala je put Kostajnica – Dubica, te je napad odmetnika na ophodnju 4. bojne odbijen (bacačkom vatrom).

4. bojna, 1 vod je upućen u pomoć 1. sati Sanske bojne koja je bila napadnuta na putu Kozibrod – Volinja. Neprijatelj je odbijen, uz teške gubitke, dok je jedan vojničar lakše ranjen.⁴

13. XI. 1944. 3. bojna je sa dva voda osiguravala put Kostajnica – Dubica.

4. bojna, 3. sat bila u razviđanju pravcem Kozibrod – k. 270 – k. 275 – Sv. Gospa. Sa kote 275 otvorena je jača neprijateljska vatra. Neprijatelj se je nakon kraće borbe povukao pod vlastitom zaštitnom vatrom u pravcu sela Kovačevići. 4. sat u nasilnom izviđanju u pravcu s. Divuša – Šegestin – Sv. Gospa. Na Sv. Gospi se je sastala sa 3. sati te su zajedno

³ Prema izvještaju Štaba Podgrmečkog NOP odreda od 3. decembra 1944. tu borbu je vodio jedan dio njegovih snaga, i tom prilikom zaplijenio 1 puškomitraljez, 2 puške i 150 metaka (vidi Arhiv VII, reg. br. 181-6, k. 1630). Uz izvještaj je priloženo i brojno stanje toga odreda (404 borca, 260 pušaka, 23 mitraljeza i puškomitraljeza i 10 automata).

⁴ Toga dana je jedna četa 20. krajiške NOU brigade porušila prugu između Bosanskog Novog i Volinje na dužini od 90 m (vidi dok. br. 129).

odbile neprijateljski napad sa k. 275, bez vlastitih gubitaka, dok su neprijateljski nepoznati⁵.

14. XI. 1944 3. bojna, jedan vod je pritekao u pomoć obhodnji 4. bojne koja je bila napadnuta sa k. 219 te je uz pomoć bacačke vatre protjerao odmetnike u pravcu k. 314. Osiguravale su ostale jedinice put Kostajnica – Dubica⁶.

4. bojna sa svim jedinicama se je nalazila na svojim postavima i na utvrđivanju istih.

15. XI. 1944. 3. bojna – osiguranje puta za Dubicu, te razviđanje u pravcu s. Cukur – Velešnja.

4. bojna – jedan vod koji se je nalazio na postavu Ravnice, povukao se je i ušao u sastav 2. sati, te zauzeo položaj oko Divuše.

16. XI. 1944 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica, te razviđanje u pravcu s. Utolica, bez dodira sa neprijateljem.

4. bojna – Sve sati su se nalazile na svojim uporištima te utvrđivale iste.

17. XI. 1944. 3. bojna – Razviđanje pravcem Selište – Mračaj – Graboštani – Stubljani – Majur, bez dodira sa neprijateljem.

4. bojna – Sve sati su se nalazile na svojim uporištima te utvrđivale iste.

18. XI. 1944. 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica. Prilikom napada na s. Unčani, t.j. na uporište posadne bojne „Sana“ poslana je pomoć u jačini jednog voda koja je krenula iz s. Divuše, te je ista odbacila odmetnike sa uzvisina zapadno od s. Unčani i Golubovca, prema s. Draškovac, te je uzpio ući u s. Unčani. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok je neprijatelj imao stanovite gubitke nama nepoznate⁷.

4. bojna – Sve sati ove bojne su se nalazile na svojim uporištima te utvrđivale iste.

19. XI. 1944. 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.

4. bojna – Sve sati ove bojne na svojim uporištima.

20. XI. 1944 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.

4. bojna – Sve sati ove bojne na svojim uporištima.

21. XI. 1944. 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.

4. bojna – 2. sat ove bojne krenula je u sastavu kozačke Pukovnije u pravcu k. 225 – Pakovac – k. 232, odakle se prema zapoviedi povukla. Prilikom povlačenja odmetnici su

otvorili vatru, ali su odmah odbijeni, bez vlastitih gubitaka, dok je neprijatelj imao gubitke od 1 mrtvog i 2 ranjena.

22. XI. 1944 3. bojna – 5 vodova ove bojne krenulo je u 8,30 sati sa želj. postaje Volinja pravcem Crlješnica – Šapljica – k. 340 – uzvisine sjeverno od sela Kovačevići, gdje su zauzeti postavi, kako bi se odmetnicima spriječilo povlačenje u šumu, ako bi ih potisnula Kozačka pukovnija koja je trebala krenuti sa ceste s. Kuljani – s. Divuša u pravcu Orahovica – Bunja.

4. bojna – 2. sat u sastavu kozačke pukovnije krenula je u pravcu k. 225 – Pakovac – k. 232. Po izvršenom zadatku dobijena je zapovijed za povlačenje. Prilikom povlačenjci izvršen je napad od strane odmetnika, ali je odbijen bez vlastitih gubitaka, dok je neprijatelj imao 2 mrtva i 1 ranjen⁸.

23. XI. 1944 3. bojna – U 13,30 sati prilikom povlačenja, budući da Kozaci nisu izvršili svoj zadatak, napali su odmetnici vodove 3. i stožerne sati koje su trebale štititi povlačenje ostalog ljudstva na kotama sjeverno od s. Kovačevići, te sjeverno od k. 314. Povlačenje je tada bilo izvršeno u 2 smjera. 3 voda u smjeru Krisnica – k. 219 – Grdanovac, te smjerom Milkovići – Sv. Gostap⁹ – Guljani most¹⁰ kod s. Grdanovac. Vlastiti gubitci 3 ranjena i 5 mrtvih, 2 strojopuške i 4 puške. Neprijateljski gubitci: sigurno utvrđeno 37 mrtvih, a vjerovatno i oko 50 mrtvih¹¹.

4. bojna – sve sati su se nalazile na svojim postavima, te utvrđivale iste.

24. XI. 1944 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica. Jedan vod ove bojne u razviđanju u s. Oukur, došao je u dodir sa odmetnicima koji su protjerani iz s. Cukur u pravcu s. D. Velešnja. Vlastiti gubitci: 1 mrtav, dok su neprijateljski gubitci nepoznati.

4. bojna – 2. sat u sastavu kozačke pukovnije krenula je u pravcu k. 225 – Pakovac – k. 232 u nasilno izviđanje. Sa k. 232 neprijatelj je otvorio vatru, ali se je uslied svoje slabosti morao povući prema Zrinju. Vlastitih gubitaka nije bilo, dok su neprijateljski nepoznati¹².

25. XI. 1944 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.

4. bojna – Sve sati na svojim uporištima.

26. XI. 1944 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.

• Treba: Sv. Gospa.

¹⁰ Taj most nije označen na karti 1:100.000. Vjerovatno se odnosi na most kod Kuljana.

4. bojna – Sve sati su se nalazile na svojim uporištima.
27. XI. 1944. 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.
4. bojna – Sve sati su se nalazile na svojim uporištima.
28. XI. 1944. 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.
4. bojna – Sve sati su se nalazile na svojim uporištima.
29. XI. 1944 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.
4. bojna – Sve sati su se nalazile na svojim uporištima.
30. XI. 1944 3. bojna – Osiguranje puta Kostajnica – Dubica.
4. bojna – Sve sati su se nalazile na svojim uporištima.

C. – IZKUSTVA I STEČENE POUKE

Pokazalo se da se neprijatelju koji vodi gerilski rat ne može mnogo učiniti stalnim držanjem postava i uporišta, već je potrebno što češće krstariti celim područjem i zalaziti sa manjim skupinama na neprijateljsko područje i vršiti iznenadne prepade. No ovo je vrlo teško učiniti ako je momčad usljed slabe i manjkave opreme te nedovoljne količine streljiva vezana samo na obranu svog uporišta.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

M.P.

Zapovjednik VIII. Ust. Zdruga:
Ust. Bojnik (J. Kurelac)
J.¹³ Kurelac

¹³ Vjerovatno: Josip.